

PROVINCIE FLEVOLAND

Begroting 2020

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Voor u ligt de Programmabegroting 2020. Het is het eerste document waarin we de ambities uit ons coalitieakkoord 'Ruimte voor de Toekomst' hebben uitgewerkt in activiteiten en budgetten.

We zijn ervan overtuigd dat de provincie een rol van betekenis kan spelen in het zoeken naar oplossingen voor de problemen waar de Flevolandse samenleving voor staat. Tegelijk zijn wij ons ervan bewust dat we die rol alleen goed kunnen vervullen in een goed samenspel van overheden en in open overleg met andere betrokken partijen. Dat is dan ook hoe wij in de praktijk te werk willen gaan. Het is ook de kern van het thema vernieuwend bestuur. We willen inwoners raadplegen door nieuwe methoden in te zetten. In een vroeg stadium gaan we de dialoog aan met de samenleving en nodigen ondernemers, instellingen en medeoverheden uit met ons mee te doen.

En dat kost tijd, meer dan de beperkte tijd die restte na het afronden van het coalitieakkoord. Daarom geldt voor veel ambities dat de plannen in het komende jaar nog verder worden uitgewerkt. Dat zullen we uiteraard in samenspraak met Provinciale Staten doen.

Met die kanttekening leggen we deze Programmabegroting 2020 aan u voor. Deze is opgedeeld in zeven programma's. Anders dan in de vorige bestuursperiode, zijn de gebiedsopgaven niet langer in een afzonderlijk programma opgenomen, maar ondergebracht bij de meest relevante thema's in de overige programma's.

Financieel gezien presenteren wij een solide en sluitende meerjarenbegroting 2020-2023. De ambities in ons coalitieakkoord overstijgen echter de (incidentele) financiële middelen van dit moment. Op onderdelen zijn deze ambities daarom nog niet altijd verwerkt in deze begroting. We gaan die ambities nader invullen en uitwerken in samenspraak met Provinciale Staten.

De Programmabegroting 2020 vindt u in zijn geheel terug op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale web versie kunt u raadplegen via www.begroting2020.flevoland.nl

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Inhoudsopgave

Hoofdpijnen	6
II. Financiën	12
III. Weerstandsvermogen	13
IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	14
V. Leeswijzer	15
II Programmaplan	18
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	19
Inleiding	20
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	23
1.2 Water	25
1.3 Totale lasten en baten	26
2 Landbouw, visserij en natuur	27
Inleiding	28
2.1 Landbouw & Visserij	31
2.2 Natuur & landelijk gebied	33
2.3 Totale lasten en baten	38
3 Economie	39
Inleiding	40
3.1 Economische ontwikkeling	43
3.2 Gebiedsopgaven	45
3.3 Totale lasten en baten	49
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	50
Inleiding	51
4.1 Recreatie en toerisme	54
4.2 Cultuur en erfgoed	54
4.3 Krachtige samenleving	56
4.4 Totale lasten en baten	57
5 Energie, duurzaamheid en milieu	58
Inleiding	59
5.1 Regionale energiestrategie	62
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	63
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	64
5.4 Totale lasten en baten	66
6 Mobiliteit	67
Inleiding	68
6.1 Openbaar vervoer	71

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	73
6.3 Infrastructuur	75
6.4 Totale lasten en baten.....	77
7 Vernieuwend bestuur.....	78
Inleiding	79
7.1 Bestuur	81
7.2 Provinciale Staten.....	83
7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	84
7.4 Bedrijfsvoering	86
7.5 Reserves.....	88
7.6 Totale lasten en baten.....	90
III Paragrafen	91
1 Lokale heffingen	92
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	92
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	93
1.3 Overzicht tarieven	93
1.4 Lokale lastendruk	93
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	94
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	96
2.1 Algemeen.....	96
2.2 Risicobeleid en risicomangement.....	96
2.3 Risicoprofiel	97
2.4 Weerstandsvermogen	99
2.5 Toelichting op de risico's	100
2.6 Niet financiële risico's	106
2.7 Financiële kengetallen BBV	107
3 Onderhoud kapitaalgoederen	108
3.1 Algemeen.....	108
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	109
3.3 Middelen	112
4 Financiering	114
4.1 Algemeen.....	114
4.2 Ontwikkelingen.....	114
4.3 Treasurybeleid.....	114
4.4 Uitvoering treasurybeleid.....	115
4.5 Renteschema	116
5 Bedrijfsvoering.....	118
5.1 Algemeen.....	118

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering	118
6 Verbonden partijen	121
6.1 Algemeen.....	121
6.2 Overzicht verbonden partijen	122
7 Grondbeleid.....	133
IV Financiële begroting.....	135
1 Overzicht baten en lasten.....	136
1.1 Financieel overzicht.....	136
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd.....	141
1.3 Incidentele baten en lasten.....	141
2 Uiteenzetting financiële positie.....	143
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2020	143
2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans	144
2.3 Bijdrage EMU-saldo	144
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen.....	145
2.5 Investerings in vaste activa	145
2.6 Financiering	147
2.7 Reserves en voorzieningen.....	147
2.8 Financiële diagnose en kengetallen	149
Bijlagen	152
A. Aanvaarde moties en amendementen Algemene Beschouwingen.....	153
B. Overzicht reserves en voorzieningen	154
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	168
D. Specificatie van incidentele baten en lasten	171
E. Verwerking coalitieakkoord en verloop begrotingssaldo.....	175

Hoofdlijnen

Samen met inwoners, overheden, kennisinstellingen en ondernemers willen we Flevoland elke dag mooier maken. In deze eerste programmabegroting van dit college leggen we uit hoe wij in deze nieuwe bestuursperiode aan de slag gaan. Naast economische ontwikkelingen - gericht op onder andere groei, mobiliteit, energievoorziening en werkgelegenheid - zetten we ons in voor brede welvaart: sociale vooruitgang, gezondheid, recreatie, onderwijs, natuur en een prettige leefomgeving niet alleen in het landelijk maar ook in het stedelijk gebied.

Flevoland is trots op zichzelf. En terecht. Het is een provincie die ertoe doet en waar veel gebeurt. Flevoland is een gebied met ruime mogelijkheden en een sterke pioniersgeest, waar het leuk en goed samenwerken is. Dat komt onder andere door de ontstaansgeschiedenis van onze provincie en door de mensen die er wonen. Onze inwoners maken Flevoland tot een nieuwe samenleving. Daar is ondernemingszin, durf en doorzettingsvermogen voor nodig. Dit is ons verhaal, het verhaal van Flevoland.

Als provincie zijn we praktisch ingesteld en een nuchtere partner. We zijn gericht op draagvlak en samenwerking. We weten dat onze typische Flevolandse aanpak in de praktijk succesvol is. Zo willen we transparant en eigentijds te werk gaan, met draagvlak in de Flevolandse samenleving. Daarom zoeken we de verbinding om maatschappelijke opgaven gezamenlijk aan te pakken.

De jonge samenleving in Flevoland is nog niet af en vanuit de samenleving doen zich nieuwe opgaven voor. Daarom is ons motto in de komende bestuursperiode: “Flevoland, ruimte voor de toekomst”. Het gaat dan om fysieke en mentale ruimte: ruimte om te experimenteren en ruimte om het samen op te pakken. Ruimte voor de toekomst van Flevoland én ruimte voor de toekomst van Nederland; Flevoland neemt haar verantwoordelijkheid om ook bij te dragen aan nationale opgaven.

Rode draad

Veel van deze opgaven overstijgen de duur van deze bestuursperiode. Ons kompas is daarom de omgevingsvisie ‘FlevolandStraks’ (2017), die kijkt tot aan 2030. Deze omgevingsvisie schetst welke opgaven tot 2030 een grote invloed zullen hebben op onze provincie. De komende tijd krijgen we te maken met diverse transities op bijvoorbeeld het gebied van energie, verduurzaming, landbouw en mobiliteit. Strategische opgaven zijn Landbouw Meerdere Smaken, Duurzame Energie, Krachtige Samenleving en Circulaire Economie. Samen met de ecologische -, economische - en gebiedsontwikkeling vormen deze opgaven de rode draad voor de komende jaren. Met deze transities en maatschappelijke vraagstukken in onze provincie gaan we aan de slag en in deze Programmabegroting 2020 werken wij dat verder uit.

We zorgen niet alleen voor de ‘hardware’ van de provincie, maar investeren ook in de ‘software’. Dit betekent dat we aan de slag gaan met de vergroting van de arbeidsparticipatie en de beschikbaarheid van goed opgeleide werknemers. We investeren in de maatschappelijke betrokkenheid van de inwoners bij deze provincie. Ook de gezondheid van de Flevolandse inwoners willen we bevorderen door in te zetten op een krachtige samenleving en aandacht te besteden aan een gezonde en sportieve leefstijl.

Ruimte bieden en belangen afwegen

Onze opgaven en uitdagingen hebben ruimtelijke gevolgen. De verdeling van ruimte moet worden afgewogen. De komende jaren staan Provinciale Staten voor de uitdaging om een afweging van belangen te maken. De afgelopen jaren al, maar zeker in de toekomst neemt de vraag naar ander grondgebruik in Flevoland toe. Veel van de maatschappelijke vraagstukken die we de komende jaren het hoofd moeten bieden, komen samen in het landelijk gebied. Daarnaast levert Flevoland een bijdrage aan opgaven als de energietransitie, de realisatie van woningbouw en de daarmee samenhangende voorwaarden van bereikbaarheid, werkgelegenheid,

leefomgeving en natuurontwikkeling. Hoe willen we Flevoland vormgeven? De keuzes voor de middellange termijn worden in deze bestuursperiode bepaald.

Landelijk gebied

De keuzes in het gebruik van de ruimte zullen zoals gezegd vooral in het landelijk gebied plaatsvinden. De beoogde transitie in de land- en tuinbouw, de ruimtelijke inpassing van de energietransitie, de ontwikkeling van natuurgebieden voor recreatie, het herstel en behoud van de biodiversiteit, de klimaatverandering en bodemdaling brengen uitdagingen met zich mee waar we als samenleving nog geen kant-en-klare oplossingen voor hebben. We zoeken in nauwe samenwerking met betrokkenen naar slimme oplossingen. De recente ontwikkeling rond de aanpak van de stikstofemissie kan ertoe leiden dat wij als gebiedsregisseur een andere aanpak van regionale vraagstukken willen of moeten hanteren dan wel kunnen bijdragen aan de oplossing van nationale vraagstukken. We hebben met deze ontwikkelingen rekening te houden.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

Als gebiedsregisseur nemen wij onze verantwoordelijkheid voor ons deel van de opgave; dit doen we samen met de andere overheden. Voor de leefbaarheid binnen het landelijk gebied gaan we na hoe we met de bestaande middelen voor het landelijk gebied, zoals het 'Fonds vitaal platteland' en 'Krachtige Samenleving' kunnen bijdragen aan een vitaal platteland. De visie op het unieke polderlandschap en haar kenmerken wordt afgerond. We stellen een masterplan biodiversiteit op.

Landbouw, natuur en visserij

We willen er aan bijdragen dat het landelijk gebied van Flevoland ruimte biedt aan zowel een bloeiende landbouwsector als aan natuur. We richten het gebied in met zorg voor het behoud van onze waardevolle landbouwgrond. Onze visie op de natuurinclusieve landbouw is hierbij leidend en deze sluit aan bij de visie van het kabinet. Daarnaast leveren wij onze bijdrage aan de uitvoering van het nationale plan voor het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De visserijsector is een belangrijke sector op Urk en in Flevoland. De sector staat voor grote uitdagingen, mede in het licht van Europese ontwikkelingen (Brexit, wet- en regelgeving). Deze visserijsector is innovatief. Als overheid willen we bijdragen aan deze innovatie en meedenken hoe de visserij kan verduurzamen.

In deze periode gaan we verder met natuurontwikkeling in het Nationaal Park Nieuw Land en het beheer van de overige natuurgebieden. Het programma 'Nieuwe Natuur' draagt bij aan de combinatie natuur en recreatie, maar ook aan het natuurnetwerk, de biodiversiteit en aan de structurele verandering naar duurzame landbouw. De natuur wordt op verschillende manieren bedreigd, bijvoorbeeld door het dumpen van (drugs-)afval.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

De provinciale rol in de transitie van de landbouw werken we uit. Voor Landbouw Meerdere Smaken stellen we een meerjarig programma op en we dragen bij aan innovatie in proeftuinen en kennisnetwerken. We stimuleren het gebruik van streekproducten en zetten ons in tegen voedselverspilling. We doen mee met drie proefprojecten voor de verbetering van de bodemkwaliteit. Het Innovatieplatform opent zijn deuren op het Floriadeterrein als start van de Flevo Campus. Voor de visserij in het IJsselmeergebied werken we de regiodeal uit in een actieplan. We richten het faunabeheer opnieuw in en investeren in extra toezicht in het buitengebied. Op het gebied van natuur komen we met een visie op bosontwikkeling en kaders voor natuurontwikkeling. De realisatie van de ontwikkelingsvisie van Nationaal Park Nieuw Land is gestart.

Economie

Langs diverse sporen werken we aan versterking van de economie: we investeren extra middelen in het economisch programma, met name in het midden- en kleinbedrijf. We pakken de vragen rond de arbeidsmarkt en de opleidingsmogelijkheden op om de aansluiting met werk in deze regio te verbeteren en talent te behouden. Via gebiedsontwikkeling dragen we bij aan evenwichtige economische groei en de ontwikkeling van (brede) welvaart en welzijn in Flevoland. Voor dergelijke ruimtelijk-economische opgaven maakt de provincie - waar dat kan - een koppeling met de Europese programma's.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We actualiseren, verbreden en verdiepen het economisch programma en werken met het Rijk aan de realisatie van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij. We richten een Groeifonds op. We maken een brede Human Capital Agenda. Op diverse wijzen bevorderen we het ondernemerschap in de regio, bijvoorbeeld met financieringsmogelijkheden. Door diverse grote gebiedsontwikkelingen - Lelystad Airport en haar businesspark, de Flevokust Haven, de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en het Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC), dragen we bij aan de versterking van de economische structuur en de innovatiekracht van de provincie.

Aantrekkelijk Flevoland

Flevoland is een mooie provincie om in te wonen en te werken. Flevolandse zijn zich ervan bewust dat we een jonge samenleving zijn die nog volop in opbouw is. Met landelijke en regionale partners vertellen we het Verhaal van Flevoland dat zichtbaar kan worden gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme; gebiedspromotie is hierbij een belangrijk instrument.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We doen voorstellen om de recreatieve mogelijkheden van de blauw-groene slinger en van een aantal monumenten beter te benutten. De nieuwe cultuurnota wordt opgesteld en we komen met een voorstel voor een fonds voor artistieke en culturele ontwikkeling. We gaan verder met de ontwikkeling van het Werelderfgoed Schokland.

Krachtige Samenleving

Eén van de strategische opgaven is een bevolking die goed opgeleid is, met perspectief op de arbeidsmarkt en die actief participeert in de samenleving. Met voldoende zorg in de nabijheid. In deze Programmabegroting beschrijven we de eerste uitwerking van het perspectief Krachtige Samenleving. Daarbij gaan we uit van het primaat van de lokale overheid. We proberen de gezondheid van inwoners en de arbeidsmarkt te verbeteren via de brede Human Capital-Agenda. We ondernemen activiteiten om via sport, cultuur en erfgoed bij te dragen aan een gezonde, veilige en welvarende samenleving. We zoeken actief (sport)verenigingen en (zorg)instellingen op om verbinding met de samenleving te organiseren. We initiëren zorgtafels over de juiste zorg en toereikende zorginfrastructuur voor onze inwoners. Daarnaast dragen ook de activiteiten vanuit de reguliere kerntaken cultuur, natuur en mobiliteit bij aan de doelen van Krachtige Samenleving.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We richten een fonds 'Krachtige Samenleving' in. Op het terrein van de gezondheidszorg en de bevordering van de gezondheid vervullen we vooral een verbindende en stimulerende rol. We initiëren zorgtafels en dragen bij aan de opstelling van een regiovisie Zorg. De Sportnota 2018 voeren we uit. Via de Human Capital Agenda besteden we veel aandacht aan opleidingsniveau, welvaart en welzijn, arbeidsparticipatie en sociale netwerken. We dragen uit een inclusieve samenleving te zijn waarin iedereen meedoet, onder andere door Regenboogprovincie te zijn.

Energietransitie

De komende jaren is de energietransitie een belangrijke opgave op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Met de komst van het Klimaatakkoord is de ambitie CO₂-neutraliteit in 2050. Het gaat hierbij om: minder energie verbruiken, verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen en het toewerken naar 100% hernieuwbare energie. In Flevoland zijn hiervoor al maatregelen getroffen, maar we moeten nog grote stappen zetten. De hele samenleving levert daar een bijdrage aan: zowel particulieren als bedrijven, vanuit woningbouw en landbouw, in landelijk gebied en bebouwde omgeving. Ons uitgangspunt in het perspectief Krachtige Samenleving is dat de klimaatmaatregelen voor de Flevolandse haalbaar en betaalbaar zijn. Zij moeten kunnen participeren, zodat investeringen en opbrengsten in balans komen en obstakels worden weggenomen.

Om de ambities van een vastgesteld Klimaatakkoord te realiseren werken we dit akkoord voor Flevoland uit. Het komende jaar staat in het teken van de opstelling van de eerste regionale energiestrategie (RES). Daarnaast worden grote projecten afgerond voor de opwekking van wind- en zonne-energie.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We maken een regionale energiestrategie (RES) die zich richt op elektriciteitsproductie en gebouwde omgeving. De landelijke ontwikkelingen ter uitvoering van het Klimaatakkoord nemen we op in de actualisering van de Flevolandse Energieagenda. Aan lopende windplannen en 'Zon op Land' geven we uitvoering. We doen een voorstel over een volgende tranche van 'Zon op Land'.

Verduurzaming

Of het nu gaat om de transitie in de landbouw, het circulair maken van de economie, de energietransitie of de vergroening van de mobiliteit: verduurzaming is steeds het doel. We zien kansen voor innovatie, ondernemerschap en kennisontwikkeling. We stimuleren innovatie in de woningbouw voor toekomstbestendige en duurzame huizen. We spreken partners aan om landbouw, visserij en economie te verduurzamen, de bodem duurzaam te gebruiken en als een kringloop in te richten. We bevorderen dat bedrijven geen afval meer produceren maar dat benutten als grondstof. We zien kansen om duurzaamheid in te zetten als een verdienmodel, waarbij Flevolandse gericht opgeleid worden en werk vinden in de verduurzaming van economie, energieproductie, mobiliteit en samenleving. In onze organisatie passen we de aanpak van het goede voorbeeld toe om als provincie duurzaam te worden.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

Op basis van een tussenrapportage komen we met beleidsvoorstellen voor circulaire economie. We inventariseren knelpunten en passen waar nodig en mogelijk regels aan om innovatie te bevorderen. We zetten ons netwerk in om ondernemers met elkaar in contact te brengen voor een goede productieketen. Voor de eigen organisatie voeren we het Actieplan 'het goede voorbeeld' uit en we onderzoeken mogelijkheden om CO2-neutraal te worden. We geven een vervolg aan het Actieplan 'Bodem en water' en we evalueren en actualiseren het. Er zijn experimenten gericht op de transitie naar kringlooplandbouw. We doen voorstellen ter verduurzaming van openbaar vervoer en mobiliteit, ook in het eigen wagenpark. We verbeteren de laadinfrastructuur voor het OV.

Mobiliteit

Investeren in mobiliteit blijft nodig, ook in de komende bestuursperioden. Enerzijds voor de bereikbaarheid van onze regio en anderzijds voor de verduurzaming van het mobiliteitsnetwerk, sociale contacten en recreëren. Daarbij kenmerkt onze provincie zich door relatief grote afstanden. In deze bestuursperiode maken we belangrijke afwegingen voor een groot aantal mobiliteitsopgaven en -investeringen.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

We onderzoeken verbeteringen in de OV-verbinding naar het noorden en het OV-netwerk rond Almere/Zeewolde en Utrecht. We passen daarbij het regionaal OV Toekomstbeeld toe. In het kader van het programma 'Samen bouwen aan Bereikbaarheid' zetten we ons in voor de IJmeerverbinding. Samen met de verbreding van auto(snel)wegen is dit een belangrijke randvoorwaarde voor verdere verstedelijking in Flevoland. We actualiseren het programma 'Mobiliteit en Ruimte'. We zetten in op Smart Mobility. We komen met voorstellen voor de verbetering van het (snel)fietspadennetwerk.

Draagvlak, meepraten en meedoen

Eén van de ambities van de Omgevingsvisie is dat Flevoland meer en meer van de Flevolandse wordt. Zoals we hiervoor al in de aanbieding van deze Programmabegroting aan Provinciale Staten hebben geschreven vinden we het belangrijk dat inwoners kunnen meepraten over de toekomst van onze provincie. We vragen daarom de mening van Flevolandse en organisaties uit de samenleving. Juist in de dialoog kun je elkaar versterken; op de inhoud en niet op de persoon. Samenwerken, ontwikkelen en investeren zijn daarom belangrijke kernwaarden voor onze bestuursstijl.

Flevoland biedt in 2020 ruimte voor...

In het kader van bestuurlijke vernieuwing verkennen we hoe we de betrokkenheid van inwoners bij provinciale plannen en activiteiten kunnen vergroten. We intensiveren de bestuurlijke samenwerking in de regio rond de opgaven van de Omgevingsvisie en het Interbestuurlijk programma. Met ruimte voor initiatief gaan we aan de slag binnen de diverse opgaven.

II. Financiën

De Programmabegroting 2020 is gebaseerd op het huidige financiële kader, bestaande uit de al door Provinciale Staten (of in mandaat) tot en met 10 juli 2019 vastgestelde begrotingswijzigingen, inclusief de Zomernota 2020. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, effecten uit de meicirculaire 2019 en nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt. Structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn. De overige mutaties, en ook de incidentele mutaties uit het coalitieakkoord, zijn vooralsnog uitsluitend geoormerkt.

De wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde financiële kader zijn in de begroting van een toelichting voorzien. In deze programmabegroting wordt een sluitend (meerjaren) beeld gepresenteerd.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.109	11.189	13.559	1.439	1.081	1.065
2 Landbouw, visserij en natuur	18.979	22.004	21.659	19.082	15.380	15.499
3 Economie	19.831	7.643	6.380	5.781	4.929	4.929
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.361	9.706	8.978	8.704	8.698	8.414
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.300	9.687	9.744	7.272	7.014	6.664
6 Mobiliteit	53.690	62.399	59.952	53.487	55.338	57.272
7 Vernieuwend bestuur	-116.898	-105.224	-109.368	-105.512	-103.946	-103.604
Saldo (- = voordelig saldo)	2.373	17.406	10.904	-9.746	-11.507	-9.761
Stortingen in reserves	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Saldo reservemutaties	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Geraamd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	0	0	0

x € 1.000

Autonome ontwikkelingen ten opzichte van het financieel kader zijn in deze begroting verwerkt, alsmede de structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2019-2023 die op dit moment reeds voldoende concreet zijn uitgewerkt. Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2020 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, conform de bestendige gedragslijn, eveneens verrekend met de stelpost Nieuw Beleid. De resterende vrije ruimte in deze stelpost bedraagt € 0 mln. in 2020.

Onderstaand is het saldo van stelpost Nieuw Beleid weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een totaaloverzicht van de verwerkingwijze van het Coalitieakkoord 2019-2023 en een detailoverzicht van de stelpost Nieuw Beleid wordt verwezen naar bijlage E.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Eindsaldo stelpost Nieuw Beleid in begroting 2020 A	200	1.826	3.386	3.904
Waarvan geoormerkt:				
A. Bestaande oormerken	100	285	335	285
B. Oormerken coalitieakkoord 2019-2023	100	2.258	2.258	3.258
Totaal nog geoormerkt B	200	2.543	2.593	3.543
Vrije ruimte stelpost Nieuw Beleid in begroting 2020 A -/- B	0	-717	794	362

x € 1.000

In onderdeel IV Financiële begroting is een toelichting op de mutaties in de stelpost Nieuw Beleid opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie.

III. Weerstandsvermogen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. In 2019 heeft een significant risico zich gemanifesteerd, zijnde het vertrek van een grote leasemaatschappij. Dit is aanleiding geweest om het resterende risico op een andere wijze te behandelen, door hiervoor in de algemene reserve een specifieke buffer (oormerk) aan te houden. Mede hierdoor daalt de weerstandscapaciteit ten opzichte van de vorige paragraaf (Jaarstukken 2018) van € 23,0 naar € 12,9 mln. Daar staat tegenover dat het risicoprofiel als gevolg hiervan eveneens is gedaald, van € 16,5 mln. naar € 10,9 mln. Per saldo bedraagt de weerstandsratio 1,2 (was 1,4). Deze bevindt zich daarmee aan de onderkant van de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019.

IV. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. L. (Leen) Verbeek <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten met in portefeuille: Rijksheertaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondermijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Archiefinspectie.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke ordening, Wonen, Landschap, Almere 2.0 (incl. RRAAM, Schaalsprong Almere, handelingsperspectief, Fonds Verstedelijking Almere en afronding IFA), Amsterdam Lelystad Airport (incl. Lelystad Airport Businesspark en OMALA incl. Airport Garden City C.V.), Mobiliteit (incl. infrastructuur, OV, verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid en Smart Mobility), MITC, Personeel & Organisatie, BAC DROW, BAC Mobiliteit en BAC Werkgeverszaken. 1e loco commissaris van de Koning.
Mw. C.W. (Cora) Smelik	Gedeputeerde met in portefeuille: Duurzaamheid (incl. stuurgroep Duurzaamheid, Het Goede Voorbeeld en beleid circulariteit/circulaire economie), Milieu (incl. bodem, klimaatadaptatie, VTH, omgevingsdiensten en Afvalzorg), Omgevingsvisie (incl. samenwerkingsagenda, Ruimte voor Initiatief, opgave gericht werken en Omgevingswet), Bestuurlijke vernieuwing, Inkoop & Aanbesteding en BAC VTH. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.N.J. (Jan-Nico) Appelman	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (ruimtelijk-economisch beleid, uitvoering circulaire economie, Topsectoren en MKB, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Floriade, Agrofood (Landbouw & Visserij), Landbouw Meerdere Smaken, Maritieme strategie (incl. Flevokust Haven, Maritieme Service Haven en Kornwerderzand), Human Capital-Agenda (incl. Hoger onderwijs), GR Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (beleid), Facilitaire zaken en BAC Economie. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J.A. (Jop) Fackeldey	Gedeputeerde met in portefeuille: Energietransitie (coördinatie Klimaatakkoord, energiebesparing, warmtetransitie, windenergie, zonne-energie, energie-innovatie en DE-on), Krachtige Samenleving (incl. gezondheid/zorg en Fonds Krachtige Samenleving), Toerisme & recreatie (incl. gebiedspromotie), Kwaliteit openbaar bestuur (incl. bestuurlijke zaken, Regiegroep MRA, Coördinatie Regio Zwolle, IPO-bestuur en coördinatie IBT), Communicatie & ICT en BAC Energie. 4e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (incl. natuurbeheer, N2000, natuurontwikkeling, Nieuwe Natuur, ontwikkeling Oostrand, GLB en POP), Vitaal Platteland (Fonds Vitaal Platteland), Water (incl. drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer), Financiën (incl. financieel toezicht gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf en deelnemingen), Sport, BAC Vitaal Platteland en BAC Financiën. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. M.A. (Michiel) Rijsberman	Gedeputeerde met in portefeuille: Kunst en cultuur (incl. musea, landschapskunst en programmalijs 4 Fonds Verstedelijking Almere), Verhaal van Flevoland, Nationaal Park Nieuw Land (incl. uitvoering N2000 Beheerplan Oostvaardersplassen en rapport Van Geel, Marker Wadden en Oostvaardersoever), Europa (incl. Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Lelystad Next Level en BAC Cultuur. 6e loco commissaris van de Koning.
Dhr. T. (Tjeerd) van der Wal	Provinciesecretaris / algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl

V. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten. Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door Provinciale Staten gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en activiteiten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van Provinciale Staten.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus

In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door Provinciale Staten vastgesteld. In de *productenraming*, die door Gedeputeerde Staten wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota* en de *zomernota*, maar ook incidenteel op basis van door Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door Provinciale Staten worden vastgesteld (of in mandaat door Gedeputeerde Staten, conform de financiële verordening). *In 2019 is de perspectiefnota door Provinciale Staten niet behandeld.*

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- en zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde activiteiten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van Provinciale Staten.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke voorschriften.

Wettelijke voorschriften: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voorschriften voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Tevens zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen activiteiten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van Provinciale Staten;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van Provinciale Staten, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van de rechtmatigheid en het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en activiteiten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord.

Uitwerking in 2020

- In het voorjaar 2019 is het Coalitieakkoord 2019-2023 opgesteld. De structuur en inhoud van deze begroting is aangepast om zo goed als mogelijk hierbij aan te sluiten. De indeling van de programma's en programmaonderdelen is daardoor gewijzigd. Ook zijn de doelen en activiteiten hierop bijgesteld.
- Het nieuwe Coalitieakkoord en de wens vanuit Provinciale Staten uit de vorige Statenperiode om te komen tot betere indicatoren hebben ertoe geleid dat er in de Programmabegroting 2020 een hernieuwde set aan indicatoren is opgenomen. Gedurende de afgelopen Statenperiode is met Provinciale Staten een proces doorlopen waarmee uitgangspunten en criteria zijn opgesteld die helpen om de juiste indicatoren op te stellen ten behoeve van relevante sturingsinformatie. Deze uitgangspunten zijn gebruikt bij het identificeren van nieuwe indicatoren op basis van het nieuwe Coalitieakkoord. Beoogd is een mix te maken in de Programmabegroting van zinvolle en toepasbare input-, output- en effectindicatoren. Daarnaast is er in het genoemde proces een aantal indicatoren geïdentificeerd (bezoekers cultureel erfgoed, aanbod hernieuwbare energie, mediawaarde Visit Flevoland) die in deze programmabegroting eveneens zijn opgenomen.
Er is getracht de accenten van het Coalitieakkoord te vertalen naar herkenbare indicatoren, daarbij aangetekend dat (nog) niet alle doelen te vertalen zijn naar indicatoren. Sommige onderwerpen zullen eerst een nadere afbakening en duiding van definities moeten krijgen voordat de juiste gegevens gemonitord kunnen worden. Voor enkele onderwerpen zal nader onderzoek nodig zijn omdat er op dit moment geen gegevens beschikbaar zijn.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt indien besteding van deze middelen voldoende concreet is. Voor de overige structurele effecten dient eerst nog een nadere uitwerking en/of besluitvorming plaats te vinden, deze zijn daarom vooralsnog geoormerkt binnen de stelpost Nieuw Beleid. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geoormerkt binnen de desbetreffende reserves. De onderwerpen waarvoor nog geen dekking beschikbaar is zijn vooralsnog niet verwerkt omdat de inzet hiervan afhankelijk is van het beschikbaar komen van aanvullende middelen.
- In 2019 is door Provinciale Staten geen Perspectiefnota vastgesteld. Begrotingsmutaties die voortvloeien uit autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting verwerkt en van een toelichting voorzien.
- In het voorjaar van 2019 heeft de Commissie BBV een nadere interpretatie gegeven ten aanzien van de wijze waarop verstrekte (meerjarige) subsidies dienen te worden toegerekend aan begrotingsjaren. Kernpunt daarbij is dat bij de verantwoording over de jaren aangesloten dient te worden bij de feitelijke inzet van de middelen door de subsidieontvangers. Dit kan leiden tot een verschuiving van lasten (en baten) tussen de jaren, maar heeft meerjarig per saldo geen effect. De exacte uitwerking van deze notitie is echter nog onderwerp van gesprek tussen het IPO en de minister van Binnenlandse Zaken. Bij het opmaken van de begroting is geconcludeerd dat deze nadere interpretatie voor Flevoland vooralsnog niet leidt tot een andere verwerkingswijze. Dit wordt nog nader in detail onderzocht en eveneens afgestemd met de externe accountant.
- In de begroting is meermalen opgenomen dat "dekking is gevonden in het begrotingssaldo". Met deze vermelding wordt bedoeld dat de stelpost nieuwe beleid (en de diverse oormerken daarbinnen) is ingezet om de betreffende activiteiten te dekken. Dit overeenkomstig de concept perspectiefnota en het nieuwe coalitieakkoord. Deze stelpost nieuw beleid bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo).

Autorisatie programmabegroting

Provinciale Staten hebben een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat Provinciale Staten de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat Gedeputeerde Staten per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan - meestal op grond van een voorstel van Gedeputeerde Staten - via begrotingswijziging door Provinciale Staten worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door Provinciale Staten vastgestelde doelen en activiteiten. In de jaarrekening verantwoorden wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van Provinciale Staten zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Dit houdt in dat wij eerst een voorstel aan Provinciale Staten moeten voorleggen, alvorens wij verplichtingen ten laste van reserves aan mogen gaan. Om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten hebben Provinciale Staten bij het vaststellen van de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 (Provinciale Staten van 16 december 2015), besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor een aantal reserves bij Gedeputeerde Staten neer te leggen. Het betreft hier de reserves Personeel, Sportaccommodaties c.a., Gladheidsbestrijding, Flevokust Haven, Doorgeschoven activiteiten en Mobiliteit. Nadien is bij de instellingsbesluiten van de reserves Economisch Programma en Dekking afschrijvingslasten besloten deze te delegeren aan Gedeputeerde Staten. De besteding van de gedelegeerde reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die Provinciale Staten daarvoor hebben vastgelegd.

2. Gemandateerde begrotingswijzigingen

Provinciale Staten hebben - via de Financiële verordening provincie Flevoland 2018 - het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan Provinciale Staten wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel;
- reeds genomen Statenbesluiten;
- gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven);
- begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om Provinciale Staten volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst).

Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 hebben Provinciale Staten besloten om Gedeputeerde Staten mandaat te verlenen om begrotingswijzigingen vast te stellen die betrekking hebben op oormerken in de stelpost Nieuw Beleid en de reserve Strategische Projecten, voor zover deze voortvloeien uit de Perspectiefnota 2017-2021 (met uitzondering van het onderdeel Energieagenda). In de begroting 2020 resteren hiervan nog de oormerken Houtribdijk strand en SWUNG (kapitaallast).

Peildatum

De Programmabegroting 2020 kent als peildatum 10 juli 2019. Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten die tot en met die datum vastgesteld zijn, inclusief de Zomernota 2019. Tevens is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

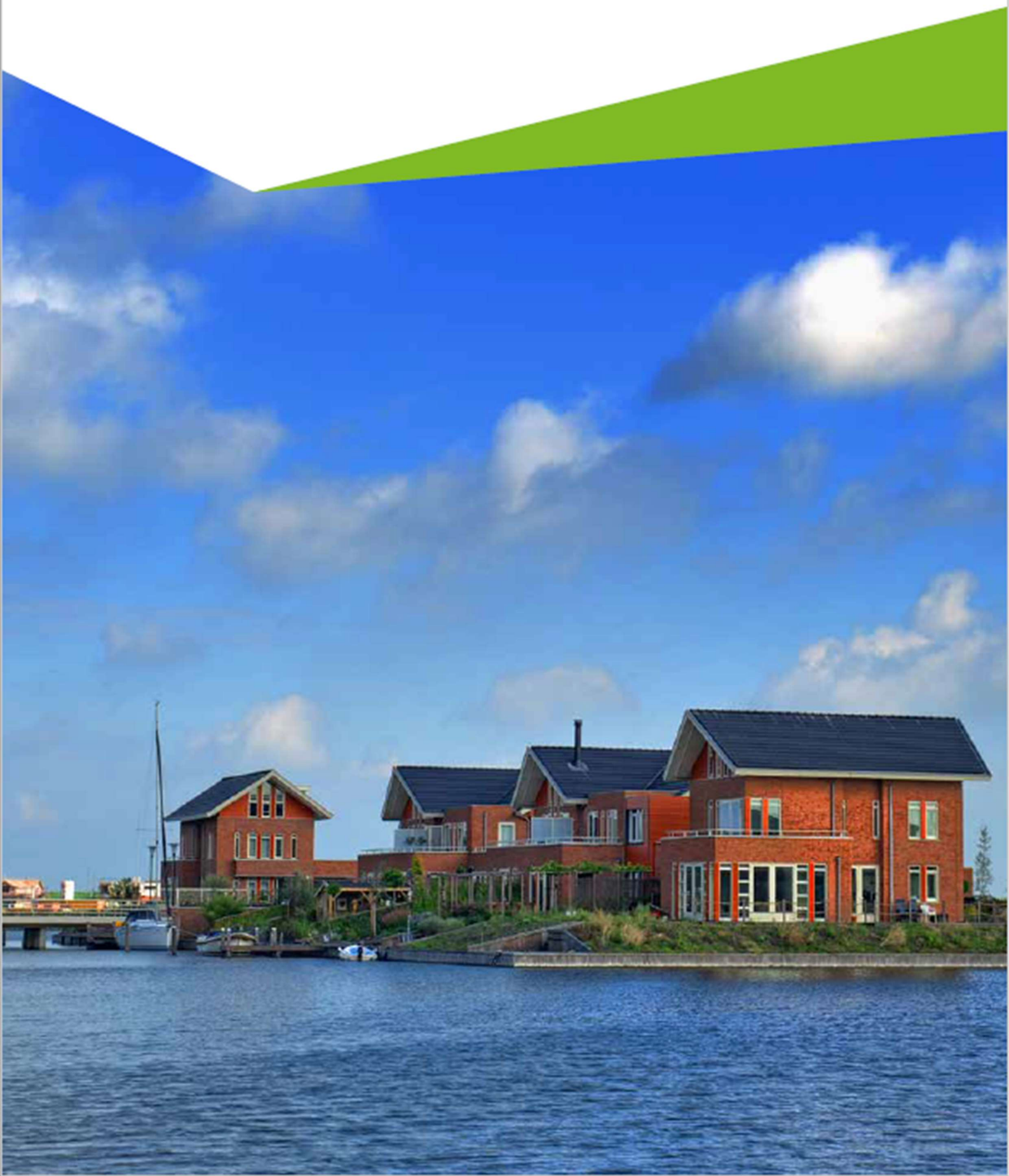
- effecten van de Meicirculaire 2019;
- effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 juli 2019;
- actualisatie van de benodigde stelpost voor Loon- en prijsontwikkeling;
- resultaatbestemming Jaarstukken 2018;
- overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend;
- de effecten uit het coalitieakkoord 2019-2023 (zie eerdere toelichting).

Verklaring verschillen per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het BBV - indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgt Provinciale Staten inzicht in de aard en achtergrond van begrotingswijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd.

II Programmaplan

1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de ruimtelijke ontwikkelingen in Flevoland.

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan willen wat we vanuit een brede blik kijken naar wat goed is voor Flevoland. We gaan allemaal steeds meer werken vanuit het gedachtegoed van de Omgevingsvisie. De opgaven die in de vastgestelde Omgevingsvisie zijn geïdentificeerd zijn uiterst relevant en ontwikkelen zich. De opgaven zijn geïntegreerd in de reguliere taken en werkwijzen en zijn te herkennen in de verschillende programma's.

De visie geeft een heldere ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van Flevoland op de lange termijn en de rol van de provincie daarin, zowel inhoudelijk als in de samenwerking met partners uit de omgeving. Daarnaast gaat de Omgevingsvisie over bestuurlijke samenwerking en ruimte voor initiatief (hoofdstuk 7). Nu komt het aan op het zetten van concrete stappen in de uitwerking.

Ruimtelijke ontwikkeling en landschap

Flevoland kenmerkt zich door ruimte voor groei en ontwikkeling. Met de beschikbare ruimte die Flevoland zo kenmerkt willen we zorgvuldig omgaan omdat als gevolg van schaarste ook de druk op Flevoland toeneemt. We hebben een dubbele rol. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimte vragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft hierbij een zoektocht naar de juiste balans. De verwachting is dat de druk zal toenemen. Daarom zetten we ons ervoor in om opgaven met elkaar te combineren en te zoeken naar manieren waarop een integrale aanpak tot een verbetering van de ruimtelijke inrichting kan leiden.

Almere 2.0

Met het programma Almere 2.0 geven provincie, gemeente en Rijk uitvoering aan de afspraak die in 2013 is vastgelegd in de RRAAM-overeenkomst over de verdere verstedelijking van Almere met een groei van in principe 60.000 woningen. Via het Fonds Verstedelijking Almere wordt op basis van een meerjarenprogramma geïnvesteerd in sleutelprojecten die het verschil maken in de ontwikkeling van Almere en de regio en zo bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad. Dit jaar wordt een Handelingsperspectief MRA Oostflank opgesteld waar opnieuw naar de ambities van het RRAAM gekeken wordt.

Omgevingswet

De invoering en implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke wetgevingsoperatie die over meer gaat dan alleen het omkatten van regels, het heeft ook invloed op de rol en bevoegdheden van de provincie. Het is een beleidsmatige en cultuurverandering die ertoe dwingt keuzes te maken. De minister gaat uit van invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2021.

Van de provincies wordt verwacht dat zij hun beleid en regels voor inwerkingtreding van de Omgevingswet in lijn brengen met het nieuwe stelsel van instrumenten. In dat kader is in begin 2019 het provinciale beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving technisch omgezet naar instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsprogramma Flevoland en Omgevingsverordening Flevoland). Deze 'basis' moet nog verder worden ontwikkeld.

Voor een goede samenwerking binnen de provincie wordt ambtelijk en bestuurlijk afgestemd met Flevolandse ketenpartijen. Dit gebeurt in het (ambtelijk) Platform Omgevingswet Flevoland en de Bestuurderstafel Omgevingswet Flevoland.

Onder de Omgevingswet wordt gewerkt met een digitaal stelsel. Voor het digitaal stelsel dat landelijk beschikbaar wordt gesteld (DSO-LV) is in december 2018 een beheerakkoord gesloten tussen Rijk, IPO, VNG, UvW over het beheer en de doorontwikkeling ervan. Hieruit volgt een verplichting om aan het DSO-LV mee te betalen vanaf 2020. De provincie zal in 2020 haar aansluiting op het DSO-LV maken en testen. Aan het digitaal werken in de keten zal samen met de ketenpartners invulling gegeven worden. De provincies gezamenlijk zijn beoogd huismeester van de informatiehuizen natuur en externe veiligheid. In 2020 en 2021 wordt onderzocht hoe verschillende informatieproducten via het DSO-LV beschikbaar gesteld kunnen worden.

Water

Waterberging, droogte, kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening en -bescherming zijn de komende periode de opgaven die spelen in Flevoland. De provincie stelt de kaders waarbinnen het waterschap zijn werk doet. In nauwe samenwerking met Waterschap Zuiderzeeland gaan we aan de slag met maatregelen die Flevoland beter voorbereiden op extreme weerpieken. Daarbij is het uitgangspunt dat Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied als aandeel in de (boven)regionale ontwikkeling met het behoud van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk-economische ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Evenwichtige en duurzame door-ontwikkeling	Harde planvoorraad bedrijventerreinen: in 2030 < 6 jaar <i>Bron: IBIS</i> <i>Toelichting: Indicator conform RO Visie Werklocaties Flevoland 2015 en Convenant: tijd die nodig is om harde planvoorraad uit te geven (harde voorraad / gemiddelde uitgifte per jaar)</i>	19 jaar	18 jaar	16 jaar	15 jaar	14 jaar	10 jaar
	Leegstand kantoren Almere en Lelystad <i>Bron: Monitor Plabeka</i>	31,2%	28,9%	24,7%	21%	<20%	<20%
	Ontwikkeling woningvoorraad <i>Bron: CBS</i> <i>Toelichting: het aantal dat jaarlijks aan de woningvoorraad is toegevoegd minus het aantal dat aan de voorraad is onttrokken, plus correcties.</i>	1.311	2.258	2.750	≥ 2.750	≥ 2.750	≥ 2.750
	Percentage regionale keringen dat voldoet aan de normen <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	98%	98%	100%	100%	100%
	Percentage gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers langs provinciale hoofdvaarten* <i>Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	n.b.	40%	40%	40%
Almere 2.0	Met vastgestelde jaarprogramma's wordt invulling gegeven aan het meerjarenprogramma 2017-2021 van Almere 2.0.	n.b.	20%	40%	60%	80%	100%

* In het beleid van de provincie Flevoland is opgenomen dat 40% (km) natuurvriendelijke oevers zijn gerealiseerd langs de oevers van de provinciale hoofdvaarten. Om inzichtelijk te hebben in hoeverre deze ambitie en aanverwante maatregelen zijn uitgevoerd, wordt met deze (nieuwe) indicator inzichtelijk welke opgave er nog ligt voor de provincie.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Waterkwaliteit (oppervlakte- water)	Percentage van de waterlichamen met een ecologische kwaliteit*: • goed • matig • ontoereikend • slecht Bron: Waterkwaliteitsportaal, KRW-rapportages	0%	0%	0%	>0%	>0%	>0%
		83%	83%	83%	<83%	<83%	<83%
		17%	17%	17%	<17%	<17%	<17%
		0%	0%	0%	0%	0%	0%

* Vanuit de Kaderrichtlijn Water is het verplicht om in 2027 de doelen te hebben bereikt ten aanzien van een goede chemische en ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren in Flevoland. Om deze reden is het ambitieniveau voor 2027 vanuit de theorie, dat 100% van de waterlichamen voldoen aan een goede waterkwaliteit. Echter wordt de waterkwaliteit vanuit de KRW beoordeeld op basis van het 'one out, all out' principe. Dit is ook de reden dat 0% van de waterlichamen voldoet aan een goede kwaliteit, omdat de slechtst scorende parameter in deze waterlichamen nog steeds matig scoort. Vanwege het 'one out, all out' principe en vertraagde reactie van de ecologie is het daarom niet realistisch om als streefcijfer voor 2027 te formuleren dat 100% van de waterlichamen voldoet aan een goede waterkwaliteit. Om realistische streefwaarden te formuleren voor de periode 2019 t/m 2023 is ervoor gekozen om te werken met groter of kleiner dan de huidige waarde (zie tabel).

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd
		De invoering van de Omgevingswet is voorbereid
		Opstellen van een landschapsprogramma.
		In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd
		Almere 2.0: realiseren ambities m.b.t. de ontwikkeling van Almere op basis van Handelingsperspectief MRA Oostflank
		De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd
	1.2 Water	Het watersysteem is beter toekomstbestendig

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij draagt daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Portefeuillehouder

J. de Reus

C.W. Smelik (Uitwerkingsagenda, Omgevingswet)

M.A. Rijsberman (Lelystad Next Level)

H.J. Hofstra (Agenda IJsselmeergebied 2050)

Doel (2020-2023)

De Uitwerkingsagenda Samen Maken We Flevoland is uitgevoerd, geëvalueerd en geactualiseerd.

Activiteiten 2020

- Wij vragen Provinciale Staten prioriteiten te stellen op basis van de samenwerkingsagenda's met de gemeenten en het waterschap.
- We voeren de Uitwerkingsagenda SMWF uit, met als uitgangspunt dat er een balans is in de samenhang van de opgaven, de rol van de provincie, de prioritering en de financiële haalbaarheid.
- We hebben inzicht in de mogelijkheden van bestaande en nieuwe financieringsarrangementen voor onze grote opgaven, inclusief een heroriëntatie op onze financiële risico's.
- We bereiden een eerste actualisatie van de Uitwerkingsagenda SMWF voor op basis van de overleggen met de partners en de prioritering van Provinciale Staten.

Doel (2020-2023)

De invoering van de Omgevingswet is voorbereid, zodanig dat de provincie kan sturen op effectief beleid ten behoeve van duurzame leefkwaliteit.

Activiteiten 2020

- We voeren samen met Provinciale Staten een open, constructieve dialoog over de wijze waarop de instrumenten van de Omgevingswet (Omgevingsvisie, -programma en -verordening) cyclisch worden vastgesteld.
- We leggen vast hoe de provincie betrokken wil worden bij ruimtelijke initiatieven.
- We stellen heldere kaders op voor alle ruimtelijke ontwikkelingen die op ons afkomen.
- We definiëren scherp wat van provinciaal belang is en leggen dit vast
- We bieden ons actief aan om gemeenten te helpen om optimale planvorming tot stand te brengen op basis van de balans tussen flexibiliteit en betrouwbaarheid.
- We leggen Provinciale Staten een aanpassing van de Omgevingsverordening Flevoland voor zodat deze per 1 januari 2021 voldoet aan de Omgevingswet.

Doel (2020-2023)

We hebben een landschapsprogramma opgesteld dat uitgaat van landschap als integraal onderdeel van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Activiteiten 2020

- We brengen het landschapsprogramma in procedure.

Doel (2020-2023)

In Flevoland is een verbeterde, prettige en gevarieerde woonomgeving/woonvoorraad gerealiseerd.

Activiteiten 2020

- Met de gemeenten voeren we overleg en stemmen we onze inzet af om tot een evenwichtige ontwikkeling van de woonmarkt te komen die ruimte biedt voor verschillende doelgroepen.
 - We werken regionaal samen aan de opstelling van een gemeenschappelijke regionale woonagenda
 - We stimuleren innovatief en duurzaam (ver)bouwen en brengen partners bijeen.
 - We bevorderen kennis in de regio over onder andere financieringsmogelijkheden, asbestvraagstukken en energievraagstukken.
 - In MRA-verband zijn regionale afspraken voorbereid over de oostflank/oostas.
-

Doel (2020-2023)

De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie en cofinanciering van de IJmeerverbinding.

Activiteiten 2020

- In het Handelingsperspectief MRA Oostflank maken we afspraken met het Rijk en regionale partners over de verdere ontwikkeling van Almere en de woningbouwopgave.
- We stellen in 2020 op basis van het Handelingsperspectief MRA Oostflank een nieuw Meerjarenprogramma voor het Fonds Verstedelijking Almere 2021-2025 vast. Op basis hiervan leggen we een Jaarprogramma 2021 aan Provinciale Staten voor.
- We voeren het Jaarprogramma 2020 uit.

Doel (2020-2023)

De positie van Lelystad als aantrekkelijke, gezonde en duurzame stad is verbeterd.

Activiteiten 2020

- Vanuit ons partnerschap dragen wij bij aan de uitwerking van de strategische agenda Lelystad Next Level.
- We nemen als strategisch partner deel aan de regietafel en het programmabureau, en leveren een bijdrage in de proceskosten en de opstelling van een uitvoeringsprogramma 2020-2023.
- In het kader van de samenwerkingsagenda vanuit de Omgevingsvisie bepalen we waar en hoe de provincie inhoudelijk kan bijdragen aan de programmalijnen Uitnodigende Stad, Veerkrachtige Samenleving, Ondernemende Stad, aan het Uitvoeringsprogramma; daartoe maken we concrete afspraken.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	10.176	11.162	13.470	1.550	1.192	1.192
Baten	-162	-22	-22	-22	-22	-22
Saldo	10.014	11.139	13.448	1.528	1.169	1.169
Kader (saldo na Zomernota)		11.139	1.122	1.122	919	919
Verschil t.o.v. kader			12.326	406	250	250
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			200	50	50	50
2 Aanvullend budget Omgevingswet			256	256	100	100
3 Agenda IJsselmeergebied 2050			100	100	100	100
4 Jaarprogramma 2020 Fonds Verstedelijking Almere			11.770	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 is budget toegevoegd voor het opstellen en onderhouden van een regionale woonagenda (€ 100.000 in 2020, vanaf 2021 structureel € 50.000). Daarnaast is in 2020 een bedrag van € 100.000 toegevoegd voor een eerste verkenning van het behouden en versterken van het landschap. Doel is het behoud van de wezenlijke kenmerken van het ingenieurslandschap. Deze mutatie komt ten laste van de begrotingsruimte.

2. Aanvullend budget Omgevingswet

Het Rijk wil de Omgevingswet in 2021 van kracht laten worden. Wetgeving en digitaal stelsel kristalliseren zich nu verder uit, waardoor duidelijker wordt wat er verder nog gedaan moet dan wel kan worden. Dit heeft tot gevolg dat in 2019, maar ook in de jaren daarna op onderdelen meer inspanning verlangd wordt dan eerst werd

gedacht. Dit betreft onder meer het inrichten van de ketensamenwerking, welke voor een deel ook nog na de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn beslag moet krijgen. Hiervoor is naar verwachting een extra bedrag van € 100.000 per jaar nodig.

Provincies zijn beoogd huismeester van de informatiehuizen natuur en externe veiligheid. Daartoe wordt in IPO-verband onder meer nagegaan of de informatie die ook zonder de Omgevingswet nodig is, geschikt kan worden gemaakt om aan te sluiten op het DSO-LV. Aan de provincies wordt gevraagd in 2020 en 2021 hieraan mee te betalen; voor Flevoland gaat het om € 156.000 per jaar. Deze beide mutaties komen ten laste van de begrotingsruimte.

3. Agenda IJsselmeergebied 2050

In mei 2018 hebben de ministeries van I&W, EZK, LNV en OCW en de provincies Noord-Holland, Fryslân, Overijssel en Flevoland met andere regiopartners een gebiedsagenda voor het IJsselmeergebied vastgesteld. De gebiedsagenda bevat een richtinggevend perspectief voor de periode tot 2050 en gezamenlijke ambities en ontwikkelprincipes. In het bestuurlijk overleg met partners (BPIJ) is aangegeven dat iedere partner met ingang van 2019 structureel € 100.000 per jaar zal vrijmaken voor de gezamenlijke ambtelijke basis en coördinatie met partners, alsmede de versterkte eigen inzet voor onder andere de nadere uitwerking van gezamenlijke projecten en de kennis- en innovatieagenda. In 2019 wordt de bijdrage van € 100.000 opgevangen binnen de reeds beschikbare middelen voor de uitwerking Omgevingsvisie, onderdeel Regionale kracht. Voor 2020 en volgende jaren wordt structureel een bedrag van € 100.000 voor de Agenda IJsselmeergebied 2050 beschikbaar gesteld, ten laste van de begrotingsruimte.

4. Jaarprogramma 2020 Fonds Verstedelijking Almere

Jaarlijks wordt de bijdrage aan het Fonds Verstedelijking Almere toegevoegd aan de begroting, op basis van de projectvoorstellen die voortvloeien uit het meerjarenprogramma en die voor uitvoering in een jaarprogramma staan. De middelen worden onttrokken aan de reserve Almere 2.0 en overgemaakt naar de fondsbeheerder (gemeente Almere). Informatie over de projecten 2020 staat in het jaarprogramma FVA 2020, welke gelijktijdig met de begroting ter instemming wordt voorgelegd.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.479	-22	1.457
1.1.2 Almere 2.0	11.991	0	11.991
1.1.3 Lelystad Next Level	0	0	0
Totaal	13.470	-22	13.448

x € 1.000

1.2 Water

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2020-2023)

Het watersysteem is beter toekomstbestendig.

Activiteiten 2020

We werken aan het waterprogramma conform de startnotitie die in het najaar van 2019 aan de Staten is voorgelegd. Hierin wordt waar nodig het waterbeleid herzien en geactualiseerd, waaronder het drinkwaterbeleid en het waterkwaliteitsbeleid. Het programma moet in 2021 worden vastgesteld.

Middelen

1.2 Water	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	602	520	581	381	381	366
Baten	-507	-470	-470	-470	-470	-470
Saldo	95	50	112	-88	-88	-104
Kader (saldo na Zomernota)		50	-104	-104	-104	-104
Verschil t.o.v. kader			216	16	16	0
1 Voorbereiding provinciaal waterprogramma			200	0	0	0
Overig			16	16	16	0

x € 1.000

Toelichting

1. Voorbereiding provinciaal waterprogramma

In de Programmabegroting 2019 is opgenomen dat de voorbereidingen starten voor een nieuw provinciaal programma waarin het waterbeleid wordt herzien en geactualiseerd. Het programma wordt in 2021 conform de Omgevingswet vastgesteld. Dit betekent een piek in de werkzaamheden en proceskosten, deels in 2019 maar vooral in 2020. Dit kan niet (geheel) opgevangen worden binnen het beschikbare budget voor ontwikkeling van waterbeleid. Voor procesondersteuning is in 2020 een extra bedrag nodig van € 0,2 mln., onder andere voor een milieueffectrapportage. Dit bedrag komt ten laste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit onderstaand product:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.2.1 Waterbeheer en -kwaliteit	581	-470	112
Totaal	581	-470	112

x € 1.000

1.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	10.176	11.162	13.470	1.550	1.192	1.192
	Baten	-162	-22	-22	-22	-22	-22
	Saldo	10.014	11.139	13.448	1.528	1.169	1.169
1.2 Water	Lasten	602	520	581	381	381	366
	Baten	-507	-470	-470	-470	-470	-470
	Saldo	95	50	112	-88	-88	-104
Totaal programma 1	Lasten	10.778	11.681	14.052	1.932	1.573	1.557
	Baten	-669	-492	-492	-492	-492	-492
	Saldo	10.109	11.189	13.559	1.439	1.081	1.065

x € 1.000

2. Landbouw, visserij en natuur

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de sociaal-economische ontwikkeling van het landelijke gebied en de toename van de natuur- en recreatieve waarden waarbij de internationale natuurwaarden zijn beschermd.

Landbouw: meerdere smaken

Een van de opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks is Landbouw: meerdere smaken. Daarin beoogt de provincie bij te dragen aan een meer diverse, wendbare, weerbare en duurzame agrofoodsector, die in de wereld bekendstaat als praktijklaboratorium voor vernieuwing. We participeren in de agro-expertise, dragen bij aan proeftuinen en ondersteunen het proces door condities te optimaliseren.

Bodem en Landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. De provincie zet zich met haar gebiedspartners in voor blijvend en duurzaam grondgebruik, door de uitvoering van pilots, gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de landbouwsector.

Visserij

De visserijsector is innovatief en heeft laten zien te kunnen innoveren om moeilijke tijden te overwinnen. Doorontwikkeling en verduurzaming van de visserij is vanuit economisch en ecologisch perspectief de komende jaren belangrijk om een blijvend rendabele en duurzame visserijsector te realiseren. Vooral de verwerkende industrie en de handel zijn groeiende en goed ontwikkeld. Met de verduurzaming van de visserij wordt de vangstcapaciteit in het IJsselmeer afgestemd op de hoeveelheid verantwoord te onttrekken vis. Dit doet recht aan de ruimtelijke ingrepen in het kader van het Deltaplan en de IJsselmeeragenda 2050 om de natuurkwaliteit van het IJsselmeer te versterken.

Natuur

Het fundament van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-gebieden. Binnen dit netwerk staan de natuurwaarden voorop en zet de provincie zich samen met gebiedspartners in voor bescherming, beheer en kwaliteitsverbetering die samengaat met een toename van de bekendheid en de toegankelijkheid. Dit leidt tot robuuste, aantrekkelijke en beleefbare natuur. Ook buiten het Natuurnetwerk zijn natuurwaarden aanwezig. Voor behoud en versterking worden faunabeheer en agrarisch natuurbeheer toegepast.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder onze regie werken we samen met de partners aan Nationaal Park Nieuw Land op basis van de ontwikkelingsvisie met als doel de ontwikkeling van een uniek gebied dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat als zodanig kan worden beleefd. We laten het Nationaal Park uitgroeien tot een begrip in binnen- en buitenland. Ook het project Oostvaardersoevers maakt deel uit van het Nationaal Park.

Markermeer-IJmeer

Binnen het programma Markermeer-IJmeer werken we aan de verbetering van de natuur- en waterkwaliteit in samenhang met ruimtelijk-economische ontwikkeling zoals recreatie en de IJmeerverbinding.

Floriade

De Floriade biedt grote kansen voor de Flevolandse economie in de volle breedte en om de Flevolandse innovatiekracht internationaal uit te dragen. Zowel in het provinciale Innovatiepaviljoen op het Floriade-terrein als in de hele regio is dat zichtbaar. Samen met Agrofood bedrijfsleven versterken we blijvend de economie en de kenniseconomie in het bijzonder met de kenniscampus rond stedelijke voedselvraagstukken en door het opzetten van proeftuinen in Flevoland.

Nieuwe Natuur

De projecten van het programma Nieuwe Natuur worden gerealiseerd en dragen bij aan de versterking van de kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland. De lessen die we getrokken hebben, integreren we in het reguliere natuurbeleid.

Landelijk Gebied

We geven een nieuwe invulling aan de agenda Vitaal Platteland en het daarbij behorende fonds vitaal platteland, zodat die beter aansluit op de doelen van krachtige samenleving, Leader/POP en de provinciale kerntaken, zoals (sociale) innovatie op het gebied van bereikbaarheid en educatie.

Maatschappelijk effect

Een vitaal en aantrekkelijk landelijk gebied met een vitale en aantrekkelijke natuur waar het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Landbouw	Aantal werknemers in de Agrofoodsector <i>Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland</i>			19.858	≥19.858	≥19.858	≥19.858
Natuur	Aantal hectaren Nationaal Natuurnetwerk <i>Bron: Provincie Flevoland/VRN</i>	26.273	26.273	26.273	≈ 26.000	≈ 26.000	≈ 26.000
Floriade	Het Innovatiepaviljoen is gebouwd en in gebruik	n.v.t.	20%	40%	50%	100%	V
Nationaal Park Nieuw Land	Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	10%	25%	80%
	In samenwerking met gebiedspartners is de MIRT-verkenning Oostvaardersoevers afgerond en besluitvorming (voorkeursbeslissing) door ministerie is voorbereid	n.v.t.	n.v.t.	20%	40%	80%	100%
Marker-meer-IJmeer	Marker Wadden fase 1 is gerealiseerd	30%	75%	95%	99%	100%	V
Nieuwe Natuur	De initiatiefnemers hebben de gehonoreerde projecten gerealiseerd	6%	18%	18%	29%	53%	100%

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Beheerde natuur	Het beheer van natuurwaarden (uitgedrukt in hectares), binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met contract	23.452	23.464	23.515	≈ 23.500	≈ 23.500	≈ 23.500
Ontwikkelde nieuwe natuur	De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectares <i>Toelichting: dit betreft compensatie binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)</i>	27	0	0	0	25	68

* Flevoland streeft een hogere kwaliteit na, niet een grotere oppervlakte beheerde natuur.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij en natuur	2.1 Landbouw en visserij	De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald
		De agrofoodsector landbouw is verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden
		Kringlooplandbouw is beter bekend
		Bodemkwaliteit is verbeterd
		Benutten van kansen die Floriade biedt voor de Flevolandse (kennis)economie
		De Urker visserij is geherstructureerd
	2.2 Natuur en landelijk gebied	De natuurwaarden zijn behouden en de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen
		De kwaliteit van natuur en biodiversiteit in het landschap is verbeterd
		Uitvoering geven aan de eerste bouwstenen van de ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land
		Afronden van MIRT-verkenning en voorbereiding voor besluitvorming realisatie Oostvaardersoever
		In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld
		Nieuwe Natuur: toegankelijke natuur met ruimte voor recreatie is ontwikkeld
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (POP)

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden te behouden.

2.1 Landbouw & Visserij

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

H.J. Hofstra

Doel (2020-2023)

De bijdrage die de provincie kan leveren aan de transitie van de landbouw is bepaald, waarbij op basis van proeftuinen de optimale condities voor de landbouwtransitie zijn verkend.

Activiteiten 2020

- Wij werken de provinciale rol in het creëren van optimale condities voor de transitie van de landbouw verder uit.
- Wij bereiden een voorstel voor, voor herijking van het provinciaal beleid.
- Wij leveren input op het Europees en Rijksbeleid voor landbouw: het GLB en het NSP.

Doel (2020-2023)

Met behulp van proeftuinen en kennisnetwerken innovaties is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Activiteiten 2020

- Vanuit Landbouw Meerdere Smaken jagen we concrete programma's aan die bijdragen aan:
 - innovaties
 - sluiten en verkorten van de ketens in de landbouw
 - natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit
 - versterking van de precisielandbouw
 - kringlooplandbouw (hergebruik van restproducten en tegengaan voedselverspilling)
 - voedselkwaliteit en gezonde voeding
- Wij participeren in de Agro-Expertraad en bespreken diens adviezen in Provinciale Staten.
- Wij stellen een meerjarig programma op en vragen Provinciale Staten dit programma vast te stellen voor Landbouw Meerdere Smaken.

Doel (2020-2023)

De kringlooplandbouw is beter bekend.

Activiteiten 2020

We participeren in projecten die het gebruik van streekproducten stimuleren, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Doel (2020-2023)

De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Activiteiten 2020

- We participeren in of voeren drie pilots uit rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik in een stadsrandgebied.
 - We doen een voorstel aan PS voor de besteding van de middelen voor bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig bodemgebruik in relatie tot de pilots en de lopende gebiedsprojecten.
 - We ontwikkelen een geïntegreerde benadering voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling om met vrijwillige kavelruil de grondmobiliteit te vergroten.
-

Doel (2020-2023)

De Flevolandse economie is versterkt, waarbij de kansen die de Floriade biedt in de volle breedte zijn benut en de kenniseconomie is toegenomen.

Activiteiten 2020

- We creëren rond de Flevo Campus een internationaal netwerk met een kennis- en innovatieagenda, gebruiken de expo in 2022 en de aanloop ernaartoe om dit netwerk vorm te geven.
- We werken aan realisatie van het Innovatiepaviljoen, zodat dit in september 2020 zijn deuren opent. Het pand is de fysieke start van de Flevo Campus.
- We voeren met onze provinciale cofinanciering projecten op en rond de Floriade uit die optimaal bijdragen aan de Flevolandse economie.

Doel (2020-2023)

De Urker visserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Activiteiten 2020

We werken de regiodeal verder uit in een actieplan.

Middelen

2.1 Landbouw & Visserij	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	889	1.571	2.211	2.140	2.150	1.650
Baten	-145	-207	-260	-490	-500	0
Saldo	744	1.364	1.951	1.650	1.650	1.650
Kader (saldo na Zomernota)		1.364	301	100	100	100
Verschil t.o.v. kader			1.650	1.550	1.550	1.550
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			1.550	1.550	1.550	1.550
2 Omgevingsvisie mutatie Zomernota 2019			200	0	0	0
3 Kapitaallasten Innovatiepaviljoen			-100	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 is een budget toegevoegd van € 0,45 mln. voor de jaren 2020 tot en met 2023 voor onder andere het voortzetten van gebiedsprocessen en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling. Deze lasten worden gedekt uit de reserve Bodem. Daarnaast is er voor Landbouw Meerdere Smaken structureel ten laste van de begrotingsruimte een bedrag van € 1,1 mln. opgenomen voor o.a. het opzetten van proeftuinen, het begeleiden van transitievoorzieningen en strategie en beleid, instrument Agro-innovatiemotor en uitvoering van Actieplan Bodem en Water / Kennisnetwerk Bodem en Water +.

2. Opgave Landbouw Meerdere Smaken

Binnen de Opgave Landbouw Meerdere Smaken hebben enkele proeftuinen en projecten een meerjarige doorlooptijd. Bij de Zomernota 2019 is het budget van € 0,2 mln. voor de Opgave Landbouw Meerdere (via een oormerk in de reserve Strategische Projecten) doorgeschoven naar 2020 om deze verplichtingen te kunnen dekken.

3. Kapitaallasten Innovatiepaviljoen

In de reserve Strategische Projecten is totaal € 0,7 mln. geormerkt ter dekking van de kapitaallasten van het door de provincie te realiseren Innovatiepaviljoen op het terrein van de Floriade. In het financieel kader werd uitgegaan van oplevering in 2019, waardoor de kapitaallasten met ingang van 2020 in de begroting waren opgenomen (afschrijvingen vangen aan in het jaar na oplevering). Op basis van actuele inzichten zal oplevering naar verwachting in 2020 plaatsvinden, waardoor afschrijving in 2021 zal starten. De kapitaallasten in 2020 zijn daarom afgeraamd met € 0,1 mln. Deze middelen blijven beschikbaar binnen het oormerk in de reserve Strategische Projecten.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	1.300	0	1.300
2.1.2 Bodem en landbouw	651	0	651
2.1.3 Floriade	260	-260	0
Totaal	2.211	-260	1.951

x € 1.000

2.2 Natuur & landelijk gebied

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

M.A. Rijsberman (uitvoering Nationaal Park Nieuw Land, inclusief Oostvaardersoevers)

Doel (2020-2023)

De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. En de activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Activiteiten 2020

- We leggen, in lijn met de nationale ontwikkeling over het bosbeheer, een visie over bosontwikkeling in Flevoland voor aan Provinciale Staten.
- We combineren de economische activiteiten in natuurgebieden voor zover deze een succesvol beheer ondersteunen en de natuurwaarden niet bedreigen.

Doel (2020-2023)

De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Activiteiten 2020

- We stellen met betrokken gebiedspartners een Actieplan biodiversiteit op en leggen deze voor aan Provinciale Staten.
- We vragen Provinciale Staten te besluiten over de kaders voor natuurontwikkeling waarbij principes van initiatieven uit de samenleving en integrale aanpak worden toegepast.
- We benutten bermen voor wilde flora en stimuleren dat akkerranden daar ook voor worden gebruikt.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Invasieve exoten

Het Rijk heeft in 2018 de taak om Invasieve Uitheemse Soorten te bestrijden en/of onder controle te houden overgedragen aan provincies zonder extra financiële middelen. De provincie ontwikkelt een programma voor invasieve exoten. Samen met gemeenten, waterschappen, faunabeheereenheid, terrein- en wegbeheerders worden binnen het regulier beheer zoveel mogelijk IUS bestreden of beheerst, door middel van toezicht en controle. De provincie heeft een coördinerende taak voor nieuwe soorten (bv. wasbeerhond) neemt de provincie de eerste stap. Zij benadert de terreineigenaren om uitvoeringsmaatregelen te nemen of geeft een

derde partij opdracht om dat te doen om de soorten van het begin af aan uit te roeien. Kosten hiervoor moeten worden gedragen door de provincie en zijn niet begroot.

Faunaschade

Agrariërs kunnen te maken krijgen met schade die veroorzaakt is door natuurlijk in het wild levende dieren. Faunaschade kan opgelopen worden aan gewassen of dieren. Voor faunaschade heeft de provincie jaarlijks € 180.000 begroot. In de achterliggende jaren bleek dit voldoende, echter in 2018 is op één perceel voor € 100.000 aan schadevergoeding uitgekeerd. Mocht dit meerdere keren in één jaar voorkomen dan is het gereserveerde bedrag niet toereikend.

Doel (2020-2023)

Aan de eerste bouwstenen uit de ontwikkelingsvisie van het Nationaal Park is uitvoering gegeven.

Activiteiten 2020

- We starten samen met partners met de opzet en invulling van een programmabureau.
- Samen met partners starten we met de poortontwikkeling bij Almere en Lelystad.
- We bevorderen de recreatieve arrangementen voor Marker Wadden.
- We leveren een bijdrage aan de totstandkoming en ingebruikname van Marker Wadden fase 1 door het proces te ondersteunen en geldelijke middelen beschikbaar te stellen.
- We geven investeerders en ondernemers ruimte voor nieuwe ontwikkelingen die bijdragen aan de kwaliteit van het gebied, de robuustheid van het systeem, duurzaamheid, natuurwaarden en aan de aantrekkelijkheid voor recreatie en toerisme.
- We faciliteren de projecten Nieuwe Natuur die binnen de grenzen van het Nationaal Park liggen en onderdeel zijn van de ontwikkelingsvisie.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen (TBES: Toekomstbestendig Ecologisch Systeem) en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We voeren de maatregelen uit het beleidskader Oostvaardersplassen uit.

Doel (2020-2023)

Over de mogelijke ontwikkeling van de Oostvaardersoevers als natuurlijke verbingszone is besloten.

Activiteiten 2020

- We voeren een MIRT-verkenning uit naar de mogelijkheid van het ontwikkelen van de Oostvaardersoevers als een ecologische verbinding tussen Markermeer, Lepelaarplassen en Oostvaardersplassen, waarbij we kansen voor de koppeling met andere regionale doelen meenemen.
- Met het Rijk en Europa voeren we overleg over de meerwaarde, de financiering en de haalbaarheid van dit project.

Doel (2020-2023)

In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Activiteiten 2020

- We stimuleren het op termijn (inschatting 30-50 jaar) realiseren van een TBES in het Markermeer en IJmeer om de ruimtelijk-economische structuur van Flevoland te versterken.
- We registreren de ruimtelijke ingrepen op het Markermeer-IJmeer en samen met andere partijen brengen we de natuurontwikkeling in beeld.
- We zoeken met samenwerkingspartners naar de vergroting van de samenhang tussen de verschillende ontwikkelingen in het Markermeer-IJmeer, ook in relatie tot de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied.
- We werken aan samenhang tussen TBES-maatregelen en doelstellingen van het Nationaal Park Nieuw Land (zoals Marker Wadden en Oostvaardersoevers).
- We volgen de effecten van natuurprojecten en hun bijdrage aan de gestelde natuurdoelen.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2020-2023)

De projecten van het programma Nieuwe Natuur zijn gerealiseerd en dragen bij aan de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk, de biodiversiteit en structurele verandering naar duurzame landbouw.

Activiteiten 2020

- We dragen de laatste gronden in het voormalig Oostvaarderswold over.
- We borgen de compensatieverplichtingen (totaal 365 ha) voor onder meer de Hanzelijn, verbreding A6 en foerageergebieden in de gesloten realisatieovereenkomsten.
- We helpen de projecteigenaren bij het concretiseren van de gehonoreerde projecten Nieuwe Natuur.
- We faciliteren blijvend de dynamiek in het programma Nieuwe Natuur en spelen in op ontwikkelingen.
- We beoordelen en monitoren de projecten die in uitvoering zijn in het kader van het programma Nieuwe Natuur.
- Uit de evaluatie van het programma Nieuwe Natuur integreren we de ‘lessons learned’ in het reguliere natuurbeleid.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen het programmavermogen wordt rekening gehouden met onvoorziene tegenvallers tijdens de realisatiefase van de projecten. Het betreft alleen risico's die betrekking hebben op de rol als beheerder van het programma. Projectrisico's zijn neergelegd bij de initiatiefnemers. Het nog beschikbare programmavermogen is voldoende om de risico-inschatting af te dekken.

Doel (2020-2023)

De (financierings)mogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) zijn optimaal benut.

Activiteiten 2020

- We verstrekken en stimuleren het gebruik van POP3-subsidies, waarmee we de agrarische sector stimuleren, de bodem- en waterkwaliteit verbeteren en lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland versterken.
 - We sluiten aan bij de kaders van het Fonds Leefbaarheid Landelijk Gebied en streven naar een maximaal multipliereffect.
-

Middelen

2.2 Natuur & landelijk gebied	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	23.137	22.141	21.258	18.982	13.730	13.849
Baten	-4.901	-1.500	-1.550	-1.550	0	0
Saldo	18.236	20.640	19.708	17.432	13.730	13.849
Kader (saldo na Zomernota)		20.640	12.725	12.125	11.723	11.723
Verschil t.o.v. kader			6.983	5.307	2.007	2.126
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			1.400	1.150	1.150	1.150
2 Kasritme provinciale cofinanciering POP3			1.070	1.320	1.570	1.912
3 Uitvoering beheerplanmaatregelen Natura 2000 OVP			524	224	224	0
4 Proces- en onderzoekskosten OVP			400	200	0	0
5 Actualisatie programma Nieuwe Natuur vanaf 2020			2.750	2.750	250	250
6 Wijziging betaalritme bijdrage Poort Lelystad			430	280	-570	-570
7 Budget Waterprogramma POP3 (GLB-pijler 1)			393	0	0	0
8 Cofinanciering Leader			362	0	0	0
9 Invulling centraal toezicht i.v.m. aanleg glasvezelnetwerk			150	0	0	0
10 Oostvaardersoever			100	0	0	0
11 Budget DLG omzetten in formatie			-639	-639	-639	-639
Overig			43	23	23	23

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

De structurele mutaties naar aanleiding van het coalitieakkoord bestaan voor dit programmaonderdeel uit de volgende onderdelen:

- Vanaf 2020 zijn structureel middelen geraamd voor kwaliteitsverbetering natuur, € 0,5 mln. Dit betreft een aanpak van onderop. Hiervan wordt € 0,38 mln. structureel gedekt uit de reserve Beheer en ontwikkeling Natuur (d.m.v. een lagere storting), het restant komt ten laste van de begrotingsruimte (evenals onderstaande mutaties).
- Voor de regie, governance, communicatie, branding en coördinatie van het onderzoeksprogramma voor Nationaal Park Nieuw Land wordt structureel € 0,45 mln. ingezet. Dit bedrag staat naast de gebiedsinvesteringen uit de Ontwikkelingsvisie.
- Voor toezicht en handhaving in het buitengebied en het faunabeheer zijn middelen geraamd van structureel € 0,2 mln.
- Er is in 2020 een budget van € 0,25 mln. beschikbaar gesteld om te komen tot een actieplan biodiversiteit.

2. Kasritme provinciale cofinanciering POP3

De resterende middelen voor het programma POP3 van € 8,56 mln. worden in de periode 2019 tot en met 2023 betaald. Daardoor is er sprake van een wijziging van het kasritme. De jaarlijkse bedragen zijn gebaseerd op een schatting, omdat de precieze omvang nog niet bekend is. De betalingen zijn namelijk afhankelijk van declaraties die uitvoerende partijen (subsidieontvangers) bij RVO.nl indienen. Deze middelen komen ten laste van de reserve p-MJP/POP.

3. Beheermaatregelen Natura 2000

De afgelopen jaren is de uitvoering van de beheerplanmaatregelen Natura 2000 in de Oostvaardersplassen voorbereid en in gang gezet. Een onderdeel hiervan is het aanleggen van poelen en vispassages. De uitvoering start in 2020. De hogere lasten worden gedekt uit de reserve Beheer en ontwikkeling natuur, dit betreft € 0,52 mln. in 2020 en € 0,22 mln. in 2021 en 2022.

4. Proces- en onderzoeksgelden Oostvaardersplassen

in 2020 en 2021 zal nog extra inzet nodig zijn voor de implementatie van het beleidskader (resp. € 0,4 mln. en € 0,2 mln.). Dit betreft kosten voor projectleiding, onderzoeksvragen, communicatie, juridische expertise, en voor de expert- en klankbordgroep. Deze middelen komen ten laste van de begrotingsruimte.

5. Actualisatie programma Nieuwe Natuur vanaf 2020

Vanaf 2020 zal er geen sprake meer zijn van pachtopbrengsten en opbrengsten uit grondverkoop. Daarnaast worden de resterende bijdragen en compensatiemiddelen toegevoegd aan de begroting op basis van de gesloten projectovereenkomsten. Deze middelen komen ten laste van de reserve Nieuwe Natuur.

6. Kasritme bijdrage Poort Lelystad

De provincie levert een bijdrage aan de gemeente Lelystad voor de realisatie/aanpassing van de 'toegangspoort' tot het Nationaal Park Nieuw Land. Meerjarig was een kasritme geprogrammeerd van € 0,57 mln. per jaar. Op verzoek van de gemeente Lelystad wordt voor de jaren 2019 t/m 2023 een ander kasritme gehanteerd (investerings vinden eerder plaats dan initieel ingeschat). Het totaalbedrag wijzigt niet.

7. Waterprogramma POP3

Voor 2018 en 2019 is jaarlijks € 550.000 begroot (totaal € 1,1 mln.) voor de uitvoering van het waterprogramma van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) pijler 1. Omdat de besteding in 2018 lager was dan begroot en omdat de projecten nog doorlopen is het restant opgenomen in de begroting voor 2020, ten laste van het daarvoor beschikbare oormerk in de reserve Strategische Projecten.

8. Cofinanciering Leader

Vanuit de reserve Strategische Projecten (oormerk Nota Natuur) is budget beschikbaar gesteld voor cofinanciering van leaderprojecten natuur & recreatie in relatie tot het Nationaal Park Nieuw Land en het beleidskader Oostvaardersplassen. In 2020 is hiervoor € 0,36 mln. benodigd.

9. Invulling centraal toezicht i.v.m. aanleg glasvezelnetwerk

De vraagbundeling van Glasdraad in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland is succesvol gebleken en de aanleg van het netwerk start eind 2019. De overheden (waterschap, gemeenten en provincie) houden binnen hun eigen 'werkgebied' toezicht op een zorgvuldige aanleg conform gemaakte afspraken in het convenant en de instemmingsbesluiten. De provincie behoudt haar overkoepelende faciliterende rol gedurende de aanleg en zal daar waar nodig hierbij expertise inhuren. Dit komt dan ten laste van het beschikbare oormerk in de reserve Strategische Projecten.

10. Procesgelden Oostvaardersoever

De mutatie van € 0,1 mln. betreft procesgelden Oostvaardersoever 2020, die worden onttrokken aan de reserve Procesgelden gebiedsontwikkeling. Het budget wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd.

11. Budget DLG omzetten in formatie

Vanaf 2015 ontvangt de provincie jaarlijks via het provinciefonds extra middelen voor de dekking van de personeelskosten van de voormalige DLG-capaciteit. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn toen een koepelovereenkomst aangegaan waarin is opgenomen dat Noord-Holland de voormalige DLG-capaciteit in dienst neemt en deze detachert bij Flevoland. In 2019 is gezamenlijk besloten om die overeenkomst te ontbinden, waarbij Flevoland een deel van de DLG-capaciteit over zal nemen. Omdat er dan geen sprake meer is van inhuur, wordt het detacheringsbudget van € 639.000 met ingang van 2020 verlaagd ten gunste van het budget voor de dekking van de daarmee gemoeide salarissen (7.4.1 Personeel en organisatie).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	11.430	-50	11.380
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	1.550	0	1.550
2.2.3 Markermeer-IJmeer	1.020	0	1.020
2.2.4 Nieuwe Natuur	4.250	-1.500	2.750
2.2.5 Europese programma's: landbouw (POP)	2.858	0	2.858
2.2.6 Leefbaarheid landelijk gebied	150	0	150
Totaal	21.258	-1.550	19.708

x € 1.000

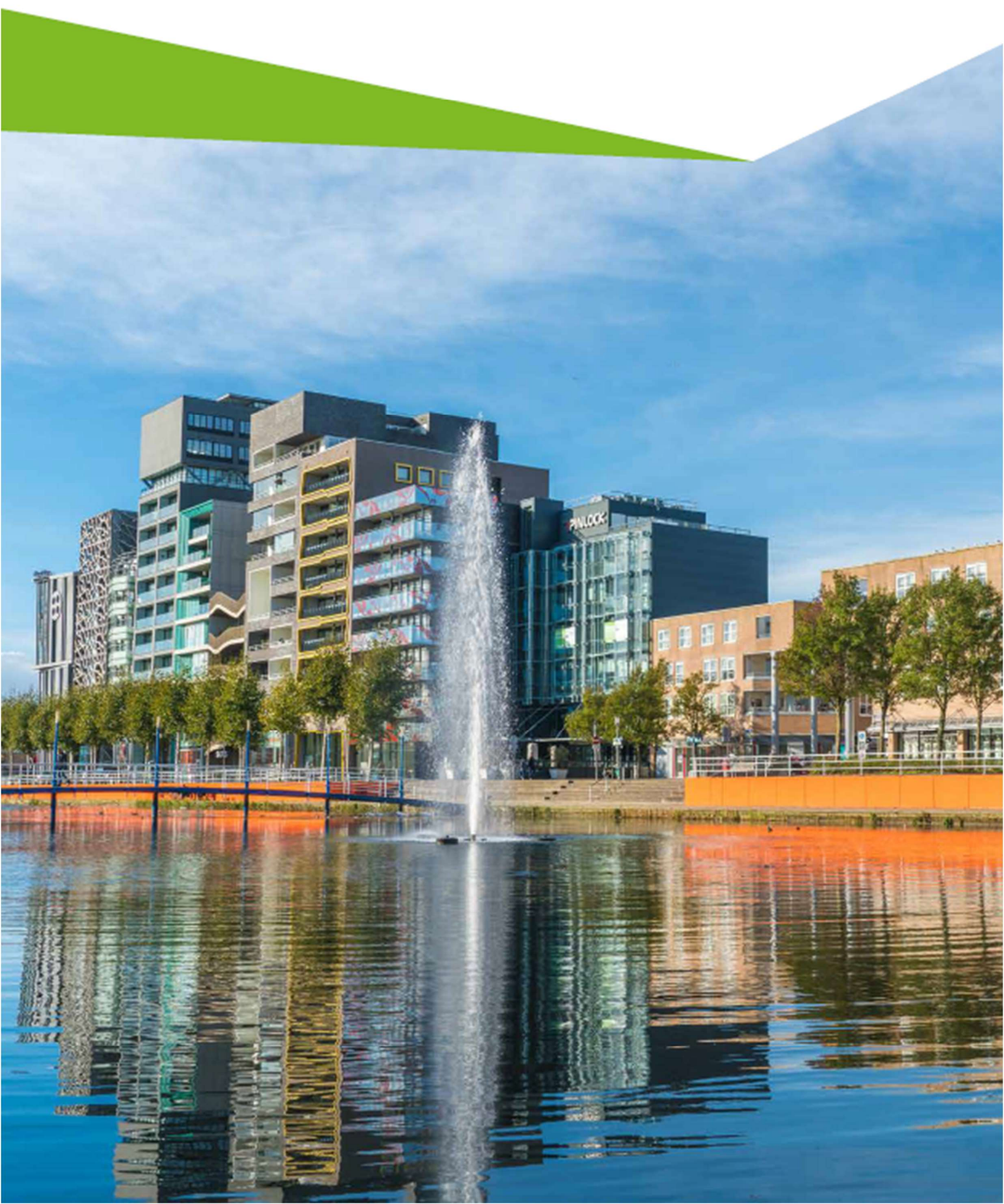
2.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.1 Landbouw en visserij	Lasten	889	1.571	2.211	2.140	2.150	1.650
	Baten	-145	-207	-260	-490	-500	0
	Saldo	744	1.364	1.951	1.650	1.650	1.650
2.2 Natuur en landelijk gebied	Lasten	23.137	22.141	21.258	18.982	13.730	13.849
	Baten	-4.901	-1.500	-1.550	-1.550	0	0
	Saldo	18.236	20.640	19.708	17.432	13.730	13.849
Totaal programma 2	Lasten	24.026	23.712	23.469	21.122	15.880	15.499
	Baten	-5.047	-1.707	-1.810	-2.040	-500	0
	Saldo	18.979	22.004	21.659	19.082	15.380	15.499

x € 1.000

3. Economie

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan economische structuurversterking, het stimuleren van innovatie, groei, het vinden van personeel, internationalisering en de profilering van de vrijetijdseconomie.

Gebiedsopgaven

De ontwikkeling van Amsterdam Lelystad Airport, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) en Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse zijn voorbeelden van gebiedsontwikkeling waaraan we werken. Met lef en in samenwerking met onze partners maken we onze ruimtelijk-economische ambities waar. Dit doen we met aandacht voor: Fysieke omgeving, Innovatie en Talent.

Amsterdam Lelystad Airport/OMALA, het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Door deze ontwikkelingen ontvouwt zich een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Ook is dit van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (o.a. Duitsland).

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen fysieke ontwikkeling, innovatie en talent afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster in Urk én de ontwikkeling van een Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse.

Om bedrijven in de maritieme sector in Noordelijk Flevoland vast te houden en uitbreidingsmogelijkheden te bieden gaan we de nieuwe Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) realiseren.

Rond het nieuwe MITC ontvouwt zich een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij smart mobility. De op te richten DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden. Via concrete projecten en initiatieven geven we zo de economische structuurversterking vorm voor verbreding van de welvaart.

Flevoland: ecosysteem voor ondernemerschap

In 2020 zal verder uitvoering gegeven worden aan het Economisch Programma. Daarmee versterken we ondernemerschap en groei van het midden- en kleinbedrijf (MKB), uitgaande van de behoefte van de ondernemer en het ecosysteem. Het doel is groei van de regionale economie en verbetering van het vestigingsklimaat waardoor nieuwe banen worden gecreëerd. Het Economisch Programma kent vier programmalijnen: Financiering & Support, Internationalisering, Ondernemerscultuur en de Human Capital-agenda.

Circulaire economie

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. Het thema Circulaire economie is verder uitgewerkt in hoofdstuk 5. Energie, duurzaamheid en milieu.

Maatschappelijk effect

Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit worden benut. Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt.

Effect van ons beleid

Ondernemers hebben betere toegang tot financiering, op maat geschoold personeel, stimuleringsregelingen voor innovatie, waaronder op het gebied van circulariteit, en internationaal ondernemen. Een samenhangend ruimtelijk-economisch systeem biedt de regio een fysieke omgeving met een sterke economische structuur waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	Maximaal rendement uit de aan Lelystad Airport gerelateerde gebiedsontwikkeling	n.v.t.	0%	25%	35%	50%	75%
	Uitgifte Lelystad Airport Businesspark <i>Toelichting: In totaal 100 hectare uit te geven terrein.</i>	n.v.t.	n.v.t.	35%	35%	50%	85%
Flevokust Haven	Flevokust Haven functioneert zelfstandig op afstand van provincie en gemeente door de oprichting van Havenbedrijf Flevokust				20%	70%	100%
	Besluitvorming spoor- aansluiting/overslagperron					25%	100%
Noordelijk Flevoland	De Maritieme Servicehaven is gereed voor ondernemers om hun bedrijfspanden te realiseren: - planologisch mogelijk - aanbesteding afgerond - fysiek gerealiseerd <i>Toelichting: Er loopt nog een beroepsprocedure bij de Raad van State tegen het vastgestelde inpassingsplan.</i>	n.v.t.	90%	90%	75% 25%	100% 100% 10%	V V 100%
	Uitvoering Regiodeal Realisatie maritieme campus				10% -	35% 25%	80% 75%
	De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de nieuwe testbaan van RDW in Marknesse is operationeel en er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken bij het MITC. De DigiCity op het MITC-terrein biedt ruimte aan bedrijven die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden.				10%	35%	2023: 100%
	Besluiten over besteding ZZL/NF-gelden <i>Toelichting: Het percentage van de afgegeven beschikkingen ten opzichte</i>	0%	42%	85%	100%	V	V

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
	<i>van de beschikbare middelen.</i>						
Economisch Programma	Percentage groeiende vestigingen Flevoland Bron: Vestigingenregister Provincie Flevoland <i>Toelichting:</i> <i>Beleidsdoelstelling 'Meer groeiende bedrijven' - Economisch Programma.</i> <i>Betreft groei in werkzame personen in laatste jaar.</i>	n.b.	n.b.	26,1%	> 26,1%	> 26,1%	> 26,1%
	Aantal bedrijven dat gebruik maakt van stimuleringsregelingen* onder het Economisch Programma Bron: Provincie Flevoland <i>Bron: Monitoring Economisch Programma</i>	n.v.t.	n.v.t.	62	> 100	> 100	> 100

* Voucherregeling en POC-fonds

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Bruto Regionaal Product	Percentage toename van het Bruto Binnenlands Product Flevoland / Bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	2,5%	4,2%	3,5%	> 0%	> 0%	> 0%
Werkgelegenheid	Percentage banen ten opzichte van de totale beroepsbevolking.	72,1%	71,7%	72,4%	> 72,4%	> 72,4%	> 72,4%

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Economie	3.1 Economische ontwikkeling	De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat is verbeterd en het ondernemerschap is versterkt
		Verder ontwikkelen Horizon voor het stimuleren van bedrijvigheid in Flevoland
		Ontwikkelen Human Capital-visie
		Meer zichtbare (inter)nationale bedrijvigheid en vestiging van internationale bedrijven
		Meer groeiende bedrijven en het lerend vermogen van partijen is vergroot
		Flevoland benut de mogelijkheden van Europese structuurfondsen (KvW/Interreg)
	3.2 Gebiedsopgaven	Amsterdam Lelystad Airport is operationeel
		De overslaghaven Flevokust Haven is een belangrijke schakel in mainportlogistiek van de Metropoolregio Amsterdam, met een onderscheidend profiel
		Het maritiem cluster op Urk is versterkt en toekomstbestendig
		Het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum in Marknesse is operationeel en biedt ruimte aan bedrijven die zich met slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden
		De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt

Verbonden partij(en)

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Horizon geeft, in opdracht van de provincie, uitvoering aan onderdelen van het Economisch Programma waarbij de sturingsfilosofie van het programma het vertrekpunt is. De vraag van de ondernemer staat daarbij centraal.

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. hebben wij directe invloed gehouden op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de economische, infrastructurele en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

3.1 Economische ontwikkeling

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman

Doel (2020-2023)

De regionale economie is versterkt, het vestigingsklimaat in Flevoland is verbeterd en het ondernemerschap, met name in het MKB, is versterkt.

Activiteiten 2020

- We stellen de programmering van het Economisch Programma op en betrekken daarbij de stakeholders, waarna Provinciale Staten het nieuwe programma vaststellen.
- We evalueren de voucherregeling Ondernemerschap Flevoland en op basis daarvan nemen we een besluit over een eventuele voortzetting ervan na 2020.
- We continueren de opdracht aan Horizon om financiering, kennis en netwerken ter bevordering van groei en ondernemerschap ter beschikking te stellen.

Doel (2020-2023)

Horizon is als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) volop doorontwikkeld tot een krachtige partner bij het stimuleren van de bedrijvigheid in Flevoland en is uitgebreid met een groeifonds.

Activiteiten 2020

- We werken samen met het ministerie van EZK aan de transitie van Horizon naar een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij met gedeeld aandeelhouderschap (ROM).
- We bereiden de instelling van een nieuw groeifonds voor.

Doel (2020-2023)

Een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma ontwikkelen.

Activiteiten 2020

We bereiden een brede Human Capital-visie met uitvoeringsprogramma voor en leggen deze voor aan Provinciale Staten.

Doel (2020-2023)

De internationale bedrijvigheid van Flevolandse ondernemingen is zichtbaarder geworden en hun aantal producten en vestigingen is gestegen

Activiteiten 2020

- We continueren de opdracht aan Horizon om financiering, kennis en netwerken ter bevordering van het internationaal ondernemerschap van het Flevolands bedrijfsleven te ontsluiten.
- We continueren de uitvoering van de Voucherregeling Ondernemerschap Flevoland die in mandaat door Horizon wordt uitgevoerd.
- We dragen bij aan de versterking van de internationale en regionale acquisitie van Flevoland als dé provincie voor vestiging van bedrijven door gebruik te maken van het Investor Relations programma.

Doel (2020-2023)

De samenhang en samenwerking van partijen in het economisch ecosysteem is vergroot.

Activiteiten 2020

- We continueren de opdracht aan Horizon om invulling te geven aan de versterking van het economisch ecosysteem via het groeimakelaarschap en de groeibuzz en win4all.
- Samen met partners dragen we succesvol ondernemerschap uit, door ambitieuze en succesvolle ondernemers in de schijnwerpers te zetten.

Doel (2020-2023)

De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's en de interregionale samenwerking in grensoverschrijdende programma's zijn optimaal benut.

Activiteiten 2020

- We benutten de thematische fondsen en structuurfondsen optimaal en zodanig dat met name aanvragen op het gebied van onze topsectoren en MKB worden ingediend.
 - We steunen EFRO/Kansen voor Flevoland-projecten, waarmee we een innovatieve en duurzame impuls aan de regionale economie geven en het MKB ondersteunen.
 - We werken aan INTERREG-projecten (innovatieprojecten en projecten ter verduurzaming van de Europese economie), waarmee we grensoverschrijdende (MKB-)samenwerking en regionale ontwikkeling bevorderen.
-

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	12.252	6.450	5.122	4.777	3.925	3.925
Baten	-1.025	-1.245	-1.213	-918	-918	-918
Saldo	11.227	5.205	3.909	3.859	3.007	3.007
Kader (saldo na Zomernota)		5.205	3.409	3.359	2.507	2.507
Verschil t.o.v. kader			500	500	500	500
¹ Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			500	500	500	500

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Via diverse sporen werkt de provincie aan de versterking van haar economie. Een eerste belangrijke pijler is het Economisch Programma, dat zich onder andere concentreert op het midden- en kleinbedrijf en de versterking van het economisch ecosysteem. Door het stimuleren van innovatie bij het Flevolandse midden- en kleinbedrijf en het bevorderen van de aansluiting van het MKB op de innovatie-agenda's van de topsectoren (regeling MKB-Innovatiestimulering regio en Topsectoren -MIT-regeling, 50% Rijkscofinanciering-), sluiten we aan bij het nationaal en het Europees beleid ten aanzien van Topsectoren. Ter vergroting van ons aandeel in deelname aan de MIT-regeling is een structureel budget van € 0,5 mln. opgenomen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	3.957	0	3.957
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	1.165	-1.213	-48
Totaal	5.122	-1.213	3.909

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Portefeuillehouder

J.N.J. Appelman (Flevokust Haven, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland)

J. de Reus (MITC, Amsterdam Lelystad Airport samen met J.N.J. Appelman)

Doel (2020-2023)

Uit de gebiedsontwikkeling die Amsterdam Lelystad Airport met zich meebrengt, is maximaal rendement behaald door de faciliteiten en de benodigde infrastructuur te realiseren voor het functioneren van de luchthaven.

Activiteiten 2020

- We zetten in op verdere verkenning en ontplooiing van economische kansen, onder meer door deelname aan bovenregionale netwerken zoals de Amsterdam Airport Area (AAA).
- Met het Rijk en de gemeente Lelystad streven we naar een openstelling in 2020.
- We bewaken een goede inpassing van Amsterdam Lelystad Airport in de leefomgeving met betrekking tot gezondheid en milieu.
- We stimuleren en faciliteren kennisontwikkeling en innovatie op en rond de luchthaven met betrekking tot de omgeving en luchtvaart- en luchthavensystemen.
- We werken samen met ROC's en HBO-instellingen die gezamenlijk een technocampus hebben ontwikkeld voor technisch en dienstverlenend personeel.

- Via Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere (OMALA) stimuleren we het bedrijfsleven zich te vestigen op Lelystad Airport Businesspark (LAB). De vestiging van bedrijven draagt bij aan het hoogwaardige en duurzame karakter van het businesspark.
- We nemen deel aan bestuurlijk overleg met het Rijk, de Omgevingsraad Schiphol en de Commissie Regionaal Overleg Luchthaven Lelystad en nemen onze verantwoordelijkheid voor de bij ons belegde werksporen van de Alderstafel Lelystad.
- We leveren inbreng vanuit de regio bij de herziening van de Luchtvaartnota en van het Nederlandse luchtruim door het Rijk.

Doel (2020-2023)

Op en rondom Amsterdam Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB) zijn samenwerkingsprojecten op het gebied van duurzame energie en duurzame waterketen gestart.

Activiteiten 2020

- We stimuleren en faciliteren het gebruik van Europese fondsen (EFRO, INTERREG) voor een duurzame ontwikkeling van de luchthaven en LAB.
- We ondersteunen en stimuleren de inzet van Amsterdam Lelystad Airport bij het bereiken van een zo hoog mogelijke ambitie op het punt van duurzaamheid.
- We werken samen met de luchthaven, OMALA en andere gebiedspartners aan een programma duurzame ontwikkeling.

Risico's en beheersmaatregelen

Uitstel van de opening van de luchthaven voor vakantievluchten vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van duurzaamheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling.

Doel (2020-2023)

Het havenbedrijf Flevokust Haven is opgericht en operationeel, functioneert op afstand van de provincie en heeft de opdracht om (duurzame) clustervorming, ketenverbreding en cross-overs te stimuleren. En er is duidelijkheid over de mogelijkheden voor spooransluiting op Flevokust Haven of een overslagperron bij het service-/opstelterrein bij de Houtribweg.

Activiteiten 2020

- We zetten het nog beschikbare terreindeel in de markt voor tijdelijke verhuur en/of meerjarige ondererfpacht.
- We stimuleren de ontwikkeling van het binnendijkse bedrijventerrein door de gemeente Lelystad.
- We richten samen met de gemeente Lelystad - op afstand van de gemeente en provincie - een Havenbedrijf op.
- We gaan actief in gesprek met strategische partners voor samenwerkingsmogelijkheden om bovenregionale potentie te benutten.
- We faciliteren en stimuleren clustervorming, ketenverbreding en cross-overs door middel van goede samenwerking met marktpartijen en medeoverheden.
- We werken samen met de Maxima-centrale en andere partijen aan innovatieve projecten op het gebied van energievoorziening, duurzame aandrijfvormen, grootschalige duurzame energieopwekking en slimme energie- en warmtenetwerken.
- We ronden de verkenning af naar en bereiden een besluit voor over de mogelijkheden voor spooransluiting of een overslagperron bij het service-/opstelterrein bij de Houtribweg.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Wij onderkennen het risico dat de exploitatie van Flevokust Haven tegenvalt door tegenvallende marktvraag en ladingstromen. Het gevolg daarvan kan zijn dat de economische en maatschappelijke potentie van Flevokust Haven niet optimaal wordt benut. Daarnaast levert een tegenvallende marktvraag voor het businessplan van Flevokust Haven een risico op.

Doel (2020-2023)

Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Activiteiten 2020

- We ronden de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) af.
- We begeleiden de realisatie van de haven tot een bouwrijp terrein, zodat ondernemers hun bedrijfspannen kunnen realiseren.
- Met het Rijk en met regiopartijen geven we uitvoering aan de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' - onderdeel Maritiem Cluster Urk - om de economische en maatschappelijke spin-off van de maritieme sector te verbreden en te verbinden aan andere domeinen.
- We stimuleren de toepassing van innovaties in de maritieme sector.
- We zetten stappen in het realiseren van een maritieme campus en een volwaardige onderwijsinfrastructuur.
- We zetten ons ervoor in dat het Rijk tot positieve besluitvorming komt over de verbreding van de sluizen en vaargeul bij Kornwerderzand.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Er loopt nog een beroepsprocedure bij de Raad van State tegen het vastgestelde inpassingsplan voor de MSNF. De uitspraak van de Raad van State inzake de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS, juni 2019) maakt het waarschijnlijk dat het Inpassingsplan voor de MSNF niet op korte termijn onherroepelijk zal zijn. De aanbestedingsprocedure hangt hiermee samen.

We onderkennen het risico dat de aanbesteding niet zal leiden tot gunning van het werk, als gevolg van de aantrekkende economie wat leidt tot hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen. Mocht de aanbesteding niet slagen, dan wordt er aanvullende besluitvorming gevraagd.

De aanbesteding kent nog een voorbehoud, namelijk dat er overeenstemming wordt bereikt met de huidige grondeigenaren en toekomstige gebruikers.

Doel (2020-2023)

De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2023 gerealiseerd: de verhuizing van de RDW naar Marknesse is afgerond en de verlengde testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Ook is er een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters.

Activiteiten 2020

- Op basis van de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' bereiden we met de diverse betrokken partners, overheden, kennis- en onderzoeksinstellingen en bedrijfsleven de realisatie van het MITC inclusief de verlengde testbaan en de verhuizing van de RDW voor.
- We zorgen samen met de gemeente Noordoostpolder voor een planologisch-juridische inpassing van het MITC in Marknesse.
- We werken met de regiopartijen een gezamenlijke strategische agenda uit voor de positionering en doorontwikkeling van het MITC.
- We dragen bij aan de upgrade van de Duits-Nederlandse Windtunnel (DNW), specifiek voor automotive certificatie en validatie.

Doel (2020-2023)

De economische structuur van Noordelijk Flevoland is versterkt.

Activiteiten 2020

We nemen besluiten in overleg met alle betrokken partners over de besteding van de ZZL/NF-gelden en betrekken daarbij de ontwikkelingen in de "Regio Deal Noordelijk Flevoland": ontwikkelopgaven Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) en de versterking Maritiem Cluster Urk.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	8.967	2.846	2.878	2.329	2.329	2.329
Baten	-363	-408	-407	-407	-407	-407
Saldo	8.604	2.438	2.471	1.922	1.922	1.922
Kader (saldo na Zomernota)		2.438	2.126	2.126	2.126	2.126
Verschil t.o.v. kader			345	-204	-204	-204
1 Actualiseren exploitatie Flevokust Haven			-204	-204	-204	-204
2 Procesgeld ALA en Luchthavenfonds			224	0	0	0
3 Procesgeld Regiodeal Noordelijk Flevoland			150	0	0	0
4 Procesgeld MITC			100	0	0	0
Overig			75	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Actualiseren exploitatie Flevokust Haven

Volgens de verslaggevingsvoorschriften moet in het jaar dat een activum (investering Flevokust Haven) in gebruik is genomen, worden bepaald of de boekwaarde lager is dan de marktwaarde. Op basis van een onafhankelijke taxatie is in 2018 vastgesteld dat de boekwaarde juist hoger was dan de marktwaarde. Daarom is in 2018 een voorziening duurzame waardevermindering getroffen voor de investering Flevokust Haven. Dat houdt in dat de waarde van de investering in de balans wordt verlaagd met die voorziening. Jaarlijks wordt de omvang van die voorziening getoetst. De afschrijvingslasten worden berekend over de waarde van de investering minus de voorziening (de netto-boekwaarde) en zijn daarom jaarlijks € 0,2 mln. lager dan begroot. Dit voordeel komt ten gunste van de begrotingsruimte.

2. Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport en Luchthavenfonds

Het budget voor procesgeld wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd. Het procesgeld voor 2020 bedraagt € 112.500 en wordt onttrokken aan de reserve Procesgeld en gebiedsontwikkeling. Dit bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het beschikbare procesgeld voor 2020. De overige 25%, evenals de procesgeld 2021 en verder, blijven beschikbaar in de reserve. Daarnaast zijn de resterende middelen voor het Luchthavenfonds van € 112.000 toegevoegd aan de begroting, ten laste van het daartoe in de reserve Zuiderzeelijngelden opgenomen oormerk.

3. Procesgeld Regiodeal Noordelijk Flevoland

Het budget 'procesgeld Regiodeal Noordelijk Flevoland' wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd en is bedoeld voor de uitvoering van de Regiodeal door de provincie. Dit omvat het laten uitvoeren van onderzoeken, monitoring en evaluaties. Het budget van € 150.000 wordt gedekt vanuit de reserve Procesgeld en gebiedsontwikkeling. Dit bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het beschikbare procesgeld voor 2020.

4. Procesgeld MITC

Het budget 'procesgeld MITC' wordt jaarlijks bij de opstelling van de programmabegroting geraamd en is bedoeld voor de ondersteuning van de provincie aan het project MITC. Dit omvat het laten uitvoeren van onderzoeken, voeren van overleggen met de partners en monitoring. Het budget van € 100.000 wordt gedekt vanuit de reserve Procesgeld en gebiedsontwikkeling. Dit bedrag betreft, conform vigerend beleid, 75% van het beschikbare procesgeld voor 2020.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	259	0	259
3.2.2 Flevokust Haven	244	-357	-113
3.2.3 Noordelijk Flevoland	2.375	-50	2.325
Totaal	2.878	-407	2.471

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
3.1 Economisch programma	Lasten	12.252	6.450	5.122	4.777	3.925	3.925
	Baten	-1.025	-1.245	-1.213	-918	-918	-918
	Saldo	11.227	5.205	3.909	3.859	3.007	3.007
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	8.967	2.846	2.878	2.329	2.329	2.329
	Baten	-363	-408	-407	-407	-407	-407
	Saldo	8.604	2.438	2.471	1.922	1.922	1.922
Totaal programma 3	Lasten	21.220	9.296	8.001	7.106	6.254	6.254
	Baten	-1.389	-1.653	-1.621	-1.325	-1.325	-1.325
	Saldo	19.831	7.643	6.380	5.781	4.929	4.929

x € 1.000

4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de promotie van de culturele en toeristische-recreatieve sectoren en voorzieningen.

Verhaal van Flevoland

In de Omgevingsvisie FlevolandStraks hebben Provinciale Staten beschreven hoe belangrijk het is om het verhaal van Flevoland beter en meer gezamenlijk uit te dragen. Het Verhaal van Flevoland verdient het met verve te worden verteld, zodat de Flevolandse inwoners het zich verder eigen maken en trots uitdragen. Het gedachtegoed van het verhaal van Flevoland wordt zichtbaar gemaakt in kunst, cultuur, erfgoed, natuurbeleving, recreatie en toerisme, zoals in dit programmaonderdeel verder uitgewerkt wordt. Daarnaast speelt landschappelijke kwaliteit ook een belangrijke rol bij het Verhaal van Flevoland.

Recreatie en toerisme

De vrijetijdssector groeit jaarlijks en biedt kansen voor Flevoland om in mee te groeien. De provincie faciliteert bij publiekstrekkingen en grootschalige evenementen met als doel recreanten en toeristen vaker te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden, waarbij we rekening houden met de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland zetten we in op betere benutting van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland. We dragen het Verhaal van Flevoland uit, zowel in promotie als in ons vrijetijdsaanbod. We stimuleren de sector door het Verhaal van Flevoland een onderdeel te laten zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten en verschillende routes. Via Visit Flevoland dragen we bij aan een verbeterde bekendheid in binnen- en buitenland van Flevoland als toeristisch-recreatieve bestemming. Samen met onze partners versterken we zo de profilering van de Flevolandse vrijetijdssector.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed hebben een grote maatschappelijke betekenis en zorgen voor verbinding in de samenleving. Het is belangrijk dat we als provincie een bijdrage leveren in het samenspel van de overheden die gezamenlijk zorg dragen voor een breed en divers cultureel klimaat. In de Cultuurnota 2017-2020 ligt het accent op het ontstaan, groeien en verrijken van de Flevolandse identiteit en het versterken van de Flevolandse culturele infrastructuur. Met de nieuwe Cultuurnota voor de periode 2021-2024 blijven we daarop inzetten en sluiten daarmee aan bij de opgaven het Verhaal van Flevoland en Krachtige Samenleving uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks. Met het Erfgoedprogramma bouwen we vanaf 2020 verder aan het erfgoed van Flevoland, het beschermen en verrijken en bovenal het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron voor toekomstige ontwikkelingen.

Krachtige Flevolandse samenleving

De ambitie, doelen en beoogde resultaten voor de opgave Krachtige Samenleving zijn in de uitwerkingsagenda Samen maken we Flevoland in februari 2019 vastgelegd. In 2020 worden het netwerk en de activiteiten voor een positief gezond Flevoland (preventie) verder uitgebouwd, waaronder follow up van de agenda vitaal platteland (leefbaarheid). Wat betreft aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt sluiten we zoveel mogelijk aan bij het economisch programma en de bredere Human Capital-agenda. Verder zetten we ons actief in voor de ontwikkeling van een toekomstbestendige zorginfrastructuur en verbinding van gezondheidszorg met sociaal domein en andere sectoren.

Sport

We zien de maatschappelijke waarde van sport in het bevorderen van participatie en sociale samenhang. Via Sportservice Flevoland geven we uitvoering aan het Flevolandse sportbeleid, gericht op talentontwikkeling, sportevenementen en aangepast sporten. Ook creëren we mogelijkheden voor actieve buitensportbeoefening. Zo stimuleren we een sportieve, gezonde leefstijl. Het Nationaal Preventieakkoord en het Nationaal Sportakkoord bieden mogelijkheden voor een coördinerende rol van de provincie.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. De versterkte Flevolandse identiteit en publiekstrekkingen trekken meer bezoekers naar Flevoland.

Effect van ons beleid

De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut voor een rijk ruimtelijk plan dat inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers. We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund zodat Flevolandse langer fit en gezond blijven en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving.

Indicatoren Flevoland

Indicator*	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Recreatie en Toerisme	Visit Flevoland: • Bereik (x 1 mln.) • Mediawaarde (x € 1.000)	n.b. n.b.	n.b. n.b.	15 500	15 500	15 500	15 500
	Bezoekers: • Aantal vrijetijdsactiviteiten (x 1 mln.) (meting eens in de drie jaar) • Aantal overnachtingen (x 1 mln.)**	82 2,63	82 2,53	95 2,31	95 >2,4	95 >2,4	95 2,5
	Economische impact: • Aantal banen • Omvang bestedingen (x € 1 mld.) Bron: Vestigingenregister/ CVTO	10.420 1,4	11.370 1,4	11.920 2,37	>12.000 >2,37	>12.000 >2,37	12.150 2,4
Culturele kracht en identiteit	Totaal aantallen bezoekers van voorstellingen, festivals, culturele instellingen en - evenementen die met provinciale middelen mogelijk gemaakt zijn (incl. Batavialand). Bron: Provincie Flevoland, Subsidiebeschikkingen	n.b.	240.285	273.080	280.000	280.000	280.000
	Aantallen bezoekers Batavialand	n.b.	110.473	90.000	100.000	100.000	100.000
Sport	Realisatie grootschalige (inter-) nationale sportevenementen	9	8	8	≥ 6	≥ 7	≥ 7
	Realisatie en/of verlenging Regionale trainingscentra	5	4	4	≥ 4	≥ 4	≥ 4
	Percentage mensen met een beperking dat aan sport doet Bron: Provincie Flevoland/Rapportage Onbeperkt in Beweging	n.b.	n.b.	41%	41%	41%	≥ 43%

* Voor het thema Krachtige Samenleving wordt de komende periode bekeken welke indicatoren geschikt zijn om op te nemen

**** Toelichting:** De daling in het totaal aantal overnachtingen kan op verschillende manieren worden verklaard. Onderliggende onderzoeken van het CVO (binnenlandse overnachtingen) en het CBS (buitenlandse overnachtingen) maken gebruik van steekproeven. Er zullen altijd fluctuaties optreden tussen de resultaten van verschillende steekproeven van één populatie. Landelijk leeft de urgentie om tot betere cijfers te komen middels een data-alliantie die opgezet gaat worden. Daarnaast spelen weersinvloeden in 2018 een rol. Het CBS stelt dat het aantal gasten op huisjesterreinen in meerdere provincies in 2018 een daling zien ten opzichte van 2017, terwijl het aantal campinggasten een aanzienlijke stijging zien. In de provincie Flevoland wordt het totaal aantal gasten gedomineerd door de huisjesterreinen, dus de daling wordt hier niet gecompenseerd door hotels, campings of groepsaccommodaties. Daarbij zijn het aantal slaapplekken op huisjesterreinen in 2018 licht gedaald, wat een gedeelte van de afname kan verklaren. Voor recreatie en toerisme wordt de komende periode bekeken welke bronnen/indicatoren geschikt zijn om te hanteren.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Restauratie- volume	Rijksmonumenten (exclusief functie woonhuis) staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'						
	1. Percentage	n.b.	n.b.	6,8%	6,8%	6,8%	6,8%
	2. Kubieke meters	n.b.	n.b.	1.675	1.675	1.675	1.675
Bron: Monumentenwacht							

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	4.1 Recreatie en toerisme	Flevoland is aantrekkelijk als regio, waarbij het aandeel van recreatie, toerisme en evenementen is gegroeid en de bekendheid van de identiteit is verbeterd
	4.2 Cultuur en erfgoed	Goede bekendheid van de Flevolandse geschiedenis en draagvlak voor cultureel erfgoed
		De bescherming van erfgoed op basis van een erfgoedprogramma
	4.3 Krachtige samenleving	De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij)

Verbonden partij(en)

Visit Flevoland BV promoot in opdracht van ons, het vrijetijdsaanbod van Flevoland, zodanig dat Flevolandse beeldragers van het unieke en onderscheidende karakter van Flevoland, goed voor het voetlicht worden gebracht bij de diverse kansrijke doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van de vrijetijdseconomie en haar bekendheid.

Het Flevolands Archief behartigt de belangen van de deelnemers op grond van de Archiefwet 1995 en voert de archief wettelijke taken uit.

Sportservice Flevoland B.V. geeft uitvoering aan de nota Sportbeleid. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

4.1 Recreatie en toerisme

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

H.J. Hofstra (Ontwikkeling Oostrand)

Doel (2020-2023)

Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de bestemming is gegroeid

Activiteiten 2020

- We geven samen met Visit Flevoland en de Flevolandse gemeenten uitvoering aan het Provinciale Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland.
- We doen een voorstel over het verder ontwikkelen van de recreatieve kracht van het natuur - en waterrijke gebied aan de Oostrand van Flevoland (de Blauw-Groene Slinger).
- We komen een voorstel over hoe een aantal monumenten (onder andere scheepswrakken) beter recreatief te benutten zijn en beter aangesloten kunnen worden op diverse bestaande Flevolandse bezienswaardigheden.
- Vanuit de nationale spreidingsopgave van grote stromen toeristen zetten we samen met de Flevolandse gemeenten in op een versteviging van de unieke recreatieve kracht van de regio.

Middelen

4.1 Recreatie en toerisme	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
Kader (saldo na Zomernota)		1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.339	0	1.339
Totaal	1.339	0	1.339

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Portefeuillehouder

M.A. Rijsberman

Doel (2020-2023)

De huidige cultuurnota (2017-2020) is herijkt en geactualiseerd in samenspraak met culturele (ondersteunings)instellingen en gemeenten.

Activiteiten 2020

- We stellen op basis van de vastgestelde startnotitie de cultuurnota op voor de periode 2021-2024.
- We stellen voor een fonds in te stellen voor artistieke en culturele ontwikkeling.

Doel (2020-2023)

De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en bouwen we verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van de Erfgoedprogramma.

Activiteiten 2020

- We implementeren en voeren de verscheidene activiteiten en onderdelen van het Erfgoedprogramma uit.
- We vragen Provinciale Staten een besluit te nemen over het nieuwe managementplan voor het Werelderfgoed Schokland.
- We leveren een integrale bijdrage vanuit erfgoed, recreatie en toerisme en natuur aan de doorontwikkeling van Werelderfgoed Schokland, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de polderpioniers.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	6.592	5.683	5.389	5.259	5.259	5.259
Baten	-158	-10	-10	-10	-10	-10
Saldo	6.433	5.673	5.379	5.249	5.249	5.249
Kader (saldo na Zomernota)		5.673	5.009	4.849	4.849	4.849
Verschil t.o.v. kader			370	400	400	400
¹ Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			400	400	400	400
Overig			-30	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord is ten laste van de begrotingsruimte € 0,53 mln. opgenomen om het 'midden-scenario' van het door Provinciale Staten vastgestelde Erfgoedprogramma ten uitvoer te brengen. In het Erfgoedprogramma zijn de vijf hoofdthema's van het erfgoed in Flevoland benoemd, te weten 1) Flevoland erfgoed van de toekomst; 2) De inpolderingsgeschiedenis; 3) Iconen van vernieuwing en experiment; 4) De Zuiderzeegeschiedenis; 5) Het landschap in de ondergrond. Van deze middelen wordt structureel € 0,4 mln. aan de begroting toegevoegd. Het restant van € 0,13 mln. wordt ingezet om de huidige jaarlijkse storting in de reserve Monumenten, welke gevoed wordt vanuit het Provinciefonds, te verdubbelen/matchen (zie programmaonderdeel 7.5 Reserves).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	2.920	0	2.920
4.2.2 Erfgoed	2.469	-10	2.459
Totaal	5.389	-10	5.379

x € 1.000

4.3 Krachtige samenleving

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey (Krachtige samenleving)

H.J. Hofstra (Sport)

Doel (2020-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2020

- We richten een fonds Krachtige Samenleving op.
- We evalueren de effectiviteit van de provinciale steunfunctie Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO) Flevoland.
- We zetten erop in dat de activiteiten van het CMO bijdragen bij aan het realiseren van doelen van de opgave krachtige samenleving.
- We vervullen een verbindende rol tussen gemeenten en rijk als het gaat om (gezondheids)zorg. We participeren actief aan de regionale Zorgtafel en Voortgangsoverleg van VWS, waar nodig nemen we het voortouw.
- We stimuleren positieve gezondheid onder meer door: partijen bij elkaar te brengen, een kennisplatform in te richten en het stimuleren en ondersteunen van pilots.
- We stimuleren de sociale acceptatie, veiligheid en gelijke behandeling van LHBTI's in Flevoland en zoeken daarvoor de samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties en gemeenten.

Doel (2020-2023)

De samenleving van Flevoland is gezond, welvarend en betrokken (iedereen doet mee en hoort erbij).

Activiteiten 2020

We geven samen met Sportservice Flevoland B.V. uitvoering aan de Provinciale Sportnota "Samenspel rendeert in Flevoland 2019 - 2023". Hiervoor zijn we onder meer opdrachtgever en aandeelhouder van sportservice Flevoland B.V.

Middelen

4.3 Krachtige samenleving	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
Kader (saldo na Zomernota)		2.255	2.210	2.116	2.106	1.826
Verschil t.o.v. kader			50	0	0	0
Overig			50	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Niet van toepassing.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Krachtige samenleving	1.599	0	1.599
4.3.2 Sport	661	0	661
Totaal	2.260	0	2.260

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
4.1 Recreatie en toerisme	Lasten	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.200	1.779	1.339	1.339	1.343	1.339
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	6.592	5.683	5.389	5.259	5.259	5.259
	Baten	-158	-10	-10	-10	-10	-10
	Saldo	6.433	5.673	5.379	5.249	5.249	5.249
4.3 Krachtige samenleving	Lasten	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.728	2.255	2.260	2.116	2.106	1.826
Totaal programma 4	Lasten	9.520	9.716	8.988	8.715	8.708	8.425
	Baten	-158	-10	-10	-10	-10	-10
	Saldo	9.361	9.706	8.978	8.704	8.698	8.414

x € 1.000

5. Energie, duurzaamheid en milieu

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de stappen naar duurzame energie en het behouden van de goede uitgangspositie op gebied van bodem- en luchtkwaliteit, veiligheid en geluid.

Regionale Energie Strategie

Ons doel voor 2023 is energieneutraal Flevoland exclusief mobiliteit en voor 2030 energieneutraal Flevoland inclusief mobiliteit. Dit betekent dat we binnen de provincie net zoveel hernieuwbare energie opwekken als er aan totale energie wordt verbruikt. Als koploper in productie hernieuwbare energie draagt Flevoland bij aan het behalen van de nationale doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het uitgangspunt daarbij is dat de aanpak van de klimaatopgaven haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar moet zijn. Net als alle andere regio's gaat Flevoland een Regionale energie Strategie (RES) opstellen. Hierin geven we aan hoeveel elektriciteit we met wind en zon gaan produceren in 2030 en hoe we in 2050 gebouwen niet meer met aardgas verwarmen.

DE-on

DE-on is opgericht om de energietransitie te versnellen en specifiek daar waar sprake is van markt-falen. We onderzoeken in hoeverre we DE-on nog krachtiger kunnen maken door verregaande samenwerking (of inbedding) in Horizon en zetten dit -afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek- in gang. Het DE-on fonds is volledig belegd en de middelen komen vanwege het revolverende karakter later vrij. Zo nodig stellen we nieuw investeringskapitaal beschikbaar.

Duurzaamheid en circulaire economie

Het is onze ambitie om in 2030 grondstoffenleverancier te zijn voor de circulaire economie, met als dragers groene grondstoffen, gebruikte materialen en het geven van het goede voorbeeld door de provinciale organisatie. We faciliteren het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven waarin partijen samenwerken aan businesscases en het oplossen van belemmeringen. Zo stimuleren we zowel de productie als het gebruik van circulaire materialen en producten.

We zien het als de belangrijkste taak in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken, die de circulaire economie biedt. Het is onze ambitie om in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie. De uitvoering richt zich op onder meer het faciliteren van het Platform Circulair Flevoland en keteninitiatieven. Door hier actief op in te zetten ontdekken we welke condities nodig zijn voor een succesvolle transitie. Hierbij gaat het onder meer om passend economisch instrumentarium voor versnelling en innovatie, wet- en regelgeving en ruimtelijk beleid. Meer specifiek pakt de provincie ook een rol in het geven van Het goede voorbeeld (o.a. door inkoop- en aanbesteding) en waar mogelijk in de uitvoering van provinciale programma's en activiteiten.

Milieu: lucht, bodem en geluid

In Flevoland is het een groot goed dat schone lucht vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd zien we wel verarming van de bodem en afname van de biodiversiteit en luchtkwaliteit. Het is de ambitie dat Flevoland de huidige kwaliteit op het gebied van milieu en gezondheid behoudt. De wettelijke kaders opgelegd door Rijksoverheid zijn voor ons leidend. Dat betekent dat we nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig willen inpassen, zodat zij zo min mogelijk ten koste gaan van de kwaliteit van de leefomgeving.

Omgevingsdiensten

In 2019 hebben provincie en OFGV een start gemaakt met een heldere koppeling tussen het strategische/operationele beleid van de provincie en de uitvoering van taken door de OFGV. Deze koppeling komt voort uit de wens om inzichtelijk te krijgen hoe de uitgevoerde taken door de OFGV zich verhouden tot het beleid van de provincie. Door vooraf in het uitvoeringsprogramma voor 2019 een koppeling te maken met het provinciaal beleid kan bij de tussentijdse verantwoording van de door de OFGV uitgevoerde taken worden aangegeven hoe dit zich verhoudt tot de gestelde doelen en kunnen ook de juiste prioriteiten en doelen worden gesteld. Deze werkwijze wordt ook bij de opdrachtverlening voor 2020 voortgezet.

Maatschappelijk effect

Het terugdringen van CO₂-uitstoot door onder andere energiebesparing, circulariteit, de warmtetransitie en opwekking duurzame energie, en Flevoland is zo goed mogelijk voorbereid op klimaatveranderingen en de economische kansen daarvan worden benut. De Flevolandse leefomgevingskwaliteit blijft behouden.

Effect van ons beleid

Flevoland is energieneutraal, exclusief mobiliteit. Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO₂-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energie opwekprojecten wordt gestimuleerd.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Energie*	Percentage hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energieverbruik door bewoners, bedrijven en instellingen, exclusief transport <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	41,1%	46,6%	n.n.b.	90%	100%	n.b.
	Verbruikte energie totaal in terrawattuur (voertuigbrandstoffen, elektriciteit, warmte) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	9,94	10,03	n.n.b.	n.b.	10	n.b.
	Verbruik warmte en elektriciteit in terrawattuur <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	5,83	5,94	n.n.b.	n.b.	6,11	n.b.
	Totale productie hernieuwbare energie in terawattuur (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	2,44	2,89	n.n.b.	n.b.	4,44	n.b.
	Afspraak met het Rijk over productief vermogen windenergie in megawatt (MW) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	1.186,4	1.185,4	1.189,5	n.b.	1.390,5	n.b.
	Bewoners en ondernemers in Flevoland krijgen gelegenheid financieel te participeren bij nieuwe windmolens <i>Bron: provincie Flevoland</i>	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Milieu	Luchtkwaliteit (aantal inwoners dat is blootgesteld aan hogere waarden dan toegestaan) <i>Bron: waarstaatjeprovincie.nl; NSL</i>	0	0	0	0	0	0
	Aantal woningen met hoge geluidbelasting langs provinciale wegen zonder maatregelen <i>Toelichting: nieuwe indicator, komt voort uit het Actieplan Geluid Bron: provincie Flevoland</i>	n.b.	n.b.	n.n.b.	1.072	-	800

* Voor getallen bij de indicatoren m.b.t. energie maakt de provincie gebruik van de Klimaatmonitor, een landelijke monitor opgezet door Rijkswaterstaat. De Klimaatmonitor is de landelijke standaard voor energiemonitoring en zorgt voor continuïteit in de datastroom. Het verzamelen en bewerken van

data neemt tijd in beslag waardoor de getallen in de monitor enige tijd achter lopen. De meeste cijfers voor 2018 zijn daarom nog niet bekend (n.n.b.). Streefcijfers voor de periodes 2019 en 2021-2023 zijn in de meeste gevallen niet bepaald (n.b.).

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Emissie broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2 equivalenten) per provincie in absolute aantallen (in tonnen)	2.704.153	2.642.300	n.n.b.	n.b.	2.500.000	n.b.
Energie-neutraliteit	Totale productie van hernieuwbare energie in Petajoule (PJ) (biobrandstof vervoer, hernieuwbare warmte, hernieuwbare elektriciteit) <i>Bron: Klimaatmonitor</i>	8,8	10,4 PJ	n.n.b.	n.b.	16	n.b.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Energie, duurzaamheid en milieu	5.1 Regionale energiestrategie	De gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen is vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES)
		Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld.
		Een Regioplan Zon opstellen
	5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Flevoland staat bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie
		Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd
	5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Door het vinden van een balans tussen het gebruik van de leefomgeving en beschermen daarvan draagt de omgevingsdienst bij aan de omgevingskwaliteit.

NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen in Flevoland. De provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland zorgt voor voldoende financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee draagt zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Stichting DE-on richt zich met behulp van een lening van de provincie op duurzame-energieprojecten en draagt daardoor bij aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

5.1 Regionale energiestrategie

Portefeuillehouder

J.A. Fackeldey

Doel (2020-2023)

Samen met onze gebiedspartners is de gezamenlijke inzet voor het behalen van de nationale klimaatdoelen vastgelegd in een Regionale Energie Strategie (RES). Volgens de huidige planning betekent dit RES 1.0 in 2021 en elke 2 jaar daaropvolgend een volgende RES.

Activiteiten 2020

- We bereiden een RES voor waarvoor we in 2020 een regionaal aanbod doen (concept RES), met focus op de opgaven elektriciteitsproductie en gebouwde omgeving.
- We nemen samen met onze partners de landelijke ontwikkelingen voortkomend uit het Klimaatakkoord mee in de doorontwikkeling van de Flevolandse Energieagenda.
- We brengen de mogelijkheden en risico's van aardwarmte in stedelijk gebied met name in Almere en Lelystad in kaart.

Doel (2020-2023)

Een integraal ruimtelijk/landschappelijk beleid voor alle vormen van energieopwekking en -opslag is opgesteld, waarbij de kansen voor de energietransitie in beeld zijn gebracht.

Activiteiten 2020

- We geven uitvoering aan het regioplan Windenergie oostelijk en zuidelijk Flevoland.
- Provinciale Staten controleren in hoeverre de nieuwe windplannen passen binnen het eerder vastgestelde kader en besluit over eventueel benodigde afwijkingen van het beleid.

Doel (2020-2023)

Op basis van een tussenbalans van ons beleid voor zon op land na realisatie van de eerste 500 ha, Provinciale Staten een besluit laten nemen over het al dan niet vrijgeven van de volledige ruimte van 1000 ha. In het kader van het integraal ruimtelijk beleid voor de energietransitie voor zonne-energie een Regioplan Zon opstellen, waarin de aansluiting van grootschalige opwekking op het net is uitgewerkt.

Activiteiten 2020

We geven uitvoering aan de structuurvisie "Zon op Land". We evalueren de eerste tranche van 500 hectare Zon op Land en besluiten over de tweede tranche.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	2.002	4.123	3.811	1.559	1.559	1.309
Baten	-188	-155	-190	0	0	0
Saldo	1.814	3.968	3.621	1.559	1.559	1.309
Kader (saldo na Zomernota)		3.968	2.971	959	959	959
Verschil t.o.v. kader			650	600	600	350
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			650	650	650	650
2 Windenergie			0	0	0	-250
Overig			0	-50	-50	-50

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 is structureel een budget van € 0,65 mln. toegevoegd om bij te dragen aan realisatie van de klimaatdoelstellingen in Flevoland en krachtig vorm te geven aan de samenwerking met alle gebiedspartners en de invulling van de RES. Dit komt ten laste van de begrotingsruimte.

2. Windenergie

Voor de uitvoering van het windenergie-beleid is er bij de Perspectiefnota 2019-2022 budget beschikbaar gesteld van € 250.000 tot en met 2022 voor de projecten uit het Regioplan windenergie. In de meerjarenraming 2023 valt dit budget vrij ten gunste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	3.811	-190	3.621
Totaal	3.811	-190	3.621

x € 1.000

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

J.N.J. Appelman (tevens circulaire economie)

Doel (2020-2023)

Flevoland staat in 2030 bekend als grondstoffenleverancier voor de nieuwe circulaire economie en een deel van de het provinciale economisch instrumentarium is toegespitst op het stimuleren van de circulaire economie.

Activiteiten 2020

We leveren een tussenrapportage Circulaire Economie op en op basis daarvan doen we voorstellen voor de verdere ontwikkeling van het beleid.

Doel (2020-2023)

Ons inkoop- en aanbestedingsbeleid is verder verduurzaamd, zodat de CO2-voetafdruk van aan ons te leveren diensten, werken en producten één van de afwegingscriteria is, de belasting van het milieu wordt geminimaliseerd en zodat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden betrokken.

Activiteiten 2020

- We stimuleren bij aanbestedingen, waar mogelijk, de toepassing van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie.
- Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie.
- Wij betrekken de Participatiewet met het oog op de inzetbaarheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen.
- We voeren het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld' uit en onderzoeken de mogelijkheden om de eigen organisatie CO2 neutraal en aardgasvrij te maken.

Middelen

5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	187	847	1.162	850	850	850
Baten	-30	-154	-150	0	0	0
Saldo	157	693	1.012	850	850	850
Kader (saldo na Zomernota)		693	132	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			880	850	850	850
¹ Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			800	800	800	800
Overig			80	50	50	50

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Duurzaamheid is in ons economisch beleid een belangrijk overkoepelend thema. We stimuleren de circulaire economische innovatie naar een afvalvrije economie in Flevoland. We zien het als onze belangrijkste rol om andere partijen in staat te stellen de kansen te pakken die de circulaire economie biedt. Hiervoor wordt een structureel budget van € 0,8 mln. beschikbaar gesteld voor beleid en uitvoering. Deze middelen komen ten laste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Duurzaamheid & circulaire economie	1.162	-150	1.012
Totaal	1.162	-150	1.012

x € 1.000

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid

Portefeuillehouder

C.W. Smelik

Doel (2015-2019)

We hebben een bijdrage geleverd aan een netwerk waarin de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.

Activiteiten 2020

- We evalueren en actualiseren het Actieplan Bodem en Water, zodanig dat er zich een netwerk ontwikkelt waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.
- Wij vragen PS een besluit over participatie in het Actieplan Bodem en Water

Doel (2015-2019)

De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Activiteiten 2020

- We evalueren en actualiseren het Actieplan Bodem en Water, zodanig dat het zich ontwikkelt tot het netwerk waar de agrofoodsector werkt aan een duurzamer systeem als basis voor een toekomstgerichte landbouw.
- We stellen een vervolgprogramma op, waarin we de omslag maken naar een 'systeembenadering met bodem als basis', aansluitend bij de opgaven uit de omgevingsvisie
- We leggen een voorstel voor aan Provinciale Staten voor het duurzaam gebruik van de ondergrond rond Schokland.

Middelen

5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	5.860	5.609	5.583	5.336	5.078	4.978
Baten	-532	-583	-473	-473	-473	-473
Saldo	5.328	5.027	5.110	4.863	4.605	4.505
Kader (saldo na Zomernota)		5.027	4.534	4.287	4.287	4.287
Verschil t.o.v. kader			576	576	318	218
1 Omgevingsdiensten			376	376	218	218
2 Actieplan Geluid			200	200	100	0

x € 1.000

Toelichting

1. Omgevingsdiensten

In de ontwerpbegroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023 van de Omgevingsdienst OFGV wordt uitgegaan van een hogere provinciale bijdrage dan de provincie Flevoland heeft begroot. Dit is een gevolg van de uitbreiding van het groene toezicht door de OFGV, hogere index voor loon- en prijsstijging, incidentele bijdragen voor de Omgevingswet (2020-2021) en een structurele verhoging van het bedrijfsvoering budget. Voor begrotingsjaar 2020 vraagt dit een aanvulling van € 250.000. Daarnaast is het toezicht houden op de PAS een structurele taak die de provincie met ingang van 2020 bij de OFGV inbrengt. Hiermee is naar verwachting € 75.000 per jaar gemoeid.

De opdracht van de provincie aan de Omgevingsdienst NZKG wordt met ingang van 2019 op regiebasis aangeboden en afgerekend. Feitelijk zal dat gaan betekenen dat er vooraf begroot wordt welke uren nodig zullen zijn, en vervolgens afgerekend wordt op de werkelijk ingezette uren. Op basis van de nieuwe vastgestelde begrotingssystematiek van NZKG wordt de bijdrage begroot op € 306.000, in plaats van de eerder begrootte € 255.000. Dit betekent een toename van € 51.000. Op grond van deze wijzigingen zijn de budgetten voor de Omgevingsdiensten verhoogd met in totaal € 376.000 in 2020/2021 en € 218.000 in de jaren daarna. Deze bedragen komen ten laste van de begrotingsruimte.

2. Subsidieregeling Actieplan Geluid

In de Programmabegroting 2018-2021 was binnen de stelpost Nieuw Beleid een totaalbedrag van € 900.000 geoormerkt voor 'SWUNG (subsidieregeling)' voor de jaren 2018 t/m 2022 (€ 200.000 per jaar, laatste jaar € 100.000). Nadat Gedeputeerde Staten op 11 december 2018 het Actieplan Geluid 2018-2023 hebben vastgesteld is in 2019 de subsidieregeling 'verbeteren van geluidwering en geluidbelaste gevels van woningen 2019-2023' vastgesteld. Bewoners die hinder ondervinden van het geluid van verkeer op de provinciale weg worden met deze subsidieregeling geholpen om de geluidbelasting in hun woning te verlagen. Deze middelen zijn ten laste van het beschikbare oormerk aan deze begroting toegevoegd.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Milieu en leefomgeving	1.477	-473	1.004
5.3.2 Omgevingsdiensten	4.106	0	4.106
Totaal	5.583	-473	5.110

x € 1.000

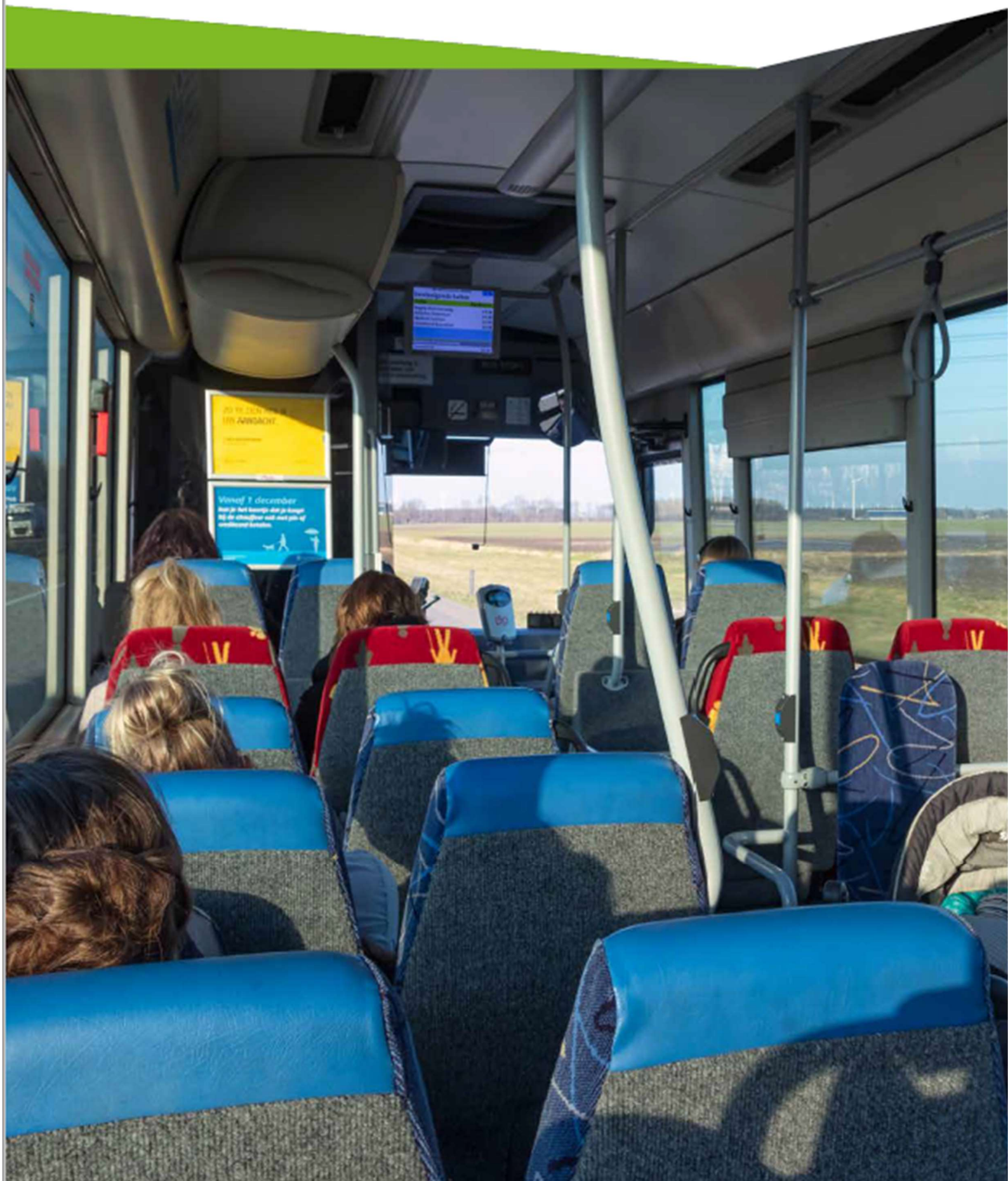
5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	2.002	4.123	3.811	1.559	1.559	1.309
	Baten	-188	-155	-190	0	0	0
	Saldo	1.814	3.968	3.621	1.559	1.559	1.309
5.2 Duurzaamheid & circulaire economie	Lasten	187	847	1.162	850	850	850
	Baten	-30	-154	-150	0	0	0
	Saldo	157	693	1.012	850	850	850
5.3 Milieu: lucht, bodem, geluid	Lasten	5.860	5.609	5.583	5.336	5.078	4.978
	Baten	-532	-583	-473	-473	-473	-473
	Saldo	5.328	5.027	5.110	4.863	4.605	4.505
Totaal programma 5	Lasten	8.050	10.579	10.557	7.745	7.487	7.137
	Baten	-750	-892	-813	-473	-473	-473
	Saldo	7.300	9.687	9.744	7.272	7.014	6.664

x € 1.000

6. Mobiliteit

Inleiding

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste activiteiten beschreven die bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van Flevoland.

Programma Mobiliteit en Ruimte

De Mobiliteitsvisie Flevoland heeft het jaar 2030 als horizon. Innovatieve verkeersoplossingen en duurzaamheid zijn belangrijke thema's. De snelle ontwikkelingen in onze samenleving vragen ook bij verkeer om een flexibele planvorming, maar wel met duidelijke uitgangspunten en doelen. Dit biedt ruimte om in de programmering in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en kansen. De opgaven zijn in het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 uitgewerkt. Daarnaast wordt gestart met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022.

Waar het gaat om onze provinciale infrastructuur voeren we (de voorbereiding van) een aantal (grote) infrastructuurprojecten uit, waarbij we invulling geven aan de ambities uit het collegeakkoord. We doen een verkenning naar de verbetering van de ontsluiting van Urk waarbij een voorwaarde is dat de gemeente Urk mede financiert, we doen onderzoek naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg, we stellen in overleg met gebiedspartners een plan op voor het verbeteren van het (snel)fietspadennet, we voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2020) en we stellen het p-MIRT 2021-2025 op (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenwegweg-Knardijk). We houden de bestaande (vaar)wegen en fietspaden kwalitatief op peil.

Innovatie openbaar vervoer

Met de lopende aanbesteding van het openbaar vervoer (OV) voor concessie IJssel-Vecht voor de periode 2021 (stadsvervoer Lelystad)/2024 (streekvervoer) tot 2030 en de OV-visie die Provinciale Staten in 2015 hebben vastgesteld, ligt er een goede basis voor het verbeteren van de bereikbaarheid met het OV binnen de financiële kaders. We verbeteren de bereikbaarheid van het landelijk gebied door samen met bewoners en organisaties te zoeken naar flexibelere en waar nodig kleinschaligere vervoersvormen om het vervoeraanbod beter te laten aansluiten bij de vervoersvraag.

Duurzame Mobiliteit

In de Klimaatwet en het Klimaatakkoord zijn en worden ambitieuze doelen gesteld voor het terugdringen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂. Ten opzichte van 1990 betreft dit een reductie van 49% in 2030 en 95% in 2050. Het Kabinet is voornemens om het Klimaatakkoord in oktober 2019 vast te stellen.

Het belangrijkste deel van de maatregelen uit het Klimaatakkoord moet worden gerealiseerd op nationaal en Europees niveau. Daarop aansluitend wordt ook regionaal en lokaal inzet gevraagd om de doelen van het Klimaatakkoord te halen. Om de regionale uitvoering van het Klimaatakkoord vorm te geven, is met het Rijk afgesproken per regio Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) op te zetten. Het regionaal mobiliteitsprogramma wordt voor zover het Flevoland betreft verwerkt in het nieuw op te stellen Programma Mobiliteit en Ruimte 2022. Hiermee blijft het Programma Mobiliteit en Ruimte het integrale kader.

We beginnen overigens niet bij nul. We nemen al deel aan het programma MRA-Elektrisch, hebben al een visie duurzaam goederenvervoer, hebben eisen gesteld aan de verduurzaming van het busmaterieel bij de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie IJssel-Vecht en de aanbesteding van de regiotaxi en werken aan smart mobility, verduurzaming eigen infrastructuur en eigen mobiliteit.

Strategisch uitvoeringsprogramma beheer, onderhoud en vervanging infrastructurele kapitaalgoederen (SUP 2.0)

De SUP 2.0 wordt tegelijkertijd met de begroting door PS vastgesteld. Deze SUP is een actualisatie van de Koepelnota uit 2014. De kwaliteitsniveaus waarop we beheer en onderhoud van onze wegen en vaarwegen uitvoeren zijn herijkt. Ook de bijbehorende indicatoren zijn geactualiseerd. De indicatoren geven een beeld van de staat van onderhoud van onze wegen, vaarwegen en bijbehorende assets (provinciale eigendommen op het gebied van wegen en vaarwegen), zoals bruggen en sluizen, vaste kunstwerken, oeverconstructies en verkeerslichten gerelateerd aan de norm. Op grond van kostenkengetallen is de budgetbehoefte opnieuw bepaald.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van Flevoland (ook via openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018		Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Openbaar vervoer	Stiptheid: % ritten van de concessie IJsselmond dat voldoet aan stiptheidsnormen <i>Toelichting: De norm van $\geq 85\%$ is vastgelegd in de concessieovereenkomst voor de gehele contractperiode.</i> <i>Bron: OV-Oost/MIPOV</i>	92,1%	92,1%	90,3%*		$\geq 85\%$	$\geq 85\%$	$\geq 85\%$
Doorstroom- tijden provinciale wegen	De norm is een reistijd tijdens de spits die maximaal 1,25 keer de reistijd in de dalperiode is. De reistijden worden gemonitord op de drukste provinciale wegen in Flevoland: • N301 - Nijkerkerweg ri Nijkerk • N301 - Nijkerkerweg ri Almere • N302 - Ganzenweg ri Harderwijk • N302 - Ganzenweg ri Lelystad • N302 - Larserweg ri Lelystad • N302 - Larserweg ri Harderwijk • N305 - Waterlandseweg ri A27 • N305 - Waterlandseweg ri Almere • N305 - Gooiseweg ri Dronten • N305 - Gooiseweg ri A27 • N702 - Hogering ri A6 • N702 - Hogering ri Buitenring • N702 - Buitenring ri A6 • N702 - Buitenring ri Binnenring • N703 - Tussenring ri A6 • N703 - Tussenring ri N702 • N307 - Hanzeweg ri Roggebotsluis • N307 - Hanzeweg ri Dronten <i>Toelichting: OS = Gemiddelde ochtendspits, AS = Gemiddelde avondspits; ri = richting</i> <i>Bron: NDW</i>			OS	AS			
				1,14	1,12	<1,25	<1,25	<1,25
				1,06	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
				1,02	1,04	<1,25	<1,25	<1,25
				1,02	1,05	<1,25	<1,25	<1,25
				1,05	1	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,78	<1,25	<1,25	<1,25
				1,09	1,08	<1,25	<1,25	<1,25
				1,21	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,22	<1,25	<1,25	<1,25
				1,06	1,01	<1,25	<1,25	<1,25
				1,16	1,07	<1,25	<1,25	<1,25
				1,12	1,23	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,08	<1,25	<1,25	<1,25
				1,05	1,02	<1,25	<1,25	<1,25
				1,17	1,18	<1,25	<1,25	<1,25
				1,11	1,11	<1,25	<1,25	<1,25
				1,07	1,43	<1,25	<1,25	<1,25
				1,04	1,03	<1,25	<1,25	<1,25
Ernstige verkeers- slachtoffers	Aantal mensen dat door een verkeersongeval op provinciale wegen wordt opgenomen in een ziekenhuis of overlijdt. In dit verband wordt onderscheid gemaakt tussen: • Aantal verkeersgewonden (in ziekenhuis opgenomen)	93	57	59		< 57	< 57	< 57

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
	Aantal verkeersdoden <i>Toelichting: Het relatief lage aantal maakt het lastig een trend waar te nemen, echter is de doelstelling een neerwaartse spiraal op het langjarig gemiddelde.</i> <i>Bron: ViaStat</i>	3	3	4	< 3	0	0
Onderhouds- toestand	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	91%	93%	94%	90%	90%	90%
	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B	92%	98%	98%	90%	90%	90%
	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau B <i>Toelichting: in 2019 zijn de normen voor de onderhoudsniveaus geactualiseerd. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is dit nader toegelicht.</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	71%	72%	74%	79%	83%	90%
Technische beschikbaar- heid	De beschikbaarheidsgraad van gerenoveerde bruggen en sluisen	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	98%
	De beschikbaarheidsgraad van verkeerslichten	nvt	nvt	99,3%	98%	98%	98%
	De provinciale wegen zijn bij gladheid preventief gestrooid binnen de normtijden van het CROW <i>Toelichting bruggen en sluisen: in 2020 wordt de eerste gerenoveerde brug/sluis opgeleverd. Vanaf dan kan de technische beschikbaarheid van gerenoveerde bruggen en sluisen gemeten worden.</i> <i>Bron: Provincie Flevoland</i>	98%	98%	100%	98%	98%	98%

* Trendbreuk: De meetmethode is in 2018 veranderd. Tot en met 2017 werd er gemeten op basis van steekproefonderzoek. Vanaf 2018 worden de gegevens van alle ritten gebruikt. Dit gebeurt met GPRS-data uit de boordcomputers van het busmaterieel.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef- cijfer 2019	Streef- cijfer 2020	2021 - 2023
Waardering openbaar vervoer	Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincies (concessie IJsselmond-Overijssel/Flevoland) <i>Toelichting: In 2017 was het landelijk gemiddelde (LG) 7,6</i> <i>Bron: KPPV/CROW</i>	7,5	7,5	7,6	LG	LG	LG

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Mobiliteit	6.1 Openbaar vervoer	Onderzoeken van verbeteringen in toekomstig openbaar vervoer
		Nachttreindienst realiseren
		Bereikbaarheid Nationaal Park Nieuwe Land
		Kleine kernen blijven bereikbaar door slim maatwerk OV
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		Oplossen van knelpunten buiten Flevoland die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland
		Stimuleren Smart Mobility
		Regionale mobiliteitsprogramma Flevoland integreren in het omgevingsprogramma
	6.3 Infrastructuur	De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd tbv het goed kunnen functioneren van onze samenleving.
		De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale)verkeersveiligheid verbeteren.

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2020-2023)

De mogelijkheden voor realisatie van snelle (rail)verbindingen tussen Flevoland en de andere delen van het land zijn onderzocht.

Activiteiten 2020

- We doen amen met de betrokken gemeenten en provincies een onderzoek naar de ontwikkeling van een hoogwaardige OV-verbinding naar het Noorden (Lelystad-Emmeloord-Heerenveen-Drachten-Groningen), mede in het kader van de lobby voor de Lelylijn.
- We doen onderzoek naar de mogelijkheden om het toekomstige OV-netwerk te versterken tussen Almere/Zeewolde en Utrecht.
- In 2020 ronden we het Toekomstbeeld OV Noord-Holland/Flevoland af.

Doel (2020-2023)

De nachtelijke bereikbaarheid van zowel Schiphol als Amsterdam Lelystad Airport is verbeterd.

Activiteiten 2020

We zetten ons in om samen met de NS een voorstel uit te werken over het realiseren van een nachttreinnetdienst op de verbinding Schiphol Amsterdam Almere Lelystad en Zwolle, mogelijk met medefinanciering van de provincie.

Doel (2020-2023)

De bereikbaarheid van Nationaal Park Nieuw Land is verbeterd.

Activiteiten 2020

We starten een vervolgonderzoek naar de haalbaarheid van een eenvoudig (daluren-) station, het 'groene station' bij Nationaal Park Nieuw land.

Doel (2020-2023)

De bereikbaarheid van de kleine kernen is door slim maatwerk-OV op peil gehouden.

Activiteiten 2020

We ontwikkelen een concreet plan voor het toepassen van slimme, innovatieve oplossingen (waaronder flexibel OV, maatwerk en smart mobility) in het landelijk gebied, waarbij een dekkend OV-netwerk gewaarborgd is en bewoners en bezoekers gemakkelijk het kernnet kunnen bereiken en daarmee kunnen reizen naar belangrijke bestemmingen voor school, studie, werk of ontspanning.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	32.651	36.240	36.115	36.156	36.185	36.214
Baten	-8.697	-8.457	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
Saldo	23.954	27.783	28.115	28.156	28.185	28.214
Kader (saldo na Zomernota)		27.783	28.397	28.679	29.080	29.080
Verschil t.o.v. kader			-281	-523	-895	-866
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			150	150	150	150
2 Regiotaxi Flevoland			370	370	370	370
3 Openbaar streekvervoer			-724	-970	-1.341	-1.313
Overig			-78	-74	-74	-74

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

We werken aan het verbeteren van de kwaliteit en bereikbaarheid van Flevoland. In Flevoland zijn verplaatsingen nodig om als samenleving te functioneren. Goede bereikbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde. Ter verbetering van de kwaliteit van het openbaar vervoer en het op peil houden van de

bereikbaarheid van de kleine kernen door middel van slim maatwerk-OV (exclusief fietsimpuls) is ten laste van de begrotingsruimte een structureel budget van € 0,15 mln. beschikbaar.

2. Regiotaxi Flevoland

In 2019 heeft gunning plaatsgevonden van de Europese aanbesteding Regiotaxi Flevoland voor uitvoering van het callcentrum en het vervoer, met ingang van 1 juli 2019 voor de duur van zes jaar. Op basis van het aanbestedingsresultaat (voordeel € -0,2 mln.), de met de vier gemeenten in de samenwerkingsovereenkomst vastgelegde afspraken met betrekking tot lastenverdeling (nadeel € 0,3 mln.) en de lager te verwachten baten (nadeel € 0,27 mln.) is het budget structureel verhoogd met € 0,37 mln., hetgeen ten laste van de bestemmingsreserve Mobiliteit komt.

3. Openbaar streekvervoer

Als gevolg van autonome ontwikkelingen wordt de begrotingspost Openbaar streekvervoer in 2020 met € 0,72 mln. omlaag bijgesteld. Dit heeft voor € 0,43 mln. betrekking op de concessie IJsselmond, hetgeen verrekend wordt met de bestemmingsreserve Mobiliteit. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een daling van de exploitatielasten (historische ontwikkeling Landelijke Bijdrage-Index concessie IJsselmond waarvan de positieve effecten doorwerken) en een toename van de reizigersopbrengsten. Het restant voordeel van € 0,29 mln. in 2020 wordt veroorzaakt doordat de groei van het aantal inwoners in uitleggebieden gemeente Almere minder snel gaat dan in de initiële berekening opgenomen en het tempo waarmee de concessie Airport Express zal groeien als gevolg van de onzekerheden rondom het moment van openstelling van Amsterdam Lelystad Airport. Dit voordeel van € 0,29 mln. komt ten gunste van het begrotingssaldo.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	36.115	-8.000	28.115
Totaal	36.115	-8.000	28.115

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2020-2023)

Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Activiteiten 2020

- We actualiseren het Programma Mobiliteit en Ruimte 2018 en leggen het, als bijlage bij de programmabegroting, voor aan PS.
- We starten met het opstellen van een nieuw Programma Mobiliteit en Ruimte 2022
- We voeren de activiteiten uit het Programma Mobiliteit en Ruimte uit.

Doel (2020-2023)

Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Activiteiten 2020

- We agenderen in het kader van de woningbouwontwikkeling in Almere de realisatie van de IJmeerverbinding (op basis van eerdere onderzoeken)
- Bij het rijk en andere gebiedspartners dringen wij aan op besluitvorming die voor de bereikbaarheid van Flevoland essentieel is:
 - de verbreding van de A27 tussen de Stichtse brug en het knooppunt met de A1;
 - de verbreding van de N50 tussen Kampen-Zuid en Hattemerbroek;
 - de verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand en
 - maatregelen ter verbetering van de doorstroming tussen de Nijkerkerbrug (provincie Gelderland) en de A28.
- De doelen en opgaven worden in het Programma Mobiliteit en Ruimte vertaald naar concrete activiteiten.
- We nemen deel aan het rijksregioprogramma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid.

Doel (2020-2023)

Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

Activiteiten 2020

- We evalueren en actualiseren het beleid voor smart mobility, gericht op het vergroten van de inzet van smart mobility als onderdeel van het oplossen van knelpunten in bereikbaarheid.
- We onderzoeken de kansen van inzet van smart mobility bij evenementen (Floriade en Walibi/Evenemententerrein Oostrand).

Doel (2020-2023)

De mobiliteit is verduurzaamd als bijdrage aan het Klimaatakkoord volgens de principes van haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar (Rijksopdracht).

Activiteiten 2020

- Samen met regionale partners werken we in een regionaal mobiliteitsprogramma uit hoe we, ter uitvoering van het Klimaatakkoord, invulling geven aan de verandering en verduurzaming van de mobiliteit. Dit regionale mobiliteitsprogramma integreren we in hoofdstuk 6 Mobiliteit en Ruimte van het Omgevingsprogramma.
- Samen met de provincies Gelderland en Overijssel ronden we het haalbaarheidsonderzoek af naar de inzet van waterstofbussen binnen de concessie IJssel-Vecht.
- We werken aan de realisatie van de benodigde laadinfrastructuur voor het elektrisch OV-materieel dat binnen de concessie IJssel-Vecht ingezet gaat worden.
- We zetten stappen om de CO₂-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug te brengen, onder andere door via aanbestedingen aannemers te stimuleren duurzamer te werken, door hergebruik van materialen en door onderzoek naar nieuwe technologieën om de mogelijkheden te benutten voor energieopwekking. Dit doen we zowel bij nieuwe infrastructuur, als bij beheer en onderhoud aan bestaande infrastructuur.
- Op het moment van een aanbesteding werken we verder aan het volledig emissievrij maken van ons eigen wagenpark. Bij vervanging kiezen we steeds de optie met de minste CO₂-uitstoot die voldoet aan alle gestelde voorwaarden.
- Binnen het project MRA-Elektrisch werken we met Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren.
- We hebben samen met het rijk en gemeenten besluiten genomen over het wegwerken van ontbrekende schakels in het (snel-)fietspadennetwerk, waaronder Lelystad-Almere, en het geschikt maken van fietspaden voor snelfietsen op een aantal trajecten.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.312	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
Baten	-63	0	0	0	0	0
Saldo	1.249	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
Kader (saldo na Zomernota)		3.756	1.874	1.705	4.012	1.459
Verschil t.o.v. kader			213	228	-2.347	100
1 Fietsmaatregelen coalitieakkoord 2019-2023			0	0	-2.500	0
2 Vervoersmanagement			108	108	107	107
3 Organisatiekosten PBM			105	99	99	99
4 Smart Mobility			0	0	0	-105
Overig			0	21	-53	0

x € 1.000

Toelichting

1. Fietsmaatregelen coalitieakkoord 2019-2023

In 2022 was ten laste van de bestemmingsreserve Mobiliteit een bijdrage van € 2,5 mln. geraamd voor de realisatie van de fietstunnel op het traject Almere-Lelystad. De aanleg hiervan is komen te vervallen. Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 worden deze middelen nu ingezet voor de aanleg van snelfietspaden. De middelen blijven binnen de bestemmingsreserve Mobiliteit (oormerk) beschikbaar voor dit doel.

2. Vervoersmanagement

Voor een verbetering van het mobiliteitsnetwerk zijn overheden aangewezen op samenwerking en afstemming. CROW-KpVV (voorheen Kennisplatform Verkeer en Vervoer) heeft als doel een bijdrage te leveren aan het competent maken van de overheid op het gebied van mobiliteit. Zij is betrokken bij actuele ontwikkelingen in het decentrale beleid en geeft aan wat hun betekenis is en wat de gevolgen kunnen zijn. Via het IPO participeert de provincie in dit kennisplatform. Met ingang van de begroting 2020 is deze jaarlijkse bijdrage ter grootte van € 0,1 mln. (gelet op het thema) geheralloceerd en ten laste van de meer passender begrotingspost Vervoersmanagement gebracht (voorheen: Beheer OV, programmaonderdeel 6.1). Het resterend verschil ten opzichte van het kader betreft diverse kleine wijzigingen welke zijn verrekend met de bestemmingsreserve Mobiliteit.

3. Organisatiekosten PBM (Platform Bereikbaarheid Metropoolregio)

Voor een verduurzaming van het mobiliteitsnetwerk zijn overheden aangewezen op samenwerking en afstemming. Binnen het project MRA-Elektrisch werken overheden in Flevoland, Noord-Holland en Utrecht samen om elektrisch vervoer te stimuleren en een netwerk van publieke oplaadpunten te realiseren. Verlenging en gelijktijdige intensivering van het meerjarig projectplan doen de jaarlijkse lasten (en daarmee het Flevolands aandeel daarin) met € 0,1 mln. stijgen. Het resterend verschil ten opzichte van het kader betreft diverse kleine wijzigingen. Deze mutaties zijn verrekend met de bestemmingsreserve Mobiliteit.

4. Smart Mobility

Voor een verbetering van de bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid van het mobiliteitsnetwerk binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken overheden samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen. Smart Mobility-oplossingen helpen om gemakkelijker door de steeds drukker MRA te bewegen. Het publiek-private MRA-programma Smart Mobility verbindt de vele smart mobility-initiatieven in de regio. Het programma heeft betrekking op de periode 2018-2022. Beëindiging van het meerjarig programma doet de jaarlijkse lasten (en daarmee het Flevolands aandeel daarin) met ingang van het begrotingsjaar 2023 met € 0,1 mln. dalen, hetgeen is verrekend met de bestemmingsreserve Mobiliteit.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	2.087	0	2.087
Totaal	2.087	0	2.087

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Portefeuillehouder

J. de Reus

Doel (2020-2023)

De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd t.b.v. het goed kunnen functioneren van onze samenleving;

Activiteiten 2020

- We doen een verkenning naar de verbetering van de ontsluiting van Urk waarbij een voorwaarde is dat de gemeente Urk mede financiert.
- We doen onderzoek naar de mogelijkheden voor realisatie van een verlengde Anthony Fokkerweg.
- We voeren investeringsprojecten uit van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (p-MIRT jaarschijf 2020).
- We stellen het p-MIRT 2021-2025 op (waar onder Hogering, reconstructie N307 bij Roggebot, reconstructie Ganzenweg-Knardijk).
- We stellen in overleg met gebiedspartners een plan op voor het verbeteren van het (snel)fietspadennetwerk.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2020-2023)

De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de (sociale) verkeersveiligheid verbeteren.

Activiteiten 2020

- We voeren jaarschijf 2020 uit van het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).
- We stellen het MBVI 2021 op en bereiden de Maatregelenlijst voor de periode 2021-2025 voor.
- We voeren verbeteringen van de veiligheid van provinciale fietspaden en oversteekvoorzieningen voor fietsers en voetgangers uit het p-MIRT jaarschijf 2020 uit en programmeren maatregelen voor het p-MIRT 2021-2025.
- We voeren veiligheidsmaatregelen aan provinciale wegen, gekoppeld aan groot onderhoud uit het p-MIRT jaarschijf 2020 uit en programmeren maatregelen voor het p-MIRT 2021-2025.
- We stellen een uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid op, samen met de regionale partners.
- We ronden de legalisering van de beheerstroken langs onze vaarwegen af en starten met de legalisering van de beheerstroken langs de wegen.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	29.839	31.655	30.224	23.872	25.962	27.972
Baten	-1.351	-794	-474	-474	-474	-474
Saldo	28.488	30.861	29.750	23.398	25.488	27.498
Kader (saldo na Zomernota)		30.861	28.347	20.460	19.295	23.579
Verschil t.o.v. kader			1.403	2.937	6.193	3.919
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			600	600	600	600
2 Actualisatie jaarlijks onderhoud infrastructuur			1.259	1.259	1.259	1.259
3 Aanvulling voorziening NJO			0	1.166	4.284	0
4 Actualisatie kapitaallasten			-310	-87	50	1.985
Overig			-145	0	0	75

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het collegeakkoord is structureel een budget van € 0,6 mln. toegevoegd aan de dotatie voorziening Niet Jaarlijks Onderhoud Infrastructuur t.b.v. het nemen van verdere stappen om de CO2-voetafdruk van de provinciale infrastructuur verder terug te brengen (Het Goede Voorbeeld). Dit komt ten laste van de begrotingsruimte.

2. Actualisatie jaarlijks onderhoud infrastructuur

In het Strategisch Uitvoeringsprogramma onderhoud infrastructuur (SUP 2.0) is op basis van kostenkengetallen een berekening gemaakt van de budget behoefte voor het jaarlijks onderhoud in 2020 en verder. Deze ligt € 1,3 mln. hoger dan het oorspronkelijk geraamde bedrag. Het meerdere wordt in deze begrotingsperiode aangevuld vanuit de reserve Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen (VVI), waarbinnen voldoende middelen beschikbaar zijn. Halverwege deze collegeperiode zal worden geëvalueerd of dit hogere bedrag structureel noodzakelijk is. Als dat het geval is, zijn aanvullende maatregelen nodig. Zo niet, dan kunnen we terugvallen op het oorspronkelijk geraamde bedrag en kan de aanvulling vanuit de reserve VVI worden beëindigd en een eventueel overschot worden teruggestort in de reserve VVI.

3. Aanvulling voorziening NJO

In de Programmabegroting 2019 is gerapporteerd over risico's m.b.t. de financiële dekking van de handhaving van de vastgestelde onderhoudsniveaus van onze infrastructuur. Gezien het geprognosticeerde verloop van de voorziening voor Niet Jaarlijks Onderhoud (NJO) dreigde er in 2022 een tekort van € 5,5 mln. Bij de resultaatbestemming van de Jaarrekening 2018 is daarom besloten een bedrag ter hoogte van € 5,5 mln. (via de reserve Strategische Projecten) beschikbaar te houden t.b.v. de dekking van dit tekort. Dit bedrag wordt nu gefaseerd ingezet in 2021 en 2022 om de voorziening aan te vullen zodat er geen tekort ontstaat en de jaarlijkse dotaties aan deze voorziening geëgaliseerd zijn (conform de verslaggevingsvoorschriften BBV).

4. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden verrekend met de daartoe ingestelde reserve Dekking afschrijvingslasten en de reserve Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen (VVI). Per saldo heeft dit dan ook geen effect op de begrotingsruimte, met uitzondering van € 75.000 in de laatste jaarschijf 2023. Voor de bekostiging van de investeringen in de weginfrastructuur bestaan financiële kaders. Onderdeel daarvan is dat er jaarlijks een toename van de netto kapitaallasten met € 75.000 mag plaatsvinden ten laste van de begrotingsruimte. Deze jaarlijkse toename is reeds verwerkt in de jaarschijven 2020-2022, maar dient nu te worden toegevoegd aan de nieuwe jaarschijf 2023.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	9.355	0	9.355
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	20.869	-474	20.395
Totaal	30.224	-474	29.750

x € 1.000

6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	32.651	36.240	36.115	36.156	36.185	36.214
	Baten	-8.697	-8.457	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
	Saldo	23.954	27.783	28.115	28.156	28.185	28.214
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	1.312	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
	Baten	-63	0	0	0	0	0
	Saldo	1.249	3.756	2.087	1.933	1.665	1.560
6.3 Infrastructuur	Lasten	29.839	31.655	30.224	23.872	25.962	27.972
	Baten	-1.351	-794	-474	-474	-474	-474
	Saldo	28.488	30.861	29.750	23.398	25.488	27.498
Totaal programma 6	Lasten	63.801	71.651	68.426	61.961	63.812	65.746
	Baten	-10.111	-9.251	-8.474	-8.474	-8.474	-8.474
	Saldo	53.690	62.399	59.952	53.487	55.338	57.272

x € 1.000

7. Vernieuwend Bestuur

Inleiding

Algemeen

Provincies hebben een belangrijke schakelfunctie in het bestuur van ons land. Bovenlokale, regionale en nationale vraagstukken komen samen op het niveau van deze overheden. Bijna nooit als enige, steeds in verbinding met andere overheden, instanties en inwoners. De komende bestuursperiode investeren we in de ontwikkeling van het bestuur van deze provincie.

Bestuurlijke vernieuwing

Er zijn na de verkiezingen van maart 2019 nieuwe Provinciale Staten gekozen. Eén van de accenten die deze staten aanbrengen is de beoogde verbetering van de relatie tussen de inwoners en de provinciale overheid. De rol van volksvertegenwoordiger en de betrokkenheid van de Flevolander zullen deze periode meer aandacht krijgen dan tot nu toe. De intentie is dan ook om langs verschillende lijnen bestuurlijke vernieuwing mogelijk te maken. En dat gaat verder dan alleen het bieden van de gebruikelijke inspraak. Het houdt in dat in een vroegtijdig stadium, bijvoorbeeld in het voorbereidingsproces op besluitvorming ruimte wordt gevonden om initiatieven, alternatieven en belangen naar voren te brengen.

Regionale opgaven

Onze focus is steeds gericht op onze bijdrage aan de ontwikkeling en bloei van het eigen gebied. En we willen helpen bij het oplossen van vraagstukken in onze omgeving. Voor de opgaven waar we voor staan zijn de bestuurlijke grenzen zijn daarbij betrekkelijk. We hebben elkaar nodig. Deze wederzijdse afhankelijkheid en wederkerigheid zorgt ervoor dat de provincie zich profileert als een regionale speler, als samenwerkingspartner, als een medeoverheid die bij uitstek geschikt is om de regionale belangen te behartigen, en verbindingen te leggen tussen lokale, regionale en (inter)nationale opgaven. Het denken in dergelijke opgaven stimuleert de regionale samenwerking tussen provincie en gemeenten. Opgaven en ambities pakken we verbindend en grensoverschrijdend op, samen met betrokken partners.

De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk stemt Flevoland met de partners af over de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied. Er is een nauwe wisselwerking tussen de MRA-regio en Flevoland. De economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de MRA-regio zijn van grote invloed op de ontwikkelingen in Flevoland. De provincie trekt zoveel mogelijk samen op met Almere en Lelystad. De provincie Flevoland participeert ook in het samenwerkingsverband Regio Zwolle. In dit samenwerkingsverband staat de economische ontwikkeling voorop. In het verlengde hiervan zijn ook thema's als mobiliteit, human capital en duurzaamheid aan de orde. Flevoland vormt de schakel tussen het westen en het noordoosten van het land. Het is de ambitie van het college om deze verbindende positie van meerwaarde te laten zijn voor de ontwikkeling in onze provincie.

Samen werken

Flevoland is volop in ontwikkeling. Daarin is een nieuwe fase aangebroken. De afgelopen jaren is de jongste provincie zelfbewuster geworden en staat ze in de publieke belangstelling. In de Omgevingsvisie hebben Provinciale Staten verwoordt dat Flevoland meer dan voorheen door de inwoners zal worden ontwikkeld. Dat is een uitdaging aan ons en onze inwoners. Samen met inwoners en andere belanghebbenden en overheden hebben we de opgaven voor deze regio uitgewerkt in samenwerkingsagenda's en uitvoeringsagenda's. De komende bestuursperiodes zijn dat de leidende opgaven die naar 2030 en verder kijken. Deze ontwikkeling van onze regio geven wij in samenspraak met de maatschappelijke partners en onze gebiedspartners vorm in de concrete uitvoering van onze uitwerkingsagenda.

Europa

Europa is voor Flevoland een belangrijke partner. De afgelopen jaren hebben wij de nodige ambitie en bestuurlijke inzet gepleegd in Europese ontwikkelingen. Het blijkt effectief om de belangen van Flevoland in Brussel goed onder de aandacht te brengen. Daarom richt Flevoland zich actief op de belangenbehartiging voor Europese Fondsen in de volgende programmaperiode 2020-2027. En voor concrete programma's en projecten in Flevoland vragen we aandacht en middelen in Europa. De ontwikkelingen rond de Brexit en de gevolgen daarvan voor onze regio volgen we nauwgezet. Ook onderwerpen als duurzaamheid en klimaat staan hoog op de agenda van de Europese gremia. In algemene zin behartigen we de Flevolandse belangen in diverse Europese netwerken. Flevoland is niet alleen in EU-verband actief, maar ook in de Raad van Europa. De

commissaris van de Koning is lid van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, voorzitter van de Monitoring Committee en woordvoerder voorkoming radicalisering.

Bestuursstijl

In het Coalitieakkoord 2019 - 2023 staan veel inhoudelijke ambities om de samenleving van Flevoland toekomst te bieden. Daarnaast beschrijft het akkoord uitvoerig hoe we denken onze resultaten te bereiken. Met een bestuursstijl die past bij de opgaven van dit gebied: open en constructief, in dialoog, met inbreng vanuit de praktijk en de samenleving, met onze partners, vanuit vertrouwen. Bij de vorming van de nieuwe coalitie hebben wij afgesproken ons in te zetten voor bestuurlijke vernieuwing, participatie aan het openbaar bestuur vanuit de samenleving en het voorkomen en verminderen van belemmerende regelgeving.

Provinciale Staten/Statengriffie

Provinciale Staten maken ruimte voor de majeure dossiers in Flevoland, meer dan voorheen in dialoog met de Flevolandse Samenleving. Dienend hieraan is de nieuwe vergaderstructuur: deze geeft ruimte voor de politiek. De dienstverlening van de Statengriffie sluit aan op de ambities van de Staten en wordt ingevuld met de kernwaarden Vernieuwingsgericht-Betrouwbaar-Toegankelijk-Dienstverlenend-Deskundig en Sprankelend.

Maatschappelijk effect

De overheid bevordert een goed woon- werk en leefklimaat voor de Flevolandse samenleving

Effect van ons beleid

Een verbeterde (inter)nationale en regionale positie van Flevoland.

Beleidsindicatoren BBV

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	Streef-cijfer 2020	2021 - 2023
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen tweede kamer/ provinciale staten/ gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers/ stemgerechtigden	n.v.t.	79,3% (TK)	51,1% (GR)	53,6% (PS) (2015 45,6%)	n.v.t.	54% (PS)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Vernieuwend bestuur	7.1 Bestuur	Versterkte belangenbehartiging Flevoland als actieve partner in de EU Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur
	7.2 Provinciale Staten / Statengriffie	Optimaal gefaciliteerde Staten in kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol. Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten. Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden.
	7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Een solide financieel beleid en een efficiënte begroting.
	7.4 Bedrijfsvoering	IT-systemen veilig en op orde.
	7.5 Reserves	

Verbonden partij(en)

Enkele verbonden partijen zijn verbonden met bestuurlijke ontwikkelingen. Zij kunnen bijdragen aan de ambitie om de 'kwaliteit van het openbaar bestuur te verhogen'. De Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) is actief als belangenbehartiger op de opgaven van de provincies richting het Rijk en andere koepelorganisaties. In IPO-verband werken de provincies op diverse onderdelen intensief samen aan de relevante opgaven en zorgen voor inbreng in wetgevingsprocessen en profilering van de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau. Daarnaast zorgt het IPO voor de coördinatie en uitvoering van gezamenlijke projecten en databestanden. De komende tijd zet het IPO in op de professionalisering van de organisatie, op de profilering richting andere overheden als gesprekspartner namens de provinciale leden op een selectie van majeure thema's en in de versteviging van de relatie met zijn leden.

Daarnaast is de provincie aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

7.1 Bestuur

Portefeuillehouder

Doel (2020-2023)

De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut.

Activiteiten 2020

- We behartigen onze belangen in Den Haag en Brussel en zetten in op onze prioritaire thema's uit het coalitieakkoord.
- Opstelling van een Europastrategie 2020-2023, waarin de opgaven uit het coalitieprogramma waar mogelijk verbonden worden met een Europese dimensie in belangenbehartiging;
- Opstelling van Europa Actieplan 2020, waarin vooruitlopend op de jaarlijkse agenda van de Europese Commissie en andere verwachte ontwikkelingen in de EU een Flevolands actie- en uitvoeringsplan voor de belangenbehartiging in 2020 wordt opgesteld.
- Samen met de Randstadprovincies wordt een 'Convenant Randstad' opgesteld waarin vastgelegd is op welke Europese lobbythema's in Randstadverband gezamenlijk wordt opgetrokken;
- We participeren in het IPO dat namens de gezamenlijke provincies gesprekspartner voor het Rijk en andere overheden is en wet- en regelgeving beïnvloedt.
- We participeren in regionale en nationale samenwerkingsverbanden die bijdragen aan de ontwikkeling van dit gebied, waaronder de Metropoolregio Amsterdam en de regio Zwolle en doen richting het Rijk voorstellen in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP).
- De provincie Flevoland neemt actief deel aan de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In dit bestuurlijk netwerk stemmen we met de partners de ruimtelijke ontwikkeling, economie en mobiliteit in het MRA-gebied af. Daarbij trekken we op met Almere en Lelystad.
- Naar aanleiding van de evaluatie van de MRA in het voorjaar van 2019 wordt de governance van de MRA gestroomlijnd en zal er meer focus worden gebracht in de ambities van de MRA.
- We participeren in het samenwerkingsverband Regio Zwolle waarbij de nadruk ligt op de economische ontwikkeling en in het verlengde hiervan op de thema's mobiliteit, human capital en duurzaamheid.

Doel (2020-2023)

Flevoland is een actieve regionale partner in Europese instellingen, Europese regionale netwerken en samenwerkingsverbanden.

Activiteiten 2020

- We participeren in diverse instituten en netwerken, waaronder het Comité van de Regio's, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), de Assembly of European Regions (AER) en het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa.

- Naast een gezamenlijk plenair werkbezoek in oktober tijdens de European Week of the Regions, brengen de gedeputeerden individuele werkbezoeken aan Brussel over de onderwerpen in hun bestuurlijke portefeuille; onderdeel daarvan zijn lobby overleggen met EU-vertegenwoordigers.
- We organiseren een inhoudelijk Europa event in Flevoland;
- We participeren in het Eurodissey programma (AER) zodat jongeren internationale werkervaring opdoen en bedrijven innovatie- en internationale impulsen ontvangen. Deze vorm van internationale uitwisseling draagt bovendien bij aan grotere cohesie binnen Europa (zie ook programmaonderdeel 3.1).
- We lobbyen om Europese programma's in de programmaperiode 2021-2027 zodanig vorm te geven dat deze gunstig zijn voor Flevoland. Voor Flevolandse projecten worden de mogelijkheden voor Europese bijdragen verkend.

Doel (2020-2023)

Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur.

Activiteiten 2020

- We intensiveren de bestuurlijke samenwerking in de regio en ondersteunen initiatieven daartoe. Als overheden in de regio treden wij in bestuurlijke opgaven zoals die van de Omgevingsvisie en het Interbestuurlijk programma in toenemende mate gezamenlijk op en vullen elkaar daarbij aan.
- We gaan in het kader van bestuurlijke vernieuwing verkennen hoe we de betrokkenheid van de inwoners van Flevoland bij provinciale plannen en activiteiten kunnen vergroten.
- Samen met de andere provincies bereiden we de invoering van de Wet Open Overheid voor.
- In het kader van transparantie komen we met een aanpak om inhoud te geven aan 'open overheid' voor Flevoland. We onderzoeken wat we samen met de gemeenten kunnen oppakken. Het onderdeel 'open data' is opgenomen in het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering.
- Vanuit zijn rijkstaken bevordert de commissaris van de Koning de bestuurlijke verhoudingen en bestuurlijke integriteit in de provincie. Het onderwerp integriteit wordt regelmatig besproken in overleggen met colleges, raden en burgemeesters.
- We actualiseren het beleid voor de uitvoering van de Wet Bibob om te voorkomen dat de provincie onbedoeld criminele activiteiten mogelijk maakt.
- We participeren in het convenant Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) Midden-Nederland in de aanpak van de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit en delen daarin informatie. Op basis van de in 2019 opgestelde integriteitsscan komt de commissaris met een voorstel voor de aanpak van ondermijning.
- We zorgen voor een verdere professionalisering van de provinciale rol op veiligheid en de positie van de commissaris als rijksheer daarin. Het gaat hier met name om het onderhouden van de relevante netwerken op landelijk en interprovinciaal niveau en in de eigen regio. Onze inzet is om daarbij aan de hand van verschillende provinciale casussen ook de organisatie en het bestuur mee te nemen. Meer in brede zin focussen wij op een weerbare overheid en de bestuurlijke aanpak van ondermijning.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.926	2.339	2.107	2.004	2.004	2.004
Baten	-32	-27	-27	-27	-27	-27
Saldo	1.894	2.312	2.080	1.977	1.977	1.977
Kader (saldo na Zomernota)		2.312	2.010	2.007	2.007	2.007
Verschil t.o.v. kader			70	-30	-30	-30
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			100	100	100	100
2 Wijzigingen budgetten GS			-60	-160	-160	-160
Overig			30	30	30	30

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Ook Flevoland heeft te maken met verschillende vormen van ondermijnende criminaliteit. Voorkomen moet worden dat overheden ondermijnende criminaliteit onbewust faciliteren. Daarnaast is het belangrijk dat het openbaar bestuur in Flevoland integer opereert, vrij van criminele druk en mogelijke infiltratie. Het voorkomen en zo nodig bestrijden van ondermijnende criminaliteit is een belangrijk thema. Hierin werken we samen met gemeenten en andere partners, in het bijzonder met het Regionaal informatie en expertisecentrum (RIEC). Voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit en de rol van de provincie daarin wordt structureel € 0,1 mln. beschikbaar gesteld, hetgeen ten laste van de begrotingsruimte is gebracht.

2. Wijzigingen budgetten Gedeputeerde Staten (wachtgeldverplichting)

Het budget voor wachtgeldverplichtingen is geactualiseerd. Als gevolg van het feit dat per saldo een aantal (oud)bestuurders niet langer aanspraak (kan) maken op een wachtgelduitkering in de jaren 2020 en verder is de raming voor deze post structureel naar beneden bijgesteld. Dit levert vanaf 2021 een structureel voordeel van € 0,2 mln., wat ten gunste van de begrotingsruimte komt. De raming voorziet in alle op dit moment bekende verplichtingen, effecten als gevolg van de gewijzigde collegesamenstelling zijn hierin reeds verwerkt. Zodra nieuwe verplichtingen ontstaan zal de raming moeten worden bijgesteld.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	281	0	281
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	834	0	834
7.1.3 Gedeputeerde Staten	992	-27	965
Totaal	2.107	-27	2.080

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Portefeuillehouder

L. Verbeek

Beoogd effect:

- Optimaal gefaciliteerde Staten: kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.
- Optimaal ondersteunde besluitvorming door Provinciale Staten.
- De Statengriffie garandeert haar going concern taken op benodigd kwaliteitsniveau.

Doel (2020-2023)

- Faciliteren van de nieuwe Staten, gericht op de kaderstellende, volksvertegenwoordigende en controlerende rol.

Activiteiten 2020

- Strategisch adviseren op door Provinciale Staten te bepalen majeure dossiers
- Implementeren van de uitkomsten van de werkgroepen n.a.v. de Statenconferentie in april 2019.
- Een lange termijnplanning die beïnvloeding van Provinciale Staten op de eigen agenda -inclusief regionale samenwerking- mogelijk maakt.

Doel (2020-2023)

Herijking en inrichting van de gewenste ondersteuning t.b.v. besluitvorming door Provinciale Staten.

Activiteiten 2020

- Digitale ondersteuning besluitvormingsproces Provinciale Staten.
 - Implementeren vergadermodel conform de wensen van Provinciale Staten.
 - Herzien van het Reglement van Orde Provinciale Staten, inclusief proces wensen en bedenkingen en ambtelijke bijstand.
 - Uitvoering van de samenwerkingsagenda Provinciale Staten-Gedeputeerde Staten-Ambtelijke organisatie.
-

Doel (2020-2023)

De dienstverlening van de statengriffie in overeenstemming te brengen met haar kernwaarden.

Activiteiten 2020

- Opstellen opleidingsplan Statengriffie.
- Actualiseren van de verordening werkgeverscommissie Griffier, de ambtsinstructie Griffier, de organisatieverordening Griffie en de mandaatregeling Griffier.
- Instellen klankbordgroep met statenleden t.b.v. dienstverlening Griffie.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
Kader (saldo na Zomernota)		2.057	1.686	1.713	1.680	1.680
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	300
1 Statenverkiezingen 2023			0	0	0	300

x € 1.000

Toelichting

1. Statenverkiezingen 2023

Op dit programmaonderdeel is in het jaar 2023 (verkiezingsjaar) budget geraamd ter dekking van de organisatielasten samenhangend met de Provinciale Statenverkiezingen -eens in de vier jaar-. Verschillende begrotingsposten zijn ter uitvoering daarvan in totaal met € 0,3 mln. verhoogd ten laste van de begrotingsruimte.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	1.686	0	1.686
Totaal	1.686	0	1.686

x € 1.000

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Doel (2020-2023)

Een degelijk en solide financieel beleid zodanig dat er jaarlijks een sluitende begroting wordt aangeboden en dat onze reserves op een verantwoord niveau blijven.

Activiteiten 2020

We passen de veertien 'bestuurlijke afspraken op financieel gebied' toe die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord 2019-2023.

Middelen

7.3 Algemene dekkingsmiddelen en stelposten	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	-415	2.274	1.347	5.923	11.013	14.848
Baten	-162.483	-163.892	-167.049	-166.433	-169.382	-173.165
Saldo	-162.898	-161.618	-165.703	-160.510	-158.369	-158.317
Kader (saldo na Zomernota)		-161.618	-157.561	-153.434	-151.998	-151.882
Verschil t.o.v. kader			-8.142	-7.075	-6.371	-6.435
1 Loon- en prijsontwikkeling			-200	-950	-1.200	1.600
2 Opcenten motorrijtuigenbelasting			15.400	15.500	15.700	15.100
3 Provinciefondsuitkering			-12.560	-11.768	-10.742	-13.944
4 Stelpost nieuw beleid			-10.336	-9.409	-9.679	-9.161
5 Stelpost onzekerheden			-400	-400	-400	0
Overig			-46	-48	-50	-31

x € 1.000

Toelichting

1. Stelpost loon- en prijsontwikkeling

Op basis van de verwachtingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het voorjaar van 2019 zijn de ramingen voor de jaren 2020-2022 verlaagd. Voor 2023 is een nieuwe jaarschijf toegevoegd ten opzichte van de vorige begroting. Zie voor een nadere specificatie onderdeel IV Financiële begroting.

2. Opcenten motorrijtuigenbelasting

De ramingen in het financieel kader waren gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2018. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2019. Als gevolg van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland op 1 mei 2019 is de opbrengst per jaar gemiddeld zo'n € 15,5 mln. lager dan in het kader. Daarnaast hebben zich andere kleinere mutaties voorgedaan in de omvang en samenstelling van het wagenpark. Conform de bestendige gedragslijn is in de meerjarenraming geen rekening gehouden met groei of krimp van het wagenpark, omdat dit onvoldoende betrouwbaar te schatten is. Wel is rekenkundig uitgegaan van een jaarlijks indexering van het tarief met 1% per jaar.

3. Provinciefonds

De ramingen in het financieel kader waren nog gebaseerd op de meicirculaire Provinciefonds 2018. De begrotingsraming is gebaseerd op de meicirculaire 2019 Provinciefonds. Daarnaast is geanticipeerd op het effect van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland per 1 mei 2019 (de lagere belastingcapaciteit wordt deels gecompenseerd in het Provinciefonds). Dit effect kon niet worden verwerkt in de meicirculaire. De meerjarige toename van de geraamde uitkeringen is voor het overgrote deel (circa € 14 mln. per jaar) een gevolg van de gewijzigde belastingcapaciteit; daarnaast zijn de jaarlijkse accressen verlaagd, onder meer als gevolg van voorziene lagere rijksuitgaven (mede door lagere loon- en prijsontwikkelingen in de Rijksbegroting).

4. Stelpost Nieuw Beleid

Mutaties in deze begroting met effect op de begrotingsruimte, bijvoorbeeld als gevolg van autonome ontwikkeling of verwerking van het coalitieakkoord, zijn verrekend met de stelpost Nieuw Beleid. Een nadere specificatie en toelichting is opgenomen in onderdeel IV Financiële begroting.

5. Stelpost onzekerheden Perspectiefnota

In de begroting worden diverse rekenkundige aannames gedaan, die omgeven zijn door onzekerheden (zoals de ontwikkeling van de belastingcapaciteit en de Provinciefondsuitkering). Deze stelpost is bedoeld om eventuele tegenvallers die zich daarbij voordoen op te vangen. De gedragslijn is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welke jaarlijks oploopt met € 0,4 mln. Ten opzichte van het kader (de vorige begroting) valt derhalve jaarlijks € 0,4 mln. vrij in 2020-2022. In 2023 wordt weer een nieuwe jaarschijf toegevoegd, zodat daar per saldo geen effect optreedt.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.3.1 Algemene dekkingsmiddelen	34	-167.049	-167.015
7.3.2 Onvoorzien en stelposten	1.312	0	1.312
Totaal	1.347	-167.049	-165.703

x € 1.000

7.4 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

J. de Reus (Personeel & Organisatie)
C.W. Smelik (Inkoop- en aanbestedingsbeleid)
J.N.J. Appelman (Facilitaire zaken)
J.A. Fackeldey (Communicatie & ICT)
H.J. Hofstra (Financiën)

In het programmaonderdeel Bedrijfsvoering komen voor het bestuur relevante ontwikkelingen aan bod. Voor 2020 beperkt dit zich tot informatievoorziening. De overige thema's en meer informatie over de bedrijfsvoering is te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf Bedrijfsvoering.

Doel (2020-2023)

De IT-systemen voor de informatievoorziening zijn beter en veiliger en het beheer daarvan is op orde.

Activiteiten 2020

- De projecten van het laatste plateau van de Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering worden afgerond
- Een geactualiseerde visie op een eigentijdse provinciale informatievoorziening wordt voorbereid en voorgelegd voor bestuurlijke keuzes, waarbij op basis van doelstellingen en maatregelen middelen nodig kunnen zijn voor de realisatie.
- Daarbij sluiten we aan op landelijke en interprovinciale ontwikkelingen, wetgeving en dergelijke en leveren wij daaraan onze inbreng.
- Voor de informatievoorziening nemen we alle noodzakelijke maatregelen om de veiligheid en de technische en juridische kwaliteit te waarborgen

Middelen

7.4 Bedrijfsvoering	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	46.153	55.097	55.601	54.340	53.799	53.789
Baten	-3.547	-3.072	-3.032	-3.032	-3.032	-3.032
Saldo	42.606	52.025	52.569	51.308	50.767	50.756
Kader (saldo na Zomernota)		52.025	50.723	49.424	48.881	48.844
Verschil t.o.v. kader			1.845	1.884	1.886	1.912
1 Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023			500	500	500	500
2 Structurele financiële consequenties MAB			600	600	600	600
3 Budget DLG omzetten in formatie			639	639	639	639
Overig			107	145	148	174

x € 1.000

Toelichting

1. Structurele mutaties coalitieakkoord 2019-2023

Op basis van het coalitieakkoord is ten laste van de begrotingsruimte structureel € 0,1 mln. beschikbaar gesteld om in te kunnen spelen op nieuwe ICT-ontwikkelingen. Daarnaast is structureel € 0,4 mln. opgenomen voor het ICT-beheer. Dit betreft vooral hogere exploitatielasten als gevolg van het naar de cloud brengen van het datacenter in de huidige serverruimte van de provincie Flevoland. Uit een uitgevoerde business case blijkt dat meer geld nodig is voor deze transitie dan waar rekening mee is gehouden bij de inrichting van de afdeling Informatievoorziening in 2016.

2. Structurele financiële consequenties Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering

Binnen de stelpost Nieuw Beleid was € 0,6 mln. structurele ruimte geoormerkt voor ICT-beheer ten gevolge van de uitvoering van de Meerjarenaanpak bedrijfsvoering (MAB). In dit kader zijn circa 10 ICT-systemen aangeschaft of vernieuwd. Om deze systemen blijvend goed te kunnen beheren is uitbreiding van de formatie bij de afdeling Informatievoorziening met 5,8 fte nodig, wat een extra last geeft van € 0,5mln. Daarnaast moet rekening worden gehouden met stijgende lasten voor licenties en onderhoud van deze systemen voor een bedrag van € 0,1mln. Hiermee is het oormerk binnen de stelpost Nieuw Beleid geheel ingevuld. Daarnaast heeft zich de laatste jaren een ontwikkeling voorgedaan op ICT-gebied, waarbij veel softwareoplossingen niet langer *on premise* draaien, maar *as-a-service* worden afgenomen. Dit houdt in dat voor een deel van de software geldt dat deze niet langer in eigendom van de provincie zijn, maar van derden op contractbasis worden afgenomen. Dit leidt tot lagere investeringen, en dus lagere kapitaallasten voor software. Aan de andere kant staan hier hogere exploitatielasten tegenover. Per saldo is dit een budgetneutrale wijziging.

De komende tijd wordt gewerkt aan een visie en agenda voor de periode 2020-2024. Voor het uitvoeren van deze agenda zijn op dit moment nog geen (extra) middelen gereserveerd. Het accent wordt daarom vooralsnog gelegd op het beheren van het huidige IT-landschap en het voldoen aan wet- en regelgeving. Voor het realiseren van de ambities met betrekking tot dataficering zal een beroep worden gedaan op de reserve 'Strategische Projecten' met oormerk 'ICT/dataficering' (€ 848k). Voor overige vernieuwingen en innovaties op IT-gebied zal voor elk voorstel (in overleg met betrokken partijen) naar de benodigde middelen moeten worden gezocht.

3. Budget DLG omzetten in formatie

Vanaf 2015 ontvangt de provincie jaarlijks via het provinciefonds extra middelen voor de dekking van de personeelskosten van de voormalige DLG-capaciteit. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn toen een koepelovereenkomst aangegaan waarin is opgenomen dat Noord-Holland de voormalige DLG-capaciteit van 10,7 fte in dienst neemt en deze detacheert bij Flevoland. In 2019 is gezamenlijk besloten om die overeenkomst te ontbinden, waarbij Flevoland een deel van de DLG-capaciteit over zal nemen. Omdat er dan geen sprake meer is van inhuur, wordt het detacheringsbudget van € 639.000 met ingang van 2020 verlaagd ten gunste van het budget voor de dekking van de daarmee gemoeide salarissen (7.4.1 Personeel en organisatie).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.4.1 Personeel en organisatie	44.668	-2.068	42.600
7.4.2 Financiën, communicatie en jur.zaken	466	0	466
7.4.3 Facilitaire zaken	5.593	-964	4.629
7.4.4 Informatievoorziening	4.875	0	4.875
Totaal	55.601	-3.032	52.569

x € 1.000

7.5 Reserves

Portefeuillehouder

H.J. Hofstra

Middelen

7.5 Reserves	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Baten	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Saldo	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Kader (saldo na Zomernota)		-17.406	8.749	17.168	16.230	14.702
Verschil t.o.v. kader			-19.653	-7.422	-4.723	-4.941
1 Monumentenzorg			139	139	139	139
2 Strategische Projecten			-1.410	-1.467	-3.714	651
3 Zuiderzeelijngelden			-112	0	0	0
4 Procesgelden gebiedsontwikkeling			-558	0	0	0
5 p-MJP/POP			-1.070	-1.320	-1.570	-1.912
6 Bodem			-450	-450	-450	-450
7 Nieuwe Natuur			-2.750	-2.750	-250	-250
8 Egal. res. activ. vervangingsinv.			-1.279	-1.281	-2.039	-2.756
9 Almere 2.0			-11.770	0	0	0
10 Mobiliteit			-22.758	7.908	-5.904	7.549
11 Beheer en ontwikkeling Natuur			-904	-604	-604	-380
12 Dekking afschrijvingslasten			23.178	-7.688	9.579	-7.621
Overig			90	90	90	90

x € 1.000

Toelichting

In bijlage B is per reserve een specificatie opgenomen van de geraamde stortingen en onttrekkingen in het jaar 2020. Onderstaand zijn op hoofdlijnen de mutaties ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

1. Monumentenzorg (coalitieakkoord)

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 wordt structureel € 0,1mln. beschikbaar gesteld om de huidige jaarlijkse storting in de reserve Monumenten, welke gevoed wordt vanuit het Provinciefonds, te verdubbelen/matchen (zie ook programmaonderdeel 4.2).

2. Strategische Projecten

Het verschil ten opzichte van het kader voor 2020 wordt met name veroorzaakt door onttrekkingen voor het programma Leader (€ 0,4 mln.) en gewijzigde betaalritmes voor Poort Lelystad (€ 0,4 mln.), waterprogramma POP3 (€ 0,4 mln.) en Omgevingsvisie (€ 0,2 mln.).

De mutatie in 2021 en 2022 bestaat met name uit de inzet van het oormerk Infrastructuur (totaal € 5,5 mln.). Dit bedrag is bij de resultaatbestemming 2018 tijdelijk in deze reserve gestort ter aanvulling van het tekort in de voorziening NJO Infrastructuur en ter egalisatie van de jaarlijkse stortingen in deze voorziening. In deze begroting wordt dit geëffectueerd en zijn deze middelen toegevoegd aan de storting NJO Infrastructuur (zie programmaonderdeel 6.3).

3. Zuiderzeelijngelden

Deze mutatie heeft betrekking op de resterende middelen voor het Luchthavenfonds welke zijn toegevoegd aan de begroting 2020 (zie programmaonderdeel 3.2).

4. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Dit betreft de onttrekking aan deze reserve ter dekking van de procesgelden voor Amsterdam Lelystad Airport/OMALA, MITC, Regiodeal Noordelijk Flevoland, Oostvaardersoever, Markermeer-IJmeer en de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (zie programmaonderdeel 3.2).

5. *p-MJP/POP*

Deze mutaties vloeien voort uit het gewijzigde kasritme voor het POP-programma op basis van de huidige voortgang (zie programmaonderdeel 2.2).

6. *Bodem (coalitieakkoord)*

Op basis van het coalitieakkoord 2019-2022 worden vanuit de reserve Bodem middelen ingezet voor 3 pilots in het kader van bodemdaling (zie programmaonderdeel 2.1).

7. *Nieuwe Natuur*

De budgetten voor het programma Nieuwe Natuur zijn geactualiseerd op basis van de huidige voortgang van het programma (zie programmaonderdeel 2.2). Deze budgetten worden gedekt uit de daarvoor beschikbare middelen in deze reserve.

8. *Egalisatiereserve vervangingsinvesteringen infrastructuur*

Deze reserve heeft betrekking op de instandhouding van bestaande provinciale infrastructuur op de afgesproken kwaliteitsniveaus (zie ook programmaonderdeel 6.3). De budgetten voor het jaarlijks onderhoud zijn aangepast op basis van actuele inzichten, zoals ook opgenomen in de Strategische Uitvoeringsplannen (SUP 2.0). Voor het jaarlijks onderhoud is deze periode jaarlijks € 1,26 mln. extra nodig. Dit wordt gedekt uit deze reserve, waarvoor in de reserve voldoende vrije middelen beschikbaar zijn. Het restant van de mutatie betreft wijzigingen in de kapitaallasten die voortvloeien uit de geactualiseerde Staat van Activa, gebaseerd op de huidige bestedings- en investeringsplannen.

9. *Almere 2.0*

Deze mutatie heeft betrekking op de provinciale bijdrage in 2020 aan het Fonds Verstedelijking Almere voor de uitvoering van het jaarprogramma 2020 (zie programmaonderdeel 1.1).

10. *Mobiliteit*

Het verschil tussen de beschikbare middelen voor mobiliteit (voornamelijk uit het Provinciefonds) en de daaruit te dekken exploitatielasten en investeringen wordt jaarlijks geëgaliseerd via deze reserve. Op basis van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (p-MIRT, bevat o.a. investeringsvolume per project en fasering) en de geactualiseerde exploitatiebudgetten (zie programma 6) zijn de reservemutaties aangepast. De voor de investeringen in het p-MIRT geraamde bedragen (onder aftrek van bijdragen van derden) worden vanuit deze reserve overgeheveld naar de reserve Dekking afschrijvingslasten ter dekking van de toekomstige kapitaallasten (volgnummer 12, zie hieronder). Per saldo beïnvloeden deze mutaties de begrotingsruimte niet. Voor 2020 zijn voornamelijk uitvoering van projecten ter plaatse van de Hogering, de Halve aansluiting, de Gooiseweg (3e fase), de Verbindingsweg, de Ganzenweg en Roggebotsluis/Hanzeweg voorzien, die in meer of mindere mate door bijdragen van derden worden gedekt.

11. *Beheer en ontwikkeling natuur (coalitieakkoord)*

Vanuit deze reserve wordt in 2020 een bedrag van € 0,52 mln. ingezet voor de uitvoering van de N2000 beheerplanmaatregelen. In 2021 en 2022 is dit € 0,22 mln. per jaar. Daarnaast wordt op basis van het coalitieakkoord 2019-2023 uit deze reserve structureel € 0,38 mln. beschikbaar gesteld voor natuurontwikkeling.

12. *Dekking afschrijvingslasten*

Bijdragen uit reserves mogen niet direct in mindering worden gebracht op het te activeren bedrag van investeringen. Dit leidt tot hogere kapitaallasten. Op basis van het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport worden de geraamde bijdragen uit de reserves Strategische Projecten en Mobiliteit (volgnummer 10, zie hierboven) gestort in de reserve Dekking afschrijvingslasten, zodat in de toekomst de hogere kapitaallasten hieruit gedekt kunnen worden. De geraamde bedragen zijn aangepast op basis van het geactualiseerde p-MIRT (o.a. ten aanzien van investeringsvolume per project en fasering). Per saldo beïnvloeden deze mutaties de begrotingsruimte niet.

Relatie met de productenraming

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.5.1 Reserves	87.868	-98.773	-10.904
Totaal	87.868	-98.773	-10.904

x € 1.000

7.6 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

		Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
7.1 Bestuur	Lasten	1.926	2.339	2.107	2.004	2.004	2.004
	Baten	-32	-27	-27	-27	-27	-27
	Saldo	1.894	2.312	2.080	1.977	1.977	1.977
7.2 Provinciale Staten	Lasten	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	1.500	2.057	1.686	1.713	1.680	1.980
7.3 Algemene dekkingsmiddelen & stelposten	Lasten	-415	2.274	1.347	5.923	11.013	14.848
	Baten	-162.483	-163.892	-167.049	-166.433	-169.382	-173.165
	Saldo	-162.898	-161.618	-165.703	-160.510	-158.369	-158.317
7.4 Bedrijfsvoering	Lasten	46.153	55.097	55.601	54.340	53.799	53.789
	Baten	-3.547	-3.072	-3.032	-3.032	-3.032	-3.032
	Saldo	42.606	52.025	52.569	51.308	50.767	50.756
7.5 Reserves	Lasten	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
	Baten	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
	Saldo	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Totaal programma 7	Lasten	95.777	160.413	148.609	121.083	140.724	125.359
	Baten	-223.752	-283.043	-268.881	-216.849	-233.163	-219.202
	Saldo	-127.975	-122.630	-120.272	-95.766	-92.439	-93.843

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een zevental verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2020 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2020 bedraagt naar verwachting circa 115 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. Met ingang van 1 januari 2020 zal het tarief voor Flevoland 80,6 opcenten bedragen. Het tarief is ten opzichte van 2019 verhoogd met 1% wegens indexering in verband met loon- en prijsontwikkelingen, overeenkomstig het Coalitieakkoord 2019-2023.

De geraamde MRB-inkomsten bedragen in 2020 totaal € 59,0 mln. De zogenoemde onbenutte belasting-capaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het huidige tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedraagt dan circa € 25,2 mln.

In de begroting en meerjarenraming wordt verondersteld dat er in 2020 en latere jaren geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigenbestand binnen de provincie. Voorts wordt rekening gehouden met een jaarlijkse indexering van 1%.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de Legesverordening provincie Flevoland). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers;
- bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten;
- de tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen);
- naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de Grondwaterheffingsverordening 2010. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de Voorziening grondwaterbeheer. Hiervan is in de Programmabegroting 2020 geen sprake, omdat op begrotingsbasis wordt uitgegaan dat de kosten gelijk zijn aan de opbrengsten van de grondwaterheffing. In bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen wordt het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft te maken met drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten: Het Friese Pad (Emmeloord), Zeeasterweg (Lelystad) en Braambergen (Almere). De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht.

De stortplaatsexploitanten dragen de lasten via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar Gedeputeerde Staten mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot Introductie Duurzaam Stortbeheer (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

In 2018 hebben wij voor Zeeasterweg en voor Braambergen geactualiseerde nazorgplannen ontvangen van de exploitant (Afvalzorg). De nazorgplannen hebben invloed op de bepaling van de doelvermogens. Voor Zeeasterweg hebben Gedeputeerde Staten op 17 juli 2018 ingestemd met het nieuwe nazorgplan. Op basis van het geactualiseerde nazorgplan is het te realiseren doelvermogen vooralsnog geschat tussen de € 19,4 en € 23,0 mln. De controle op het doelvermogen door de OFGV en de financiële effecten daarvan is nog niet afgerond. De jaarlijkse nazorgheffing is in afwachting van de uitkomst daarom vooralsnog niet aangepast en bedraagt voor 2020 € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van Gedeputeerde Staten tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2019	2020	2021	2022	2023
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	79,8	80,6	81,4	82,2	83,0
Grondwaterheffing	per 100 m ³	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De individuele legestarieven zijn terug te vinden in de Legesverordening provincie Flevoland.

1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2019 en 2020 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2019	2020 (voorlopig)	Stijging in %
Noord-Holland	67,9	67,9	0,0%
Friesland	71,1	87,0	22,4%
Utrecht	72,6	72,6	0,0%
Noord-Brabant	76,1	76,1	0,0%
Limburg	77,9	77,9	0,0%
Flevoland	79,8	80,6	1,0%
Overijssel	79,9	79,9	0,0%
Zeeland	89,1	89,1	0,0%
Gelderland	89,2	89,2	0,0%
Groningen	90,4	90,4	0,0%
Zuid-Holland	90,4	90,4	0,0%
Drenthe	92,0	92,0	0,0%
Gemiddeld	81,3	82,7	1,2%

Van laag naar hoog gerangschikt neemt Flevoland in 2020 de zesde plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. Het landelijke gemiddelde tarief is in 2020 naar verwachting 82,7 opcenten.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 8,33 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de vijfde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Opcenten MRB	73.519	64.955	59.000	59.600	60.200	60.800
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	11	14	14	14	14	14
Leges; heffing door provincie	19	24	24	24	24	24
Grondwaterheffing	451	470	470	470	470	470
Nazorgheffing	400	400	400	400	400	400
Totaal	74.400	65.863	59.908	60.508	61.108	61.708

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

Als gevolg van de verplaatsing van de hoofdvestiging van een leasebedrijf op 1 mei 2019 zijn de opbrengsten vanaf 2019 aanmerkelijk lager dan in 2018.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2020

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft in het College uitvoeringsprogramma 2019-2023 (CUP) ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's zijn opgenomen in deze begroting. In deze paragraaf wordt beschreven in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's die de provincie loopt op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarstukken) geactualiseerd.

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de voorlaatste versie, welke was opgenomen in de Jaarstukken 2018. Vergeleken met de Jaarstukken 2018 is het risicoprofiel gedaald van € 16,6 mln. naar € 10,9 mln. Deze daling wordt met name veroorzaakt doordat het risico met betrekking tot het vertrek van een grote leasemaatschappij zich in 2019 heeft gemanifesteerd. Als gevolg hiervan wordt dit risico in het vervolg anders gedekt, door het aanhouden van een specifieke buffer in de algemene reserve. Hierdoor neemt het risicoprofiel af maar daalt eveneens de weerstandscapaciteit. Per saldo daalt de weerstandsratio daardoor van 1,4 tot 1,2, waardoor deze zich aan de onderkant van de door Provinciale Staten vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (nota Reserves en voorzieningen 2015-2019) bevindt.

Provinciale Staten hebben in december 2017 de nota Risicomanagementbeleid 2017 vastgesteld, waarin de uitgangspunten voor het risicomanagement zijn vastgelegd. Deze nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

De provincie heeft als doel zich te ontwikkelen tot een risico volwassen organisatie. Concreet betekent deze ambitie dat risicomanagement integraal onderdeel uitmaakt van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Een van de uitgangspunten in dit beleid is dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze in beeld brengen. Om ook goed zicht te hebben op de mate waarin de risico's worden beheerst, worden bij de risico's ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Enkele uitgangspunten op het gebied van risicomanagement

Eind 2017 hebben Provinciale Staten de nota Risicomanagement beleid vastgesteld. De voornaamste uitgangspunten zijn:

- een classificatieschema (onder andere voor inschatting van de kans) met een vijfpuntsschaal;
- een berekeningswijze waarbij voortaan de financiële gevolgen worden ingeschat en niet meer worden gemaximeerd;
- structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen;
- ook niet financiële risico's (gekwantificeerd) kunnen een onderdeel vormen van deze weerstandsparagraaf;

- afkomen van de beschikbare weerstandscapaciteit. Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) na drie aaneengesloten jaren afgeroomd tot factor 2.

Een plan van aanpak voor verdere implementatie van risicomanagement is in het najaar 2017 opgesteld en vanaf 2018 ter hand genomen. In 2019 vindt een evaluatie plaats.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende risico's die de provincie loopt. Het is uiteraard een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de Jaarstukken 2018 (de laatst beschikbare versie).

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt in deze begroting 2020 tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden gezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeër klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeër groot	90%

De kwantificering van de financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeër klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 - < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces
3 Matig	≥ € 500.000 - < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
			vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen		
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel/ structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2020	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2018	Opmerking
1	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
2	Flevokust Haven	n.v.t (MC)	n.v.t	incidenteel	€ 2,1	€ 2,1	
3	Grote Infrastructurele projecten	n.v.t (MC)	n.v.t	structureel	€ 1,4	€ 1,4	
4	Innovatiepaviljoen (Floriade)	€ 1,4	75%	incidenteel	€ 1,1	€ 1,1	
5	Nazorgfonds	€ 1,7	50%	incidenteel	€ 0,7	€ 0,8	
6	Informatie-voorziening	€ 5,0	10%	incidenteel	€ 0,5	€ 0,5	
7	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
8	OMALA	€ 2,4	10%	incidenteel	€ 0,2	€ 0,3	
9	Auto-leasemaatschappijen		0%	structureel	€ 0,0	€ 5,4	
10	Overige risico's				€ 0,6	€ 0,7	
	Totaal				€ 10,9	€ 16,6	

x € 1 mln.

Het actuele risicoprofiel van provincie Flevoland is € 10,8 mln. De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaardemethode. Uitzonderingen zijn Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en Grote Infrastructurele Projecten, die zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel

risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde nota Risicomanagementbeleid.

Mutaties

De (voornaamste) mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Jaarstukken 2018 betreffen:

- Het risico van vertrek van leasemaatschappijen is uit het risicoprofiel gehaald. Met name omdat het risico zich in 2019 al voor een deel heeft gemanifesteerd. Het resterende risico is, gezien de hoge kans, hard gedekt via het aanhouden van een specifieke buffer in de algemene reserve
- Het risico op hogere ramingen onderhoudslasten Infra is vervallen. Het voorstel van actualisering vormt onderdeel van deze begroting.

De post Overige risico's betreft de som van de overige financiële risico's. In vergelijking met het Jaarstukken 2018 is het risicoprofiel van de provincie Flevoland per saldo afgenomen van € 16,6 mln. tot € 10,9 mln.

De risico's die zijn opgenomen in het risicoprofiel betreffen (onder meer) risico's die het gevolg zijn van externe factoren. Hiertegen kan de provincie slechts in relatief beperkte mate beheersmaatregelen treffen. Voor risico's waarop de provincie meer invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de Algemene reserve (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarrekening per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	PB2017	JV2016	PB2018	JV2017	PB2019	JV2018	PB2020
Incidenteel							
Algemene reserve	21,6	14,7	16,1	21,1	21,4	21,4	20,8
Oormerk autoleasemaatschappijen	0	0	0	0	0	0	-9,6
Incidentele weerstandscapaciteit	21,6	14,7	16,1	21,1	21,4	21,4	11,2
Structureel (jaarlijks)							
Belastingcapaciteit	1,8	2,0	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5
Onvoorzien	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Structurele weerstandscapaciteit	2,0	2,2	1,7	1,7	1,6	1,6	1,7
Totaal	23,6	16,9	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9

x € 1 mln.

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Jaarstukken 2018 afgenomen voornamelijk door het reserveren van dekking voor het risico vertrek leasemaatschappijen (€ 9,6 mln.). Het risico van het mogelijke vertrek van een leasemaatschappij is nu gedekt voor 100% in het eerste jaar, voor 66% in het tweede jaar en voor 33% in het derde jaar. Hierdoor creëert de provincie tijd om de begroting als gevolg van de wegvallende baten hierop aan te passen.

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak worden gedaan over het weerstandsvermogen. De weerstandratio bij de Programmabegroting 2020 bedraagt 1,2.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	PB2017	JV2016	PB2018	JV2017	P2019	JV2018	PB2020
Risicoprofiel (A)	8,1	9,2	16,5	16,5	16,5	16,5	10,9
Weerstandscapaciteit (B)	23,6	16,9	17,8	22,8	23,0	23,0	12,9
Weerstandsvermogen (=B-A)	15,5	7,7	1,3	6,3	6,5	6,5	2,0
Weerstandratio (=B/A)	2,9	1,8	1,1	1,4	1,4	1,4	1,2

x € 1 mln.

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Provinciale Staten hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen en in december 2018 onder voorwaarden het investeringskrediet verhoogd. In juni 2019 hebben Provinciale Staten de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF. De marktomstandigheden zijn gewijzigd en de voorwaarden voor het gebruik van de rijksgronden zijn veranderd. Daarnaast zal, voorafgaand aan de gunning, het inpassingsplan onherroepelijk moeten zijn.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse (2018). Deze is gebaseerd op het huidige geaccordeerde businessmodel.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase, voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- er zijn inmiddels juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk;
- er moet sprake zijn van een onherroepelijk inpassingsplan;
- er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.

Realisatie- en exploitatiefase:

- monitoring van de financiële en fysieke voortgang van de ontwikkeling door een contractbeheersteam;
- het inzetten van technische specialisten die de ontwikkeling van de haven monitoren en specifieke toetsen op de werkzaamheden uitvoeren;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project MSNF aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

2. Flevokust Haven

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in de buitendijkse ontwikkeling van de multimodale overslaghaven Flevokust. De ontwikkeling (bouw) van de haven is eind 2016 gestart en de haven is het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. De definitieve afronding met de aannemer wordt in het vierde kwartaal 2019 voorzien.

Wij onderkennen een aantal risico's inzake de exploitatiefase vanaf 2019. Dit betreft de onderhoudskosten en het kan zijn dat de verwachte opbrengsten uit de exploitatie niet kostendekkend zijn als gevolg van (eventuele) gedeeltelijke leegstand. Provinciale Staten en de gemeenteraad van Lelystad hebben in december 2018 het principebesluit genomen een Havenbedrijf Flevokust op afstand van beide overheden op te richten, waarin zowel de buitendijkse- als binnendijkse haven worden ondergebracht.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Incidenteel	n.v.t.	€ 2,1 mln.

De omvang en impact van de risico's is gebaseerd op een Monte Carlo risicoanalyse.

Hierin is ook het effect van de in 2019 doorgevoerde duurzame waardevermindering betrokken. De risico's betreffen exploitatierisico's, enkele resterende risico's betreffende oplevering en te maken afspraken over beheer en onderhoud.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Realisatie- en exploitatiefase:

- tot de eventuele oprichting van een havenbedrijf Flevokust Haven het samenwerken met de gemeente Lelystad in positionering en profilering van Flevokust Haven bij private en publieke partijen;
- na de (eventuele oprichting) van een havenbedrijf Flevokust Haven samen met gemeente Lelystad de exploitatie van de haven op een professionele en slagvaardige manier vormgeven. Het havenbedrijf krijgt - naast financiële kaders - de doelstelling om economische en maatschappelijke meerwaarde te realiseren;
- het monitoren van de financiële dekkendheid van exploitatie;
- het plegen van acquisitie voor het vinden van aanvullende exploitanten;
- periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project Flevokust aan Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

3. Grote infrastructurele projecten

In de begroting 2020 zijn de risico's van het programma's Hogering, Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport, N307 en Groot Onderhoud Bruggen en sluizen opgenomen.

Het risico van grote infrastructurele projecten (groter dan € 20 mln.) wordt van een probabilistische raming (Monte Carlo methode) voorzien. De uitkomst is een raming van de projectkosten die met een zekerheid van 85% niet worden overschreden en wordt vergeleken met het reeds beschikbaar gestelde krediet. Het verschil wordt meegewogen in de risicoberekening op concern niveau. Omdat dit risicobedrag, indien het zich eventueel manifesteert, over 40 jaar wordt afgeschreven, betreft het een structureel risico (ter hoogte van de extra jaarlijkse kapitaallast). Zoals in het risicomanagementbeleid is bepaald, wordt dit structurele risico met een factor 3 vermenigvuldigd.

In het kader van de begroting 2020 betreft het drie infrastructurele programma's: Hogering, Infrastructuur Amsterdam Lelystad Airport en Groot onderhoud Bruggen. In 2020 wordt gezien op basis van de uitvoeringsovereenkomst welk risico voor Roggebot/Kampen N307 wordt opgenomen.

Het verschil voor deze drie projecten tussen de verwachte maximale projectkosten op basis van 85% zekerheid en het krediet bedraagt ca. € 18,4 mln. De hieruit voortvloeiende structurele extra kapitaallasten bedragen ca. € 0,46 mln. Vermenigvuldigd met de factor 3 (conform beleid structurele risico's) leidt dit tot een risicobedrag van ca. € 1,4 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
n.v.t.	Structureel	n.v.t.	€ 1,4 mln.

Beheersmaatregelen

- een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

4. Innovatiepaviljoen (Floriade)

Provinciale Staten hebben in 2014 besloten om te investeren in een Innovatiepaviljoen op het Floriadeterrein. Inmiddels zijn zowel het ontwerp als de berekening voor de benodigde investering opgesteld. Uit die berekening bleek dat het oorspronkelijk beschikbare krediet niet toereikend was. In december 2017 is door Provinciale Staten besloten om het investeringskrediet te verhogen. Tevens is vastgesteld dat een risicoreservering van € 1,1 mln. benodigd is, gebaseerd op de uitgevoerde risicoanalyse. In 2018 heeft de aanbesteding van de bouw plaatsgevonden. De start van de bouw van het paviljoen is voorzien in oktober 2019 en de opening in september 2020.

Wij onderkennen enkele risico's die betrekking hebben op drie periodes, namelijk: de ontwikkelingsfase (bouw), de exploitatiefase en fase na afloop van de Floriade. De voornaamste risico's zijn:

- afhankelijk van het gebruik van het pand bestaat het risico dat de omzetbelasting over de bouwkosten (deels) niet verrekenbaar of compensabel is wat tot een kostenverhoging leidt.
- er is een risico op gedeeltelijke leegstand wat een lagere opbrengst tot gevolg kan hebben. Door de latere oplevering (2020 t.o.v. 2017) is de exploitatieduur verkort en dus is het risico voor de provincie afgenomen (maar nog wel aanwezig). Verkend wordt of een exploitant voor het pand kan worden geselecteerd.
- het is de bedoeling om het gebouw na afloop van de Floriade in 2023 te verkopen. De verkoopwaarde van het pand is nu een schatting en is bijvoorbeeld mede afhankelijk van de omgeving waarin het pand dan staat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 1,1 mln.

Het risicobedrag is ten opzichte van de jaarrekening 2018 ongewijzigd gebleven. De volgende actualisatie zal worden uitgevoerd voor de start van exploitatiefase.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen zoals:

- eisen voor het kwaliteitsniveau zijn hoog, om de aantrekkelijkheid voor potentiële gebruikers te vergroten;
- er worden aanvullende financieringsconstructies gezocht, bijvoorbeeld uitbesteding (exploitatie / catering);
- wij rapporteren jaarlijks aan Provinciale Staten over de voortgang van het project, vanuit het programma Floriade Werkt!;
- regelmatig wordt de risicoanalyse herhaald en geactualiseerd;
- het paviljoen wordt (met behulp van externe expertise) zo veel mogelijk aangesloten op de marktbehoefte;
- in de exploitatieberekening is bij de beoordeling van de haalbaarheid al uitgegaan van een gedeeltelijke leegstand;
- voor het gunnen van de opdracht tot bouw van het pand hebben wij een beslissingsmoment gepland waarbij de analyse wordt gemaakt of nog voldaan kan worden aan de randvoorwaarden van het toegekende krediet;
- een deel van de exploitatie kan worden gefinancierd vanuit het programma Floriade Werkt!;
- het voeren van verkennende gesprekken met Aeres Hogeschool en commerciële partijen over een overname na de Floriade.

5. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dit vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn ((meerjaren)begrotingshorizon).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragers voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn (2019 - 2022) kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de voorziening te dekken. Gezien de huidige kapitaalmarkt bestaat het risico dat het doelrendement niet kan worden gerealiseerd, waardoor de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad dient aan te vullen. Voor het kwantificeren van dit risico wordt voor de jaren 2020-2023 uitgegaan van een te realiseren rendement van gemiddeld 2,0% (in plaats van het doelrendement van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van ca. € 1,4 mln. waarvan de kans van optreden op 50% is geschat.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 1,4 mln.	€ 0,7 mln.

Het risico is afgenomen ten opzichte van jaarrekening 2018 (van € 0,8 mln. tot € 0,7 mln.). Dit heeft te maken met de incidentele storting door de provincie in 2018. Er is € 0,6 mln. in het eigen vermogen van het Nazorgfonds gestort, ten behoeve van stortplaats Het Friese Pad.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

6. Datalek (informatievoorziening)

Zoals ook beschreven in de paragraaf bedrijfsvoering heeft de provincie Flevoland haar informatievoorziening de afgelopen jaren op orde gebracht. De laatste belangrijke stap die in 2020 moet worden genomen is de (voor een belangrijk deel) overgang van ICT in eigen beheer naar clouddienstverlening. Inmiddels worden ook de 1^e stappen gezet op het gebied van dataficering en digitale innovatie. Met de nieuwe, vastgestelde 'Interprovinciale digitale agenda' is sprake van sterke interprovinciale impulsen op deze gebieden. De visie van de provincie op de IT-ontwikkelingen is uitgewerkt in de nota 'Digitale transformatie 2020-2024'. Deze wordt nu nader uitgewerkt in overleg met de afdelingen.

Met dit alles komt digitalisering van de provincie Flevoland in een (verdere) stroomversnelling. Dit vraagt het nodige van de medewerkers, niet alleen bij de afdeling IV, maar in toenemende mate ook bij de overige afdelingen. Het verwerken en verankeren van actuele kennis en vaardigheden vraagt voortdurende aandacht. Het niet tijdig en/of goed aansluiten op deze ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij

alle afdelingen met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen.

Naast juridische claims kan dit leiden tot extra benodigde investeringen in processen en systemen, waarvan de totale impact wordt geschat op € 5,0 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 5,0 mln.	€ 0,5 mln.

Ondanks het feit dat de basis nu beter op orde is, is het risicobedrag ongewijzigd ten opzichte van de vorige raming, gezien de snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van digitalisering. Als de ambities en plannen voor de komende jaren zijn vastgesteld en de overgang naar clouddienstverlening is voltooid, zal het risicoprofiel met betrekking tot informatievoorziening opnieuw worden gewogen.

Beheersmaatregelen

- Door middel van het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB) is de informatievoorziening van de provincie Flevoland op orde gebracht en is het fundament gelegd om goed in te kunnen spelen op de (hiervoor genoemde) ontwikkelingen. Het programma wordt eind 2019 afgerond.
- In de (nu lopende) laatste fase (plateau 4) worden niet alleen nieuwe systemen opgeleverd, maar wordt ook veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van de noodzakelijke kennis om een 'toekomstbestendige' ICT van de provincie te borgen.
- Sinds april 2017 is de afdeling Informatievoorziening (IV) operationeel en fungeert als een goede "landingsbaan" voor borging van de resultaten van het programma MAB. De bezetting is op orde, alhoewel op ICT-gebied nog de nodige resources worden ingehuurd. Met de overgang naar clouddienstverlening zal ook de inhuur op ICT-gebied verder kunnen worden teruggebracht.

7. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening van de benodigde middelen in de voorziening APPA t.b.v. de jaarrekening opgesteld. Na controle door de accountant wordt het bedrag vastgesteld, zodat aan alle toekomstige verplichtingen kan worden voldaan. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitbetalingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening APPA om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van het rekening 2018. Bij rekening 2019 wordt de hoogte van de benodigde voorziening opnieuw berekend.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt grote schommelingen.

8. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van LAB is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit risico bestaat uit twee onderdelen, namelijk:

- de verkoop van de gronden wordt niet, later of tegen een lagere prijs gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incourantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. De samenwerking met Schiphol Real Estate (SRE) in de ontwikkeling van het gebied is bekrachtigd door een getekende overeenkomst. Dit betekent dat de realisatiekans van de kavel Flight District (tegenover de terminal) ook verder is toegenomen. Het in operationeel gebruik nemen van Amsterdam Lelystad Airport heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Als gevolg van verdere aflossing van de uitstaande lening is de financiële impact (beperkt) afgenomen ten opzichte van jaarrekening 2018.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,2 mln.	€ 0,2 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- de bedrijventerreinen rond Amsterdam Lelystad Airport hebben de status 'bijzonder terrein' gekregen, waardoor er ruimere mogelijkheden zijn voor ontwikkeling;
- er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders. Zo moeten alle investeringsbeslissingen betreffende grondverwerving en bouwrijp maken, vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders;
- de kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering;
- de grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd;
- voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen;
- per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk als bestuurlijk geëvalueerd en besproken;
- Schiphol Real Estate heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

9. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen ca. 0,6 mln. (jaarrekening 2018 € 0,7 mln.).

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Programmatistische Aanpak Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten (door GS of het rijk) die leiden tot een stikstoftoename op stikstofgevoelige habitattypen en soorten in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, de aanleg van infrastructuur (o.a. vaar-, spoor-, en autowegen), de bouw van nieuwe bedrijven en agrarische activiteiten, die kunnen leiden tot een toename van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Meldingen onder de PAS hebben hun rechtskracht verloren.

Nu het ecologisch onderzoek ("de passende beoordeling") van het PAS niet meer als basis voor toestemmingverlening kan worden gebruikt, is voor veel ruimtelijke ontwikkelingen, ook op grote afstand van Natura 2000-gebieden, nodig dat zij op een andere manier gaan aantonen, dat hun project of plan (zoals een bestemmingsplan) op voorhand geen significant schadelijke effecten heeft op de Natura 2000-gebieden. Pas daarna kan toestemming worden verleend.

Voor projecten betekent dit dat moet worden beoordeeld of (alsnog) een natuurvergunning is vereist. Gedeputeerde staten (en in een aantal gevallen het ministerie van LNV) zijn het bevoegde gezag voor deze vergunning. Zij dienen te beoordelen of voor een project een natuurvergunning is vereist. Voor bestemmingsplannen geldt weliswaar geen natuurvergunningsplicht, maar ook zij moeten ook aan de eisen van de Wet natuurbescherming voldoen. Bij de voorbereiding van een bestemmingsplan moet daarom beoordeeld worden of de met het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen significant negatieve effecten zouden kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Ook dan moet er een passende beoordeling (en als gevolg daarvan ook een milieueffectrapport) worden gemaakt.

Op landelijke niveau worden bestuurlijke afspraken gemaakt over de acties van gemeenten, provincies en het rijk op de korte middellange en lange termijn. In Flevoland raakt deze uitspraak veel belangrijke ontwikkelingen zoals vliegveld Amsterdam Lelystad Airport, Floriade, MSNF, MITC, dijkversterking, Infra Ganzeweg-Knardijk, Infra N307, woningbouw en bedrijfsverplaatsingen. In 2019 is aanvankelijk de gehele vergunningverlening stilgelegd en wordt onderzocht hoe om te gaan met het in gebruik zijnde rekenmodel PAS. Er moet rekening worden gehouden dat niet alle plannen en ontwikkelingen door kunnen gaan op dezelfde voet of zelfs helemaal niet meer. De omvang van dit probleem is zo groot dat ook op landelijk niveau wordt gekeken naar het schade-aspect. Hier kan op dit moment nog geen inschatting van worden gegeven.

Overige ontwikkelingen:

- De afwikkeling van de Brexit kan invloed hebben op de economische ontwikkeling in Flevoland (bv. de visserij op Urk). In geval van negatieve economische gevolgen kan dit een doorwerkend effect hebben op business cases (bv. de Buitendijkse Haven bij Urk).
- De onderzoeken naar een herijking van het belastinggebied van de provincies eventueel ter vervanging van de provinciale opcenten MRB.
- Een voorgenomen herziening van het Provinciefonds komende jaren kan een negatieve invloed hebben op de baten vanuit het Provinciefonds voor de provincie. Het is op dit moment echter nog onduidelijk in welke richting een eventuele herziening zich gaat ontwikkelen.
- Op dit moment is het uitgangspunt dat op de lange termijn gemiddeld ca. 4,4% rendement kan worden behaald met beleggingen vanuit het Provinciaal Nazorgfonds. De beleggingsrendementen in de laatste jaren liggen ruim onder deze norm. Het is onzeker of op de lange termijn dit rendement daadwerkelijk kan worden behaald.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de begroting 2020 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreserveaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreserveaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer van de grote grazers. Gedeputeerde Staten zijn - met inachtneming van de toepasselijke regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn en zien toe op de uitvoering van het beheer van de grote grazers door Staatsbosbeheer.

Gedeputeerde Staten voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door Provinciale Staten is vastgesteld. In 2018/2019 is - conform het beleidskader - de implementatie van de kortetermijn maatregelen ter hand genomen: de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset. Dit heeft geleid tot maatschappelijke onrust, zij het met een beperktere omvang en een geringere impact dan het voorgaande jaar, en tevens juridische procedures. Dit kan leiden tot imago schade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie.

Kans	Impact (korte termijn)
40%	Groot

Op de langere termijn, nadat de populatie dieren is verminderd en de beschutting in het gebied weer is toegenomen, zal naar verwachting sprake zijn van een lager risico en een lagere impact.

Kans	Impact (lange termijn)
10%	Beperkt

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- de provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer;
- er in 2019 en 2020 voortvarend wordt gewerkt aan de verdere implementatie van de maatregelen uit het beleidskader, specifiek de maatregelen voor de korte termijn;
- er wordt door Staatsbosbeheer gewerkt aan een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied op basis van het beleidskader;
- Gedeputeerde Staten hebben een provinciale maatschappelijke klankbordgroep voor de Oostvaardersplassen ingesteld, gericht op inbreng uit en draagvlak in de samenleving.

Amsterdam Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel van de ingebruikname van Amsterdam Lelystad Airport kan leiden tot imagoschade voor provincie Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in Flevoland. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

Voor de financiële kengetallen en een toelichting daarop wordt verwezen naar [paragraaf 2.8 Financiële diagnose en kengetallen van onderdeel IV Financiële begroting](#).

3 Onderhoud kapitaalgoederen

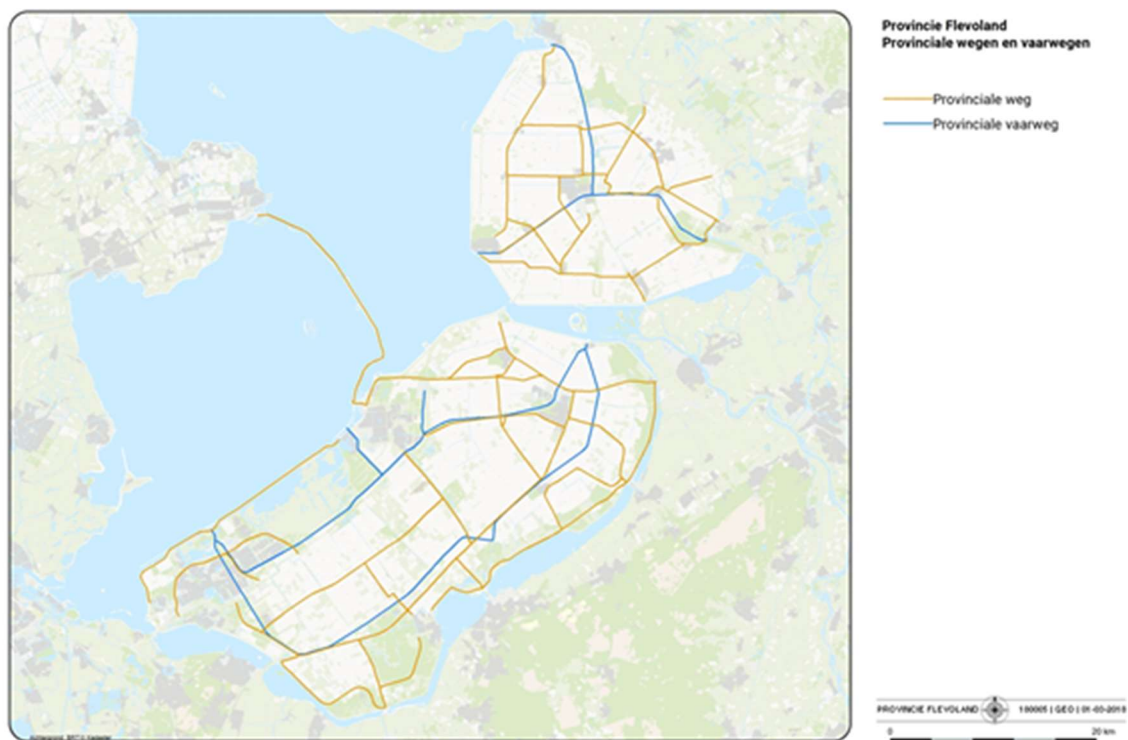
3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. De maatschappelijke waarden van de provinciale infrastructuur zijn mobiliteit, bereikbaarheid, doorstroming, veiligheid en leefbaarheid. Naast de infrastructuur beschikt de provincie over andere kapitaalgoederen, waaronder het provinciehuis en de overige vestigingen (steunpunten wegbeheer). Om de waarde van de kapitaalgoederen gedurende de levensduur te behouden, worden deze doelmatig, duurzaam en kostenefficiënt beheerd.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluizen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstallaties (verkeerslichten) en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal omvat onder andere:

Tabel 3.1: provinciaal areaal

Wegen	Weg	618 km
	Fietspad	362 km
	Rotondes	69 stuks
	Vaste bruggen	88 stuks
	Duikers (civiele kunstwerken)	84 stuks
	Verkeersregel installaties	41 stuks
	Lichtmasten	2.313 stuks
Water	Vaarweg	169 km
	Beweegbare bruggen	11 stuks
	Sluizen	11 stuks
	Passantensteigers	27 stuks
	Oeverconstructies	317 km
	Natuurvriendelijke oevers	25 km
Groen	Bermen	1.118 hectare
	Bermsloten	610 km
	Bos en sierbeplanting	103 hectare
	Bomen	34.585 stuks

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0)

In 2019 wordt het Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023 Flevoland (SUP 2.0) als bijlage bij de begroting ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd. Het SUP 2.0 sluit aan op het vorige programma (2015 t/m 2019) en is daarmee vooral een technische actualisatie. Het SUP beschrijft uniform per onderdeel van ons areaal het beleid, de omvang van het areaal, de functies, het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de daarbij behorende kosten. In het SUP 2.0 komen de volgende onderdelen aan bod:

- Weginfrastructuur;
- Vaste kunstwerken;
- Beweegbare kunstwerken;
- Vaarwegen;
- Groenvoorzieningen;
- Verkeersregelininstallaties en openbare verlichting;
- Dienstverlening (gladheidsbestrijding en bediening bruggen en sluisen)

We beheren onze wegen en vaarwegen (assets) volgens de systematiek van assetmanagement. Hierbij plannen we ons beheer en onderhoud op basis van een vastgesteld kwaliteitsniveau. We inspecteren onze assets regelmatig om te zien of het gewenste kwaliteitsniveau aanwezig is. Wanneer assets onder dat kwaliteitsniveau dreigen te zakken, plannen we beheer en onderhoud in.

Om het kwaliteitsniveau te bepalen volgen we in hoofdlijnen de normen van het landelijk instituut CROW die een 5 puntschaal hanteert van niveau A+ (oplever kwaliteit) tot niveau D (zodanig slecht dat kapitaalvernietiging optreedt).

Algemeen gangbaar is kwaliteitsniveau B. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade klein is. Daarom hebben we voor bijna alle assets gekozen voor kwaliteitsniveau B. Alleen waar genoemde risico's niet aan de orde of aanmerkelijk lager zijn, is gekozen voor een lager uitvoeringsniveau: niveau C. Het gaat om onderhoud aan duikers, sierbeplanting en landschappelijke beplanting.

Bij een hoger onderhoudsniveau is over het algemeen sprake van enige mate van luxe: het areaal ziet er beter (als nieuw) uit. Bij een lager onderhoudsniveau kan er sprake zijn van risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago schade.

Op twee punten is een plus op niveau B opgenomen:

- vergroting van de aandacht voor bijen,
- beperking van lange wachttijden bij bruggen en sluizen in het hoogseizoen.

Tabel 3.2: Weergave vastgestelde keuzes Provinciale Staten

Indicator	Omschrijving	2016	2017	2018	Streef-cijfer 2019	Streef-cijfer 2020	2021 - 2023
Onderhouds-toestand wegen	De provinciale wegen hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B)	91%	93%	94%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand kunstwerken	De provinciale kunstwerken hebben ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	92%	100%	97%	90%	90%	90%
Onderhouds-toestand oever-constructies	De provinciale oeverconstructie heeft ten minste het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau (B).	71%	72%	74%	79%	83%	90%
Beschikbaarheid beweegbare bruggen en sluizen	De beschikbaarheidsgraad van de gerenoveerde bruggen en sluizen.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.*	98%
Beschikbaarheid verkeerslichten	De beschikbaarheidsgraad van de verkeerslichten.	n.v.t.	n.v.t.	99,3%	98%	98%	98%
Gladheid-bestrijding	De provinciale wegen zijn bij gladheid gestrooid binnen de normtijden van de CROW	98%	98%	100%	98%	98%	98%

Aanpassing indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud infrastructuur

In de programmabegroting 2019 is aangekondigd dat met de komst van het nieuwe SUP, ook de indicatoren rond infra worden geactualiseerd. Dit is in de begroting 2020 gerealiseerd.

Uitgangspunten nieuwe set indicatoren:

- In SUP 2.0 is gekozen voor kwaliteitsniveau B, met uitzondering van enkele assets die minder gevoelig zijn voor risico's op het gebied van verkeersveiligheid, schadeclaims en imago verlies. Alle indicatoren op het gebied van onderhoud in de programmabegroting gaan over niveau B.
- Als norm (streefwaarde in termen van de programmabegroting) is ook gekozen voor een uniforme benadering, die constant is in de tijd: minimaal 90% van onze assets moet minimaal voldoen aan kwaliteitsniveau B. Die 10% is een marge die nodig is omdat, bijvoorbeeld door vorstschade of calamiteiten, altijd een gedeelte op moment van inspectie niet volledig aan B zal voldoen. Daarnaast is het kostenefficiënt om een zekere werkvoorraad op te bouwen voor onderhoud wordt gepleegd. Eventuele tussentijdse achteruitgang van kleinere onderdelen (bijvoorbeeld lokale scheuren in het wegdek), wordt opgevangen door jaarlijks onderhoud. Voor de oeverconstructies hebben we nog een achterstand t.b.v. norm kwaliteitsniveau B (de oude norm was C). Deze wordt in de loop van dit programma ingelopen.
- Naast onderhoudsindicatoren hebben we ook 3 indicatoren die gaan over technische beschikbaarheid: beschikbaarheid bruggen en sluizen; verkeerslichten en gladheidsbestrijding. Ook hier is gekozen voor een uniforme benadering, waarbij de norm (het streefniveau) is gesteld op 98%.
- Het totaal aantal indicatoren op het gebied van beheer en onderhoud van de infrastructuur blijft daarmee op zes.

Vervallen/gewijzigde indicatoren

- Doorstroming vaarwegen:
De (theoretische) schuttijd is als indicator vervallen, omdat het mogelijk is een norm in te voeren die meer zegt over de werkelijke beschikbaarheid van de beweegbare bruggen en sluizen. De norm gaat gelden voor de gerenoveerde bruggen en sluizen. Naar verwachting is vanaf 2020 de eerste gerenoveerde brug/sluis in bedrijf. In de loop van de komende jaren breidt dat aantal zich uit tot alle bruggen en sluizen (gereed in 2023).
- Doorstroming wegen:
Naast de effectindicator van de reistijd, die blijft bestaan, is een indicator toegevoegd over de beschikbaarheid van verkeerslichten (beperking als gevolg van storingen). Deze indicator heeft een rechtstreeks verband met de onderhoudstoestand: als we de verkeerslichten goed onderhouden en adequaat reageren op storingen is de beschikbaarheid van verkeerslichten t.b.v. doorstroming optimaal.
- Verkeersveiligheid:
De effectindicator van het aantal ernstige verkeersslachtoffers blijft bestaan. De indicator rond het aanbrengen van glasbollen en kantstrookverruwing is vervallen, omdat het aantal en de aard van de maatregelen die we treffen bij groot onderhoud t.b.v. de verkeersveiligheid steeds diverser wordt. Glasbollen is maar één van de mogelijkheden. Het areaal dat nog van glasbollen en kantstrookverruwing moet worden voorzien staat in zijn geheel geprogrammeerd in de maatregelenlijst 2020-2023.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een drietal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type

gebouwen is hierbij de leidraad. In 2019 is een groot deel van het pand heringericht. De eventuele gevolgen voor (de fasering van) het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook gezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 472.000 toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis, maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het Provinciehuis vastgesteld. Voor het niet jaarlijks onderhoud is een voorziening ingesteld, gebaseerd op het in 2016 vastgestelde meerjarig onderhoudsplan. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 745.000). Jaarlijks wordt hier € 86.000 aan toegevoegd.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum, gelegen aan de Oostvaardersdijk te Lelystad, over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening Niet jaarlijks onderhoud NLE). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 602.000, dat is overgekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 183.000 aan deze voorziening toegevoegd.

Door middel van een conditiemeting (NEN2676) wordt in 2019 doorlopend naar 2020 inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden hersteld. Het doel is om op termijn hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

Flevokust Haven

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Wij hebben een berekening laten maken voor de beheer- en onderhoudskosten van het haventerrein, de kade en de toegangsweg. Het onderhoud en beheer is deels verlegd naar de exploitanten die gebruik maken van de haven en andere partijen. Het jaarlijkse onderhoud, wat nu voor rekening van de provincie komt, is in de begroting opgenomen in de exploitatie van de haven op het desbetreffende budget. Er is nog geen onderhoudsplan vastgesteld, omdat de verantwoordelijkheid daarvan mogelijk wordt meegenomen in de samenwerking met het op te richten havenbedrijf (samen met gemeente Lelystad). Zie ook de activiteiten in het programmaplan, onderdeel [3.2 Gebiedsopgaven](#).

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Landwegen	7.237	6.422	7.920	7.920	7.920	7.920
Vaarwegen	1.611	1.670	1.544	1.544	1.544	1.544
Provinciehuis	381	433	439	439	439	439
Vestigingen	98	105	106	106	106	106
NLE	88	106	152	152	152	152
Flevokust Haven	33	45	46	46	46	46
Totaal	9.448	8.781	10.207	10.207	10.207	10.207

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	18.007	22.680	11.694	13.904	3.330	1.318
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	11.068	11.986	10.448	8.633	9.369	9.369
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-6.395	-22.973	-8.237	-19.307	-11.281	-5.648
Stand per 31/12	22.680	11.693	13.904	3.230	1.318	5.039

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening NJO Infrastructuur op basis van de vastgestelde financiële kaders van het MBVI/PMIRT 2019-2023. Op basis van de actuele prognoses en de extra dotatie in 2021 en 2022 van totaal € 5,45 mln. (uit de resultaatbestemming 2020) is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	2.104	2.150	1.871	2.180	1.652	1.696
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	465	465	472	472	472	472
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-419	-744	-162	-1.000	-427	-136
Stand per 31/12	2.150	1.871	2.180	1.652	1.696	2.032

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	745	661	613	402	465	526
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	85	85	86	86	86	86
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-169	-133	-297	-23	-26	-58
Stand per 31/12	661	613	402	465	526	554

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud NLE

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1/1	764	722	581	414	375	432
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	181	181	183	183	183	183
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-223	-322	-350	-223	-126	-121
Stand per 31/12	722	581	414	375	432	495

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door Provinciale Staten vastgestelde Treasurystatuut provincie Flevoland 2014.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen worden de actuele zaken en ontwikkelingen binnen het vakgebied gevolgd. Dit vindt onder andere plaats door deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op deze wijze staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen. Op dit punt zijn er geen (relevante)ontwikkelingen te melden. De huidige lage rentetarieven en de verwachting dat deze tarieven voorlopig nog op een zeer laag niveau zullen blijven dragen hieraan mede bij.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn hoge ambities opgenomen voor de komende jaren. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken ter voorkoming van liquiditeitsproblemen.

4.3 Treasurybeleid

Mede als gevolg van investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten wordt verwacht dat de beschikbare hoeveelheid middelen de komende jaren daalt. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitenomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2020 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2020 bedraagt € 81 mln.
- daarnaast is gemiddeld € 15,7 mln. uitgeleend aan gemeenten (lopende contracten) tegen een gemiddeld rendement van 0,7% en gemiddeld € 9,8 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,1% (waarvan het overgrote deel renteloos).
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning;
- de rentevisie voor 2020 is:
 - 0,00% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
 - -0,40% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar;
 - 0,00% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
 - 0,40% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;
 - 0,20% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2020 uit van een totaalsaldo aan middelen van € 107,0 mln. en een renteopbrengst van € 102.000 (leningen aan gemeenten) en € 9.000 (leningen vanuit publieke taak), gebaseerd op lopende leenovereenkomsten.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen

	2015	2016	2017	2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Omvang middelen gemiddeld (x € 1.000)	137.000	164.000	173.000	162.000	138.200	107.000
Rendement (%)	0,12%	0,12%	0,11%	0,09%	0,10%	0,10%

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Dit gebeurt door gedurende het jaar de ruimte boven/onder de limiet te monitoren. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2020 bedraagt € 20,4 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 107,0 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet van € 20,4 mln. levert een ruimte onder de limiet op van € 127,4 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake. Renterisiconorm: niet van toepassing omdat er (nog) geen gelden worden geleend.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Sinds 2014 worden al onze middelen, op het drempelbedrag van ca. € 2,1 mln. na, aangehouden bij de schatkist dan wel zijn/worden deze in het kader van onderling lenen uitgeleend aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen is hierbij (nagenoeg) nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeit-risico	De kans dat erop korte en/of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Er is ook dit jaar gewerkt met een versoberde (meerjarige) liquiditeitenplanning voor de komende jaren. Hierin zijn de uitgaven en inkomsten (vertaald naar geldstromen) zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd. Gegeven de ambities voor de komende jaren kan het nodig zijn op enig moment financieringsmiddelen aan te trekken ter voorkoming van liquiditeitstekorten.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een relatief lange looptijd (8-10 jaar). Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte (lage) rentevergoedingen, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte voor nieuw te verstrekken onderhandse leningen binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer

Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2020 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen in 2020 met zo'n € 66 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.2: Cashflowoverzicht

	Bedragen
Liquiditeitenomvang per 31-12-2019	114
Bijdrage aan EMU-saldo	-60
Majeure mutaties <u>niet</u> geraamd in EMU-saldo	-36
Planningsoptimisme	30
Liquiditeitenomvang per 31-12-2020	48

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU-saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2020 wordt een tekort verwacht van € 60 mln. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt verwezen naar onderdeel IV Financiële begroting.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo

Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de Investeringsagenda en grote mutaties in leningen. Deze verwachte uitgaven (negatief effect van € 36 mln.) worden bij dit onderdeel weergegeven.

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt, mede op basis van ervaringscijfers, een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 30 mln.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		-/- 111
Saldo rentelasten en rentebaten		-/- 111
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaai van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-/- 111
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
		-/- 111
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2020		

x € 1.000

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Provinciale Staten bepalen als volksvertegenwoordiging de koers van de provincie en dragen de uitwerking daarvan op aan ons college. Voor een adequate uitvoering van deze opdracht gaan wij als college van Gedeputeerde Staten aan de slag. En daarbij is een goede organisatie en bedrijfsvoering onontbeerlijk. Wij realiseren ons daarbij dat veel voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden op de achtergrond plaatsvinden. Dit onzichtbare werk is echter cruciaal.

Goede bedrijfsvoering betekent dat zij kwalitatief op orde is en in staat is om de eerdergenoemde opdracht uit te kunnen voeren. Tegelijkertijd is ze ook efficiënt; ze legt geen groter beslag op de beschikbare middelen dan strikt noodzakelijk is. Het is aan directie en management om de kwaliteit en efficiëntie van de organisatie te borgen en te optimaliseren. De bedrijfsvoering moet zich voortdurend aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen, opgaven en wettelijke verplichtingen. Ook nieuwe inhoudelijke accenten en andere wijzen van werken vragen om aanpassingen in de bedrijfsvoering van de organisatie. Daarom is het noodzakelijk om voortdurend te investeren in de bedrijfsvoering.

Veranderingen in de rol van de overheid en specifiek van onze provincie zorgen ervoor dat onze organisatie zich daarop heeft aan te passen. Naast de inhoudelijke aanpassingen zien we dat terug in de IT-infrastructuur, in de eigentijdse huisvesting en in de modernisering van de arbeidsverhoudingen en het werkgeverschap.

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Opgavegericht werken

In ons coalitieakkoord is aangegeven dat we voor de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven, zoals beschreven in de Omgevingsvisie, kiezen voor een ‘opgavegerichte’ benadering. Dat houdt in dat we deze opgaven centraal stellen en niet de afzonderlijke beleidsvelden, en dat we deze niet alléén aanpakken, maar samen met andere publieke en private belanghebbenden. Voor wat betreft de ambtelijke organisatie is hiervoor al een goed fundament gelegd. De organisatie is flexibeler gemaakt, de digitale voorzieningen en de informatievoorziening zijn op orde gebracht en de strategische functie is versterkt. We gaan hierop verder bouwen, onder meer door de verschillende rollen van bestuur en ambtelijke organisatie in het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap te verhelderen.

Onderzoek verhouding primaire en ondersteunende afdelingen

In 2015 is de organisatie vanuit een aantal uitgangspunten opnieuw ingericht. Uitgangspunten destijds waren onder meer scheiding van beleid en uitvoering en voor de ondersteunende activiteiten het ‘centraal, tenzij’ principe. Komend jaar gaan we onderzoeken in hoeverre deze uitgangspunten nog aansluiten bij de gewenste verdere doorontwikkeling van de organisatie. Daarbij is vooral de verhouding tussen het aantal ondersteunende en primaire afdelingen een aandachtspunt.

Duurzaam woon-werkverkeer

In het kader van het programma Het Goede Voorbeeld zet de provincie middelen in voor het verder verduurzamen van het woon-werkverkeer en de dienstreizen van haar eigen medewerkers. In aanvulling op bestaande regelingen en faciliteiten is het voornemen maatregelen te treffen die het gebruik van op fossiele brandstof rijdende auto's nog verder terugdringen.

Participatiewet

De realisatie van de taakstelling voor de Participatiewet verloopt voorspoedig. Met 13 fte bezet door kandidaten uit de doelgroep van de Participatiewet ligt Flevoland op schema in het behalen van de wettelijke quotumnorm.

Fundament onder de aanpak is de actieve werving en begeleiding van participatiemedewerkers. Daarnaast is er een nauwe samenwerking met andere provincies en Flevolandse overheden. We willen deze aanpak verbreden en versterken door hoogopgeleide participatiekandidaten te interesseren voor een betrekking bij de provincie.

Implementatie Wnra en generiek functiegebouw

Conform de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) is voor provincieambtenaren per 1 januari 2020 het private arbeidsrecht van toepassing. Per 1 juli 2020 gaan alle provincies over naar een nieuw generiek functiegebouw. Omdat Flevoland al generieke functies kent gaat het om een beperkte aanpassing van het huidige functiegebouw. De invoering van de Wnra en het generieke functiegebouw vereist een zorgvuldige communicatie en begeleiding.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Door een verandering in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zal naar verwachting vanaf het begrotingsjaar 2021 het college van Gedeputeerde Staten de rechtmatigheid van de jaarrekening verklaren. Tot nu toe stelde de accountant de rechtmatigheid van de jaarrekening vast en beoordeelde hij de financiële getrouwheid en rechtmatigheid. De accountantsverklaring beperkt zich vanaf begrotingsjaar 2021 tot de juistheid van zowel de jaarrekening als van de rechtmatigheidsverklaring van het college.

Impliciet was het college altijd al verantwoordelijk voor de rechtmatigheid, maar nu moeten GS dit expliciet verklaren en onderbouwen. In 2020 gaan we onderzoeken hoe GS een dergelijke verklaring kan afgeven. Daarvoor moet het college kunnen vertrouwen op het onderzoek dat door de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) wordt uitgevoerd. Feitelijk baseert ook de accountant zich de laatste jaren al op het onderzoekswerk van de VIC, bijvoorbeeld van de Europese aanbestedingen en de verleende subsidies.

De komende tijd stellen we een (meerjarig) controlebeleid op waarin is vastgelegd hoe in de organisatie control is ingericht. Daarbij baseren we ons op de 'three lines of defence' en richten we de interne beheersing en de internal auditfunctie zo in dat Gedeputeerde Staten de jaarrekening rechtmatig kunnen verklaren.

Monitoring aanbevelingen

De afgelopen jaren is in het jaarverslag beknopt gerapporteerd over de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen uit de onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer. Op verzoek van Provinciale Staten worden in het Jaarverslag 2019 de aanbevelingen uit de Rekenkameronderzoeken gemonitord en de uitwerking daarvan toegelicht.

Automatisering en informatievoorziening

In de periode 2016-2019 is met de uitvoering van het programma Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB) het fundament gelegd voor een toekomstvast informatievoorziening in Flevoland. De organisatie is op het vereiste niveau gebracht, beleid en richtlijnen zijn uitgewerkt, het IT-applicatielandschap is vernieuwd en de ICT-cloudstrategie is gerealiseerd. Hiermee heeft de provincie Flevoland de basis (weer) op orde. Op enkele onderdelen (m.n. Omgevingswet, Wet Open Overheid/informatiebeheer, Cloud Datacenter en Medewerkers DigiVaardig en Innovatielab) lopen de activiteiten ook in 2020 nog door. In deze begroting wordt voorgesteld de resterende MAB-middelen hiervoor te reserveren/oormerken.

De digitale transformatie is een wezenlijk onderdeel van de snelle veranderingen in de wereld. Om een factor van betekenis te kunnen blijven zal Flevoland haar informatievoorziening moeten blijven door-ontwikkelen en slim moeten inspelen op de vragen van de veranderende samenleving en de mogelijkheden die technologische ontwikkelingen en het gebruik van data bieden. Dit vraagt de nodige inspanningen; hiervoor wordt thans een visie en agenda (voor de periode 2020-2024) uitgewerkt.

Inkoop en aanbesteding

Conform ons inkoop- en aanbestedingsbeleid stimuleren we bij nieuwe aanbestedingen waar mogelijk de benutting van hernieuwbare energie, de bio- en circulaire economie en de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en minimaliseren we het energieverbruik en de belasting van het milieu. Onze aanbestedingen hebben wij zodanig ingericht, dat we verbeteringen hebben bereikt in het gebruik van materialen en energie. Wij betrekken de Participatiewet bij de uitvoering van inkopen en aanbestedingen. Tot op heden voldoet de provincie aan de vereiste normering. Het in 2017 vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid is reeds in lijn met het Coalitieakkoord 2019-2023, de daarin beoogde resultaten en de uitkomsten van het vastgestelde actieplan 'Het Goede Voorbeeld'.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet over overheid (WOO)

De AVG die sinds 25 mei 2018 van kracht is, is de nieuwe privacywetgeving voor de hele Europese Unie. Onder deze wet worden privacyrechten versterkt en uitgebreid en krijgen organisaties meer verantwoordelijkheden in het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens. Inwoners en medewerkers hebben nu meer mogelijkheden om voor zichzelf op te komen bij de verwerking van hun persoonsgegevens. De medewerkers zijn zich inmiddels redelijk bewust van wat de regelgeving betekent. Uiteraard houden we in 2020 de vinger aan de pols en monitoren we of Flevoland voldoet aan de regelgeving en gerechtelijke uitspraken inzake privacy. In de organisatie wordt doorlopend aandacht besteed aan privacyregels en datalekken en wordt in voorkomende gevallen actief ingegrepen en waar nodig passende technische en organisatorische maatregelen genomen.

De Wet open overheid (Woo) heeft tot doel overheden en semi-overheden transparanter te maken. De kern is dat overheidsorganisaties verplicht worden om meer categorieën documenten actief openbaar te maken. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Deze wet vervangt op termijn de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

In januari 2019 is de Wijzigingswet Wet open overheid bij de Tweede Kamer ingediend. De verwachting is dat deze in het najaar van 2019 wordt besproken in het parlement. Als de wet in 2020 in werking treedt dan kan dat financiële en personele gevolgen hebben voor de organisatie.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Kadernota verbonden partijen 2015 die op 28 oktober 2015 door Provinciale Staten is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van Provinciale Staten in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om Provinciale Staten blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	Stichtingen en verenigingen
OMALA N.V.	Inter Provinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	Overige verbonden partij(en)
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Alliander N.V.	Stichting DE-on
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2018 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N.J. Appelman & J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	9.620	9.620
Omvang vreemd vermogen	1.387	1.387
		2020
Financieel resultaat		0
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde jaarstukken 2018 en het jaarplan 2019, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in de provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. Daarnaast is de vennootschap aandeelhouder in diverse Flevolandse fondsen, zoals het MKB Fonds Flevoland B.V., het Technofonds Flevoland B.V. en De Aanjager B.V. Met deze fondsen worden Flevolandse bedrijven ondersteund.

Risico en beheersmaatregelen

Risico's: Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan.

Beheersmaatregelen: Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreeend om de risico's te beperken. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de fondsen-BV's. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	162	182
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2020
Financieel resultaat		20
Dividend		0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sportactiviteiten uit voor de provincie. De provincie is de enige aandeelhouder van Sportservice Flevoland. De kapitaalstorting van € 162.000 heeft in februari 2019 plaatsgevonden. Medio 2019 heeft een agiostorting plaatsgevonden van € 21.744. De stichting heeft geen winstoogmerk. Een eventueel resultaat dat ontstaat aan het einde van het boekjaar zou als reserve opgebouwd kunnen worden. Het besluit hiertoe wordt voorgelegd aan de provincie als enige aandeelhouder. In 2020 wordt een klein resultaat verwacht van € 20.000.

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	100	105
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2020
Financieel resultaat		5
Dividend		0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch activiteiten uit voor de provincie.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	222	232
Omvang vreemd vermogen	105	105
		2020
Financieel resultaat		10
Dividend		0

Begroting 2019 en conceptbegroting 2020 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA-gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, er is een versnelling ingezet van de ontwikkelingswerkzaamheden en er wordt vervroegd afgelost op de leningen. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	1.200	600
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	10.370	6.000
		2020
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Begroting 2019 en conceptbegroting 2020 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	75.181	82.364
Omvang vreemd vermogen	115.023	115.023
		2020
Financieel resultaat		7.183
Dividend		125

Prognose o.b.v. jaarplan 2019

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	551.000	578.000
Omvang vreemd vermogen	1.285.000	1.332.000
		2020
Financieel resultaat		27.000
Dividend		12
Prognose o.b.v. meerjarenplan 2019-2021		x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's.

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.687.000	4.991.000
Omvang vreemd vermogen	135.041.000	132.518.000
		2020
Financieel resultaat		337.000
Dividend		200
Jaarverslag 2018 BNG Bank		x € 1.000

Aanvullende informatie

De bank is door de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating van 3 ratingbureaus (Standard & Poor's AAA, Moody's Aaa en Fitch AAA). De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,04	0,04
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.129.000	4.129.000
Omvang vreemd vermogen	4.216.000	4.216.000
		2020
Financieel resultaat		334.000
Dividend		69
<i>Prognose o.b.v. jaarverslag 2018</i>		<i>x € 1.000</i>

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	3.062	6.581
Omvang vreemd vermogen	6.272	4.085
		2020
Financieel resultaat		121
Dividend		0

Prognose op basis van het Fondsplan (versie juni 2018) en de in het Jaarplan 2019 opgenomen begroting 2019, inclusief meerjarenraming voor het boekjaar 2020. *x € 1.000*

Aanvullende informatie

Op 5 april 2018 is TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. opgericht. Deze vennootschap heeft als doel om via participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte van Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds 50% revolverend is. De tot en met 2022 meerjarig geplande uitzettingen (incl. subsidiabele beheerkosten) van het fonds bedragen € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (incl. € 1,3 mln. Rijkscofinanciering). De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Over 2018 is geen jaarrekening opgesteld. Statutair is bepaald dat de eerste jaarrekening van de vennootschap naar balansdatum 31 december 2019 wordt opgesteld.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende Rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2022. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	C.W. Smelik	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	27,48	27,48
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	919	919
Omvang vreemd vermogen	4.500	4.500
		2020
Financieel resultaat		0
Dividend		0

Prognose o.b.v. begroting 2020

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

Het Flevolands Archief		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	L. Verbeek & J.N.J. Appelman	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	129	0
Omvang vreemd vermogen	1.080	n.n.b.
		2020
Financieel resultaat		n.n.b.
Dividend		N.v.t.

Jaarrekening 2017. Verantwoordingsinformatie 2018 nog niet beschikbaar.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (RHC HFA) is een openbaar lichaam met als doel (een deel van) de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. RHC HFA beheert de overgebrachte (digitale) archieven van de deelnemers. De archivaris van RHC HFA houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995 door de deelnemers. Deze deelnemers zijn: Het Rijk, de provincie Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland en de gemeenten Lelystad, Dronten, Urk en Zeewolde. In 2018 bedroeg de bijdrage van de provincie Flevoland € 67.000.

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.A. Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	3.723	n.n.b.
Omvang vreemd vermogen	19.040	n.n.b.
		2020
Financieel resultaat		n.n.b.
Dividend		N.v.t.

Prognose o.b.v. jaarverslag IPO 2017. Verantwoordingsinformatie 2018 nog niet beschikbaar.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincie loopt geen substantiële risico's. Via de financiële en inhoudelijke rapportages wordt de voortgang gevolgd. De bijdrage in 2018 bedroeg € 1.715.000

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.crow.nl/ndov - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	496	27
Omvang vreemd vermogen	0	0
		2020
Financieel resultaat		-469
Dividend		0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid x € 1.000
de door het samenwerkingsverband opgestelde exploitatiebegrotingen 2019 en 2020.

Aanvullende informatie

De voormalige organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zetten met ingang van 2019 hun activiteiten samen voort. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het NDOV-programma en het Samenwerkingsprogramma DOVA de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels. Het eerste boekjaar van de coöperatie eindigt op 31 december 2019.

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra & C.W. Smelik (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	-511	-633
Omvang vreemd vermogen	25.608	26.455
		2020
Financieel resultaat		-122
Dividend		n.v.t.

Prognose 2019 en conceptbegroting 2020. x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. Gedeputeerde Staten zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. Het eigen vermogen van het Nazorgfonds zal op basis van de huidige uitgangspunten in 2019 negatief worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijke rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement). Vanwege de mogelijkheid om de door de exploitant te betalen heffing nog te verhogen en de herziening van de doelvermogens is het nazorgfonds in de positie om het saldo in de nabije toekomst aan te vullen. Het negatieve eigen vermogen leidt nu niet tot een beperking in de continuïteit van het fonds.

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO-rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO-checklist en het rekenmodel RINAS 4. In december 2017 zijn het treasurystatuut en de beleggingsmix van de portefeuille van het Nazorgfonds gewijzigd, met het doel het rendement over het beleggingsfonds te verbeteren.

16

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.deonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	J.A Fackeldey	
	1-1-2020	31-12-2020
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	6.500	8.500
Omvang eigen vermogen	-159	-121
Omvang vreemd vermogen	8.495	8.495
		2020
Financieel resultaat		38
Dividend		0

Prognose o.b.v. meerjarenplan 2019-2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met Provinciale Staten afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de reserve Strategische Projecten een bedrag van € 8,3 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 0,2 mln.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de Omgevingsvisie FlevolandStraks welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de Kadernota Grondbeleid. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondverwerving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma Nieuwe Natuur, waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondverwerving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van Provinciale Staten - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptijdrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma Nieuwe Natuur. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief. Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden programma Nieuwe Natuur

In het kader van het programma Nieuwe Natuur is een grondhandelingskader vastgesteld welke toegepast wordt op het sluiten van de realisatieovereenkomsten met de initiatiefnemers, de inzet van de programmagronden hierbij en het tijdelijk beheer van de programmagronden.

Naast de gronden die in bezit zijn van de provincie, zijn er gronden in het programma Nieuwe Natuur ingebracht door terrein beherende organisaties (Staatsbosbeheer en stichting Flevo-landschap). Deze gezamenlijk ingebrachte gronden vormen samen de programmagronden die binnen het programma Nieuwe Natuur ingezet worden voor ruiling, verkoop of directe inzet voor de doelstellingen. De programmagronden die nog ingezet moeten worden voor de doelstellingen zijn in tijdelijke pacht uitgegeven. De pachtinkomsten komen (na aftrek van beheerskosten) ten goede aan het programma Nieuwe Natuur.

Beoogde transacties 2020

In 2019 zullen de transacties van provinciale gronden worden afgerond, waardoor er voor het jaar 2020 geen transacties worden verwacht. Transacties binnen het programma, door de terrein beherende organisaties, hebben geen impact op de provinciale begroting.

Waardering grond

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstellen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden.

De boekwaarde van deze gronden zal op 1 januari 2020 nihil zijn.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten geeft een totaalinzicht in de financiële consequenties van het voorgenomen beleid. Het saldo van de baten en lasten van de programma's vormt het geraamde saldo exclusief reservemutaties. Vervolgens vinden er toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats, waarna het geraamde resultaat 2020 (en latere jaren) zichtbaar wordt. De meerjarenbegroting 2020-2023 is structureel en reëel in evenwicht (zie paragraaf 1.3).

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2020

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2020. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door Provinciale Staten vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	14.052	-492	13.559
2 Landbouw, visserij en natuur	23.469	-1.810	21.659
3 Economie	8.001	-1.621	6.380
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	8.988	-10	8.978
5 Energie, duurzaamheid en milieu	10.557	-813	9.744
6 Mobiliteit	68.426	-8.474	59.952
7 Vernieuwend bestuur	60.741	-170.109	-109.368
Saldo	194.233	-183.329	10.904
Saldo reservemutaties	87.868	-98.773	-10.904
Geraamd resultaat	282.101	-282.101	0

x € 1.000

Detailtering baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.109	11.189	13.559	1.439	1.081	1.065
2 Landbouw, visserij en natuur	18.979	22.004	21.659	19.082	15.380	15.499
3 Economie	19.831	7.643	6.380	5.781	4.929	4.929
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.361	9.706	8.978	8.704	8.698	8.414
5 Energie, duurzaamheid en milieu	7.300	9.687	9.744	7.272	7.014	6.664
6 Mobiliteit	53.690	62.399	59.952	53.487	55.338	57.272
7 Vernieuwend bestuur	-116.898	-105.224	-109.368	-105.512	-103.946	-103.604
Saldo van baten en lasten	2.373	17.406	10.904	-9.746	-11.507	-9.761
Stortingen in reserves	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Saldo reservemutaties	-11.077	-17.406	-10.904	9.746	11.507	9.761
Geraamd resultaat (- = overschot)	-8.704	0	0	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	10.778	11.681	14.052	1.932	1.573	1.557
2 Landbouw, visserij en natuur	24.026	23.712	23.469	21.122	15.880	15.499
3 Economie	21.220	9.296	8.001	7.106	6.254	6.254
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	9.520	9.716	8.988	8.715	8.708	8.425
5 Energie, duurzaamheid en milieu	8.050	10.579	10.557	7.745	7.487	7.137
6 Mobiliteit	63.801	71.651	68.426	61.961	63.812	65.746
7 Vernieuwend bestuur	49.164	61.767	60.741	63.980	68.496	72.620
Lasten	186.558	198.402	194.233	172.561	172.210	177.237
Stortingen in reserves	46.614	98.646	87.868	57.103	72.229	52.739
Lasten inclusief toevoegingen reserves	233.172	297.048	282.101	229.664	244.438	229.977

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	-669	-492	-492	-492	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-5.047	-1.707	-1.810	-2.040	-500	0
3 Economie	-1.389	-1.653	-1.621	-1.325	-1.325	-1.325
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige Samenleving	-158	-10	-10	-10	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-750	-892	-813	-473	-473	-473
6 Mobiliteit	-10.111	-9.251	-8.474	-8.474	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	-166.062	-166.991	-170.109	-169.492	-172.442	-176.224
Baten	-184.186	-180.996	-183.329	-182.307	-183.716	-186.999
Onttrekkingen aan reserves	-57.690	-116.052	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-241.876	-297.048	-282.101	-229.664	-244.438	-229.977

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2018 Rekening	2019 Na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a. Provinciefonds	-87.863	-98.103	-107.560	-106.368	-108.742	-111.944
b. Opcenten MRB	-73.519	-64.955	-59.000	-59.600	-60.200	-60.800
c. Dividend	-371	-693	-379	-379	-379	-379
d. Rente	-296	-141	-111	-87	-62	-43
e. Overig (afwikkelingsverschil)	-434	0	0	0	0	0
Totaal	-162.483	-163.892	-167.050	-166.434	-169.383	-173.166

x €1.000

a. Provinciefonds

De uitkering uit het Provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het rijk ontvangen. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om in eigen inkomsten (belastingen en vermogensinkomsten) te voorzien. De Provinciefondsuitkering groeit of krimpt jaarlijks mee met de ontwikkeling van de rijksuitgaven (het zogenoemde ‘samen de trap op en samen de trap af’-principe). Dit houdt in dat rijksombuigingen of -beleidsintensiveringen doorwerken in de hoogte van de Provinciefondsuitkering. De in deze begroting geraamde uitkeringen voor 2020 en volgende jaren zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2019. Daarnaast is geanticipeerd op het effect van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland per 1 mei 2019 (de lagere belastingcapaciteit wordt deel gecompenseerd in het Provinciefonds). Dit effect kon niet worden verwerkt in de meicirculaire.

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2019. Als gevolg van de overschrijving van circa 72.500 leaseauto's van Flevoland naar Noord-Holland op 1 mei 2019 is de opbrengst per jaar gemiddeld zo'n € 15,5 mln. lager dan voorheen. Daarnaast hebben zich andere kleinere mutaties voorgedaan in de omvang en samenstelling van het wagenpark. Gezien de onvoorspelbare ontwikkeling van het voertuigbestand (en samenstelling daarbinnen) wordt voor de begroting en meerjarenraming conform de bestendige gedragslijn verondersteld dat er geen sprake zal zijn van groei of krimp in het voertuigbestand binnen de provincie. Wel is rekenkundig uitgegaan van een jaarlijks indexering van het tarief met 1% per jaar. Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenduitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2018 zijn bekend. Voor de jaren 2020-2022 wordt verondersteld dat die in lijn zullen liggen met de dividenduitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:

- *rente provincie*: dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten);
- *overige rentebaten*: dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf Financiering.

e. Overig (afwikkelingsverschil)

In de rekening 2018 was sprake van een incidenteel afwikkelingsverschil over voorgaande jaren.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2018 Rekening	2019 Na wijziging	2020 Ontwerp	2021 Ontwerp	2022 Ontwerp	2023 Ontwerp
Rente provincie	-151	-126	-102	-78	-53	-34
Overige rentebaten	-145	-15	-9	-9	-9	-9
Totaal	-296	-141	-111	-87	-62	-43

x €1.000

Kosten van overhead

De provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 7.4 Bedrijfsvoering. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden

kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Totaal personeel en organisatie	41.271	42.600	41.870	41.647	41.662
Af: direct personeel	-23.273	-24.022	-23.611	-23.485	-23.493
Saldo personeel en organisatie indirect	17.998	18.577	18.259	18.162	18.168
Financiën, communicatie en jur. zaken	598	466	466	466	466
Facilitaire zaken	3.985	4.629	4.646	4.332	4.307
Informatievoorziening	6.360	4.875	4.326	4.322	4.322
Totale kosten overhead	28.940	28.547	27.697	27.282	27.263

x € 1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Personele lasten indirect (onderst) personeel	14.970	15.452	15.188	15.107	15.112
Personele lasten direct personeel	23.273	24.022	23.611	23.485	23.493
Personele overhead in %	39%	39%	39%	39%	39%

x € 1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Tabel 1.9: Stelposten

	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Loon- en prijsontwikkeling	0	113	2.663	5.793	8.709
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Onvoorzien uitgaven	115	150	150	150	150
Stelpost onzekerheden	800	800	1.200	1.600	2.000
Stelpost nieuw beleid	1.275	199	1.826	3.386	3.904
Totaal	2.240	1.312	5.889	10.979	14.813

x €1.000

Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2020 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2020 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2020 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2019 van het Centraal Planbureau alsmede actuele inzichten ten aanzien van salarisontwikkelingen. Het restant van de stelpost in 2020 is beschikbaar voor de toename van werkgeverspremies, deze zijn op dit moment nog onbekend. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2020	2021	2022	2023
Beginsaldo stelpost Loon- & prijsontwikkeling:	4.525	7.675	11.050	11.050
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten budgetten	-528	-452	-409	-465
- subsidiebudgetten	-1.268	-1.195	-1.239	-1.186
- investeringsbudgetten	-156	-155	-149	-30
- salarisbudgetten	-2.260	-2.260	-2.260	-2.260
Subtotaal toegekend aan kader in de begroting 2020	-4.212	-4.062	-4.057	-3.941
Saldo stelpost L&P na toekenning aan budgetten	313	3.613	6.993	7.109
Bijstelling L&P op basis van actuele inzichten	-200	-950	-1.200	1.600
Stelpost Loon- en prijsontwikkeling begroting 2020	111	2.663	5.793	8.709

x € 1.000

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Op basis van de huidige stand van zaken is geconcludeerd dat Flevoland mogelijk een belastingplichtige activiteit voor de vennootschapsbelasting heeft, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid omtrent de hoogte van de af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 50.000.

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost onzekerheden

Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost Onzekerheden opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de Provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB. De gedragslijn is dat bij de start van het begrotingsjaar een bedrag van € 0,8 mln. beschikbaar is op deze stelpost, welk bedrag jaarlijks oploopt met € 0,4 mln.

Stelpost Nieuw Beleid

De stelpost Nieuw Beleid geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden conform vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Tevens zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor indien nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost Nieuw Beleid ten opzichte van het financieel kader is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken. In bijlage E van deze begroting is een gedetailleerd verloopoverzicht van de stelpost Nieuw Beleid opgenomen, alsmede een totaaloverzicht van de wijze waarop het coalitieakkoord 2019-2023 is verwerkt in deze begroting.

Tabel 1.11: Stelpost Nieuw Beleid

(-/- = negatief)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kader vrije ruimte Programmabegroting 2020	670	0	0	0
Verwerkt in begroting 2020 n.a.v. autonome ontwikkelingen	-4.056	-3.798	-4.260	-3.768
Verwerkt in begroting 2020 n.a.v. coalitieakkoord 2019-2023	-6.149	-5.749	-5.749	-5.749
Verwerkt in begroting 2020 n.a.v. overige ontwikkelingen	-130	138	330	356

Totaal mutatie stelpost Nieuw Beleid in begroting 2020	B	-10.335	-9.409	-9.679	-9.161
Waarvan ten laste/gunste van oormerken Nieuw Beleid	C	9.665	8.693	10.473	9.523
Vrije ruimte stelpost Nieuw Beleid begroting 2020	A+B+C	0	-717	794	362
A. Bestaande oormerken:					
- Houtribdijk strand 400m (kap.last investering a € 2 mln.)		0	100	100	100
- SWUNG (kap.last investering a € 2,7 mln.)		0	135	135	135
- Werelderfgoed Schokland		50	50	50	50
- Vernieuwend Initiatief Prijs (PS 27-2-2019)		50	0	50	0
B. Oormerken n.a.v. coalitieakkoord 2019-2023:					
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)		0	0	0	1.000
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)		0	1.038	1.038	1.038
- Infrastructuur - Smart Mobility (kapitaallasten)		0	1.120	1.120	1.120
- Schone leefomgeving		100	100	100	100
Totaal nog geoormerkt		200	2.543	2.593	3.543
Saldo stelpost Nieuw Beleid Programmabegroting 2020		200	1.826	3.386	3.904

x € 1.000

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2020-2023 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2020	2021	2022	2023
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop), investeringen	1,4	1,5	1,8	1,7
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	2,1	1,8	2,3	2,0
* Salarissen	2,5	1,9	2,6	2,2
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
* Uitzettingen (leningen gemeenten)	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	Juli 2019	Juli 2019	Juli 2019	Juli 2019
* Circulaire provinciefonds	Mei 2019	Mei 2019	Mei 2019	Mei 2019

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2019 van het Centraal Planbureau (CPB). De ramingen voor de jaren 2020-2023 zijn gebaseerd op het veronderstelde prijspeil van 2020 en voor de salarissen op de CAO 2019-2020. Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost Loon- en prijsontwikkelingen opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2020 opgenomen.

Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, alsmede het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D.

Tabel 1.13: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2020	Structureel 2020	Totaal 2020
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	0	14.052	14.052
2 Landbouw, visserij en natuur	7.525	15.944	23.469
3 Economie	3.056	4.945	8.001
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	540	8.448	8.988
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.059	8.498	10.557
6 Mobiliteit	21	68.405	68.426
7 Vernieuwend bestuur	30	60.710	60.741
Totaal lasten	13.231	181.002	194.233
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.500	-310	-1.810
3 Economie	-190	-1.431	-1.621
4 Aantrekkelijk Flevoland & Krachtige samenleving	0	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-150	-663	-813
6 Mobiliteit	0	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	0	-170.109	-170.109
Totaal baten	-1.840	-181.489	-183.329
Totaal saldo van lasten en baten	11.391	-487	10.904
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-5.194	-5.710	-10.904
Geraamd resultaat	6.197	-6.197	0

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingssaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingssaldo (cf. BBV)

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	10.904	-9.746	-11.507	-9.761
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	-10.904	9.746	11.507	9.761
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (bijlage D)	6.197	2.045	2.323	2.404
Structureel begrotingssaldo (- = tekort)	6.197	2.045	2.323	2.404

x € 1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2020 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Ook bevat dit hoofdstuk de uitkomst van de financiële diagnose (paragraaf 2.8). Aanvullend op de financiële diagnose zijn de door het BBV voorgeschreven financiële kengetallen weergegeven en toegelicht. Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2020

De basis voor de Programmabegroting 2020 is het financieel kader, bestaande uit de tot en met de peildatum van de begroting (10 juli 2019) vastgestelde begrotingswijzigingen. In 2019 hebben er geen algemene beschouwingen op basis van de perspectiefnota plaatsgevonden. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (indien > 100.000). Dit betreft o.a. de actualisatie van de ramingen voor de uitkering Provinciefonds en opcenten MRB. Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het coalitieakkoord 2019-2023 in deze begroting verwerkt. Conform vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost Nieuw Beleid.

Nieuwe inzichten 2020-2023

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen

Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het Provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke kosten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

In 2019 hebben Provinciale Staten de perspectiefnota niet in behandeling genomen, vanwege het beleidsloze karakter van de perspectiefnota (mede naar aanleiding van de recente verkiezingen). De autonome ontwikkelingen, die normaliter dus in de perspectiefnota en daarmee het financieel kader verwerkt zouden zijn, zijn daarom nu in deze begroting verwerkt. Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2020 bedraagt € 4,1 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht Nieuw Beleid in bijlage E2).

Coalitieakkoord 2019-2023

Na de Statenverkiezingen van maart 2019 heeft zich een nieuwe coalitie gevormd. In het coalitieakkoord 2019-2023 zijn de ambities voor de komende bestuursperiode verwoord. De structuur van deze begroting is aangepast op het nieuwe coalitieakkoord, hetgeen resulteert in 7 programma's. Tevens zijn de indicatoren, doelen en activiteiten hierop aangepast. De structurele mutaties uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in deze begroting. Een aantal van deze onderwerpen behoeven nog nadere uitwerking en/of besluitvorming en zijn daarom vooralsnog geoormerkt in de stelpost Nieuw Beleid opgenomen. Zie voor deze mutaties de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2020 bedraagt € 6,2 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht Nieuw Beleid in bijlage E2).

De incidentele voorstellen uit het coalitieakkoord overstijgen op dit moment de beschikbare begrotingsruimte. De incidentele mutaties waarvoor wel reeds bestaande dekking aanwezig is, zijn verwerkt door middel van een oormerk in de desbetreffende bestemmingsreserves. De overige voorstellen zullen bij de eerstvolgende perspectiefnota worden betrokken, dan wel via een separaat Statenvoorstel worden voorgelegd.

Begrotingseffecten nieuwe inzichten

In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost Nieuw Beleid. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen en de structurele mutaties uit het coalitieakkoord (zie hiervoor). Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2020. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (indien > € 100.000). De niet resultaat neutrale begrotingsmutaties zijn daarbij conform vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost Nieuw Beleid gebracht. Per saldo is het effect van deze begrotingsmutaties nihil.

Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2020 kunnen presenteren. Ook de meerjarenraming 2021-2023 is sluitend. De in het coalitieakkoord 2019-2023 opgenomen voorstellen zijn daarbij van dekking voorzien.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.14: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Materiële vaste activa	115.384	174.025	228.456	249.611	274.978	275.979
Financiële vaste activa	31.871	28.571	24.871	20.971	17.271	14.971
Vlottende activa	187.985	97.946	27.789	3.995	1.411	2.672
Balanstotaal activa	335.240	300.542	281.116	274.537	293.660	293.622
Algemene reserve	21.422	20.433	20.800	21.156	21.513	21.869
Bestemmingsreserves	217.904	201.475	190.315	199.624	210.774	220.179
Voorzieningen	37.151	25.448	27.393	16.025	14.175	18.267
Vlottende passiva	58.763	53.186	42.360	37.480	49.533	35.767
Balanstotaal passiva	335.240	300.542	280.304	277.523	289.861	293.999

x € 1.000

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren alsmede het in 2017 gewijzigde BBV neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren sterk toe. De financiële vaste activa nemen af overeenkomstig het aflossingsschema van de desbetreffende leningen. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. De reserves nemen in de eerste jaren af als gevolg van de te realiseren beleidsambities. Op de langere termijn nemen de reserves toe, met name als gevolg van de aan te houden reserves voor de dekking van kapitaallasten (als gevolg van het in 2017 gewijzigde BBV). De vlottende passiva nemen af, voornamelijk als gevolg van de inzet van reeds ontvangen decentralisatie-uitkeringen.

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, mede-overheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese

afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen voor de periode 2019-2022 jaarlijks (maximaal) 0,4% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2019 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen 0.08*. Voor het jaar 2020 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2020 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.15: EMU-saldo

	Rekening 2018	Ontwerp 2019	2020	2021	2022	2023
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	-2.373	-17.406	-10.884	9.746	11.507	9.761
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	12.319	4.614	6.644	7.452	8.487	10.505
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	12.573	13.022	11.494	9.678	10.415	10.415
- investeringen vaste activa	-30.749	-70.922	-73.131	-53.350	-32.457	-12.976
+ bijdragen van derden in investeringen	7.968	7.667	15.318	6.378	26.482	2.320
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-8.152	-25.827	-9.547	-21.046	-12.264	-6.322
Bijdrage aan EMU-saldo (- =tekortverhogend)	-8.415	-88.853	-60.106	-41.142	12.181	13.703

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel 8.5 Bedrijfsvoering. Hieronder vallen ook de kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de vorig jaar gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze kosten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervaltermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel een voorziening getroffen, ter hoogte van het per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervaltermijn), zie hiervoor ook bijlage B.

2.5 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 1 januari van het betreffende jaar.

Tabel 1.16: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

	2019	2020	2021	2022	2023
Materiële vaste activa					
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw					
a. Verhardingen (wegen, fietspaden, etc.)	134.866	186.801	202.040	224.250	227.665
b. Kunstwerken (bruggen, sluizen, etc.)	7.963	9.779	18.032	23.027	22.610
c. Openbare verlichting	409	303	205	170	136
d. Gronden en terreinen	764	764	764	764	764
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	144.003	197.647	221.041	248.212	251.176
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen:					
a. Provinciehuis	8.492	7.836	7.180	6.523	5.867
b. Vestigingen (voormalig steunpunten)	858	807	757	707	656
c. Overige bedrijfsgebouwen (incl. NLE)	2.703	5.650	5.540	5.429	5.318
Machines, apparaten en installaties	10.543	9.288	8.066	7.278	6.331
Grond-, weg en waterbouw	7.266	7.079	6.893	6.707	6.520
Overige materiële vaste activa	161	148	136	123	110
Totaal vaste activa met economisch nut	30.022	30.809	28.571	26.766	24.803
Totaal materiële vaste activa	174.025	228.456	249.611	274.978	275.979
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen	2.166	2.166	2.166	2.166	2.166
Leningen aan openbare lichamen	17.300	14.000	10.700	7.400	5.100
Leningen aan overige verbonden partijen	8.728	8.328	7.728	7.328	7.328
Overige langlopende leningen (publieke taak)	377	377	377	377	377
Bijdragen aan activa van derden	0	0	0	0	0
Totaal financiële vaste activa	28.571	24.871	20.971	17.271	14.971
Totaal vaste activa	202.596	253.327	270.582	292.249	290.950

x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investeringen. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen. De boekwaarde van de activa met maatschappelijk nut loopt sterk op als gevolg van het gewijzigde BBV, waardoor bijdragen uit reserves met ingang van 2017 niet meer direct in mindering mogen worden gebracht op de boekwaarde.

Tabel 1.17: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeer- deringen 2020	Vermin- deringen 2020	Vermeer- deringen 2021	Vermin- deringen 2021	Vermeer- deringen 2022	Vermin- deringen 2022	Vermeer- deringen 2023	Vermin- deringen 2023
2.1.3 Floriade	2.958	0	0	0	0	0	0	0
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport / OMALA	0	400	0	600	0	400	0	0
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	49.382	11.384	28.875	24.890	21.069	7	1.197	1
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	19.261	234	23.747	213	11.747	150	9.326	19
7.3.1 Algemene dekkings- middelen	0	3.300	0	3.300	0	3.300	0	2.300
7.4.3 Facilitaire zaken	92	0	78	0	203	0	41	0
7.4.4 Informatie- voorziening	1.000	0	1.000	0	1.000	0	1.000	0
Subtotaal mutaties	72.693	15.318	53.700	29.003	34.019	3.857	11.564	2.320
Afschrijvingslasten	0	6.644	0	7.441	0	8.496	0	10.543
Totaal	72.693	21.962	53.700	36.444	34.019	12.353	11.564	12.863

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend conform het vastgestelde treasurybeleid. In de paragraaf Financiering zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2020 dalen de reserves per saldo met circa € 10,9 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 87,8 mln. staan onttrekkingen van € 98,7 mln. In 2020 neemt de omvang van de voorzieningen toe met € 1,9 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hierna volgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B Overzicht reserves en voorzieningen. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, alsmede de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel 8.6 Reserves.

Tabel 1.19: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	20.443	356	0	20.800	9.600
Totaal Algemene reserve	20.443	356	0	20.800	9.600
B003 Personeel	2.315	900	-732	2.484	0
B006 Grootchalige kunstprojecten	67	33	0	100	190
B008 Monumentenzorg	790	286	0	1.076	0
B009 Strategische Projecten	36.553	4.253	-3.731	37.075	36.794
B011 Sport	330	0	0	330	0
B016 Zuiderzeelijngelden	13.750	0	-2.112	11.638	9.404
B017 Technische bijstand Europa	781	0	0	781	0
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.255	1.000	-558	1.697	5
B027 p-MJP / POP	9.859	430	-2.100	8.189	0
B029 Bodem	2.024	0	-450	1.574	1.350
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	349	0	0	349	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	493	900	-912	481	0
B032 Nieuwe Natuur	11.212	0	-2.750	8.462	3.000
B033 Activering vervangingsinvesteringen	10.065	0	-473	9.592	0
B035 Almere 2.0	8.296	4.200	-11.770	726	2.750
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	656	0	0	656	0
B037 Mobiliteit	33.196	43.568	-68.446	8.318	7.656
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.432	470	-524	7.378	3.000
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.740	0	-128	2.612	2.612
B042 Dekking afschrijvingslasten	50.093	31.472	-1.271	80.295	0
B043 Economisch Programma	5.570	0	-845	4.726	6.743
B044 Duurzame energie	3.163	0	-1.973	1.191	500
Totaal bestemmingsreserves	201.474	87.512	-98.775	190.215	74.004
Totaal reserves	221.917	87.868	-98.775	211.015	83.604

x € 1.000

Tabel 1.20: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	758	0	0	758
V011 NJO provinciehuis	1.871	472	-162	2.180
V015 Pensioen (oud) leden GS	7.930	305	-312	7.921
V039 Reorganisatie Bedrijfsvoering	523	0	-189	334
V025 NJO Infrastructuur	11.694	10.448	-8.237	13.904
V043 NJO Vestigingen	613	86	-297	402
V044 NJO NLE	581	183	-350	414
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010
V047 Spaarverlof	468	0	0	468
Subtotaal Voorzieningen Passiva	25.448	11.494	-9.547	27.393
V035 Oninbare vorderingen	70	0	0	70
V037 Oninbare leningen	167	0	0	167
V048 Duurz waardeverm. Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626
V040 Gronden OVW / Nieuwe Natuur	0	0	0	0
Subtotaal Voorzieningen Activa	7.863	0	0	7.863
Totaal Voorzieningen	33.311	11.494	-9.547	35.256

x € 1.000

Gedelegeerde reserves

Provinciale Staten hebben bij het vaststellen van de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de reserves Sportaccommodaties c.a., Gladheidsbestrijding, Flevokust Haven, Doorgeschoven activiteiten, Mobiliteit en de reserve Personeel bij Gedeputeerde Staten neer te leggen. Daarnaast is bij de instellingsbesluiten van de reserve Economisch Programma en de reserve Dekking afschrijvingslasten besloten deze eveneens te delegeren aan Gedeputeerde Staten. De besteding van de gedelegeerde reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die Provinciale Staten daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan Provinciale Staten aangeboden.

2.8 Financiële diagnose en kengetallen

Financiële diagnose

Jaarlijks laten we een externe partij (Deloitte) een beoordeling maken van onze financiële positie. Dit is vormgegeven in de vorm van een financiële diagnose (benchmark), die jaarlijks wordt geactualiseerd. In de diagnose wordt een aantal gegevens over de financiële positie van de provincie vergeleken met andere provincies en afgezet tegen algemeen geaccepteerde landelijke normen. De analyse 2018 heeft betrekking op de cijfers uit de jaarrekeningen over 2018 en de programmabegrotingen voor 2019 van de provincies. Het landelijk gemiddelde is exclusief provincie Utrecht, de jaarstukken 2018 van deze provincie zijn nog niet beschikbaar.

Tabel 1.21: Historisch verloop totaalbeeld Flevoland

Scores	Jaarverslag 2017 / Begroting 2018	Jaarverslag 2018 / Begroting 2019
Gunstiger ten opzichte van het gemiddelde	6	7
Gemiddeld	7	6
Ongunstiger ten opzichte van het gemiddelde	0	0

In zijn algemeenheid is het oordeel dat Flevoland een goede financiële positie heeft; de indicatoren zijn over het algemeen overeenkomstig of gunstiger dan het gemiddelde van alle provincies. De waarderingen zijn positief gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. In de hierna volgende tabel worden de scores op de benoemde elementen vermeld en kort toegelicht.

Tabel 1.22: Waardering financiële positie

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Provinciale opcenten	Gemiddeld	Belastingtarief ligt tegen het landelijk gemiddelde; additionele bron van weerstandscapaciteit aanwezig.
Weerstandsvermogen	Gemiddeld	Weerstandsratio van 1,4 blijft binnen bandbreedte van 1,1 - 2,0. Ratio in lijn ten opzichte van 2017 met 1,4.
Schuldpositie	Gunstig	Debt ratio (schulden kort en lang in % van balanstotaal) is toegenomen ten opzichte van 2017 van 11% naar 18%.
Aanwending externe financiering	Gunstig	Er is geen sprake van lang vreemd vermogen; provinciale voorzieningen zijn volledig gefinancierd met eigen vermogen.
Reservepositie	Gunstig	Lager ten opzichte van andere provincies en de referentiegroep.
Verhouding activa / reserves	Gemiddeld	Ten opzichte van andere provincies liggen de met inwoners nog te verrekenen kapitaallasten hoger. Het bedrag per inwoner bedraagt -298.
Gespaard voor onderhoud	Gunstig	Onderhoudsvoorziening aanwezig in tegenstelling tot 9 andere provincies die de pieken in uitgaven voor het groot onderhoud moeten opvangen in de begroting.

Standaardelement	Waardering	Toelichting
Garant- en borgstellingen	Gunstig	Relatief laag bedrag aan garantstellingen.
Rentelasten	Gunstig	Geen lang vreemd vermogen; geen rentekosten.
Grondexploitaties	Gunstig	Geen actieve grondexploitaties, geen risico's maar ook geen rendement.
Investerings	Gemiddeld	Materiële vaste activa nemen naar verwachting toe met ca. € 123 mln. zal toenemen ten opzichte van de realisatie 2018. Hogere afschrijvingslasten zijn structureel gedekt in meerjarenbegroting.
Begroting 2019-2022	Gunstig	Eigen vermogen neemt toe met circa € 41 mln., begroting is structureel sluitend.
EMU-saldo 2018-2021	Gemiddeld	Gemiddeld lager ten opzichte van andere provincies. Voor 2019 wordt een negatief EMU-saldo verwacht van € 64 mln.

Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 1.23: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2018	Begroting 2019 na wijziging	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	-70%	-24%	8%	31%	24%	15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-87%	-40%	-5%	19%	14%	7%
Solvabiliteitsratio	71%	74%	75%	80%	80%	82%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	3%	5%	2%	1%	1%	3%
Opcenten	98%	98%	98%	98%	99%	100%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van de provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 8% positief in 2020. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 5% negatief. Naar verwachting stijgt de ratio (cq. minder negatief) doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor Flevoland stijgt het solvabiliteitspercentage naar 75% in 2020. De oorzaak van deze stijging ligt met name in de toename van de bestemmingsreserve voor het dekken van de afschrijvingslasten van (nieuwe) investeringen. Een interprovinciale vergelijking, uitgevoerd door de toezichthouder (BZK) op basis van de begrotingen 2018, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2020 65% is (mediaan: 60%).

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij

verkoop of exploitatie. De provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van de provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2020 en latere jaren (licht) hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Bijlagen

A. Aanvaarde moties en amendementen Algemene Beschouwingen

In het voorjaar 2019 hebben geen algemene beschouwingen plaatsgevonden en zijn er naar aanleiding daarvan dan ook geen moties en amendementen aangenomen die verwerking in de Programmabegroting 2020 behoeven. Autonome ontwikkelingen en wijzigingen die voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2019-2023 zijn waar van toepassing zichtbaar verwerkt in deze begroting. Een totaaloverzicht van de verwerkingswijze van het coalitieakkoord is opgenomen in bijlage E.

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de nota Reserves en voorzieningen 2015-2019 die in december 2015 is vastgesteld. Gelijk met deze begroting wordt de herziene nota Reserves en voorzieningen 2020-2023 aan Provinciale Staten aangeboden.

Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geoormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in 2020 weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2020. Dit betreft een moment opname, voor veel van deze oormerken is ook na 2020 reeds een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De algemene reserve is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven, waarvoor geen andere dekking beschikbaar is. Deze reserve wordt gevoed uit incidentele meevallers en rekeningoverschotten, waaraan geen bestemming is gegeven. Voor de algemene reserve is een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar, waarop de bandbreedte van toepassing is. Hieraan wordt ultimo 2020 voldaan.

De algemene reserve maakt onderdeel uit van de weerstandscapaciteit van de provincie. De noodzakelijke minimumomvang van de algemene reserve wordt medebepaald door het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing toegelicht. Voor de algemene reserve bestaat geen bestedingsplan. Binnen de algemene reserve zijn geen oormerken aanwezig, deze kan voor de weerstandscapaciteit daarom volledig als 'vrije ruimte' worden beschouwd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	20.443	356	0	20.800	9.600
Bij					
Voorfinanciering aankoop vastgoed NLE (t/m 2023)		356			
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Risicoreservering opcenten MRB					9.600

Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve, waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) boven formatieve formatieplaatsen;
- tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden);
- personele knelpunten;
- vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden);
- complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten;
- organisatieontwikkeling;
- kosten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering;
- kosten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (incl. POB), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit en stelpost versterking organisatie bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de

directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	2.315	900	-732	2.484
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Frictiekosten 2020			-732	

Grootschalige kunstprojecten (NR: B006)

De reserve heeft de volgende doelen:

- Onderhoud en beheer van de 8 (was 7) landschapskunstwerken;
- Realisatie van landschapskunstwerken;
- Toepassing 1% kunstregeling bij investeringen in infrastructuur, verbouwing, nieuwbouw of aankoop van provinciale gebouwen door de provincie die een bedrag van 10 miljoen euro te boven gaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B006 Grootschalige kunstprojecten	67	33	0	100	190
Bij					
Reguliere storting		33			
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Fonds artistieke experimenten (coalitieakkoord 2019-2023)					190

Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie en onderhoud van rijks- en gemeentelijke monumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B008 Monumentenzorg	790	286	0	1.076
Bij				
Reguliere storting		28		
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129		
Matching rijksbijdrage (coalitieakkoord 2019-2023)		129		
		286		

Strategische Projecten (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die van strategisch belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie. Het gaat daarbij doorgaans om majeure projecten die naar hun omvang niet binnen de jaarlijks in de begroting beschikbare middelen kunnen worden opgevangen. Gelet op de omvangrijke bedragen die veelal met het uitvoeren van majeure projecten zijn gemoeid en de noodzaak om tot verdere ontwikkeling van de provincie te komen, is een substantiële reserve de komende jaren noodzakelijk.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- het gaat om - veelal grootschalige - projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren, omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- het gaat om publieke zaken, waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Strategische Projecten	36.553	4.253	-3.731	37.075	36.794
Bij					
Reguliere jaarlijkse storting		4.253			
Af					
Landbouw meerdere smaken			-200		
Bijdrage Poort Lelystad OVP			-1.000		
Cofinanciering Leader			-362		
Digitale ontsluiting buitengebied			-150		
Monitoring van het Economisch Programma			-50		
Lange termijn visie erfgoed (Cultuurbeleid 2017-2020)			-20		
Krachtige samenleving			-384		
Circulaire economie			-30		
Regiefunctie ontsluiting luchthaven			-21		
Verbindingsweg A6 - Amsterdam Lelystad Airport			-105		
Project Digitalisering Statenwerk			-16		
Marker Wadden			-400		
Trintelzand			-600		
GLB-pijler 1 (POP 3) - waterprogramma			-393		
			-3.731		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Fonds Landelijk Gebied					43
NP Nieuw Land (mandaat GS)					1.280
Procesgeld Nationaal Park Nieuw Land					468
Beleidskader Oostvaardersplassen					52
Nota Verrassend Groen					238
Spirocan (achtervang lening)					1.500
Kredietfaciliteit MKB doorstartfonds (achtervang lening)					477
Regiegroep techniek en gebiedspromotie					54
Composietencluster					300
MITC					2.000
Toeristisch recreatieve benutting FL. monumenten					80
Werelderfgoed Schokland					500
Cultuurbeleid 17-20					106
Krachtige samenleving (mandaat GS)					592
Achtervang lening DE-on (incl. geothermie)					8.328
Fietspadennetwerk					606
Kornwerderzand (mandaat GS)					2.500
Fietspad Grote Trap					1.870
Stedelijke bereikbaarheid Almere (SBA)					753
Regiefunctie ontsluiting luchthaven					136
HOV Luchthaven - infrastructuur (mandaat GS)					1.000
Procesgeld Rijksvastgoed Lelystad					105
Kapitaallasten Innovatiepaviljoen Floriade Werkt!					700
Trintelzand					300
Marker Wadden					100
Statengriffie					284
ICT					448
Informatietechnologie					400
Uitvoering coalitieakkoord 2019-2023 (restant IBP 2019)					2.160
JR2018-18 Onderhoud infrastructuur					5.450

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Strategische Projecten	36.553	4.253	-3.731	37.075	36.794
Flevokust spoorwegennetwerk					2.200
Stimuleringsbudget (initiële Verduurzaming OV)					500
Verkeersmanagement en Bereikbaarheid Ooststrand					265
Oostvaardersoever (coalitieakkoord 2019 2023 + € 3mln. B032)					1.000
Totaal oormerken					36.794

In bovenstaande tabel is nog geen rekening gehouden met toekomstige stortingen in de reserve, die nog niet in het saldo per 31 december 2020 zijn opgenomen. Daarnaast is in het Coalitieakkoord 2019-2023 een aantal incidentele inspanningen aangegeven (zie bijlage E1. Overzicht verwerking Coalitieakkoord 2019-2023), welke in bovenstaande tabel nog niet zijn opgenomen. Voor een groot deel hiervan zijn dekkingsmiddelen aangewezen waaronder de vrije ruimte in de reserve Strategische Projecten. Een bedrag van € 7,15 mln. is echter nog ongedekt. In het Coalitieakkoord is vastgelegd dat 'toekomstige financiële meevallers bij voorrang worden ingezet ter dekking van dit tekort, mits het weerstandvermogen op niveau is'.

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door grotere evenementen te realiseren en snel in te spelen op buitenkansen die zich voordoen.

De bestedingsdoelen van de reserve zijn opgenomen in de Sportnota 2019-2022. De uitvoering van de sportnota is opgedragen aan Gedeputeerde Staten. Aanvragen worden getoetst aan de Sportnota.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	330	0	0	330

Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond; daarna kan de reserve worden opgeheven (indicatie 2022). Het Rijk heeft de resterende bijdrage voor de gehele periode in 2017 reeds volledig voldaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	13.750	0	-2.112	11.638	9.404
Af					
Projectbijdragen Luchthavenfonds			-112		
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-2.000		
			-2.112		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Luchthavenfonds					104
Provinciale bijdrage Maritieme Servicehaven NF (excl. cofinanciering)					5.800
MITC					3.500
					9.404

Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn, onder de noemer technische bijstand, middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten kennen geen gelijkmatig verloop. Met deze egaliseringsreserve kunnen de schommelingen in de kosten van technische bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	781	0	0	781

Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsontwikkeling is externe deskundigheid nodig, die kan wisselen afhankelijk van de fase waarin de gebiedsontwikkeling zich bevindt. Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door Provinciale Staten vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan. Vanwege het ongelijkmatig verloop van de uitgaven is een reserve ingesteld; hierdoor wordt het jaarlijks beslag op de begroting geëgaliseerd.

Jaarlijks wordt een bedrag aan de reserve toegevoegd waaruit de proceskosten worden betaald. Niet bestede middelen worden via de reserve meegenomen naar het volgende jaar. Indien in een jaar extra middelen nodig zijn worden deze in eerste instantie uit deze reserve onttrokken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.255	1.000	-558	1.697	5
Bij					
Reguliere storting		1.000			
Af					
Procesgeld Amsterdam Lelystad Airport			-113		
Procesgeld Nationaal Park Nieuw Land t.b.v. Oostvaardersoever			-100		
Procesgeld Markermeer IJmeer			-20		
Procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-75		
Procesgeld Regiodeal			-150		
Procesgeld MITC			-100		
			-558		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Procesgeld Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland					5

p-MJP/POP (NR: B027)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3 2014-2020) beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering voor het programma is gelijkmatig beschikbaar. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar. Om die reden is deze egaliseringsreserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B027 p-MJP/POP	9.859	430	-2.100	8.189
Bij				
Reguliere storting provinciale cofinanciering POP3		430		
Af				
Provinciale cofinanciering voor het programma POP3			-1.500	
Saldo uitvoeringskosten programma POP3			-600	
			-2.100	

Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten in het kader van het meerjarenprogramma Bodem. Het betreft bodemsaneringen en projecten in het kader van het programma Duurzaam gebruik van de ondergrond. Dit ter uitvoering van het met het Rijk afgesloten Convenant Bodemontwikkelingsbeleid en Aanpak Spoedlocaties. In 2015 is een vervolgconvenant Bodem en ondergrond 2016-2020 afgesloten. De voeding vindt plaats uit nog niet bestede van het Rijk (te) ontvangen (decentralisatie-)uitkeringen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.024	0	-450	1.574	1.350
Af					
Pilots bodemdaling (coalitieakkoord 2019-2023)			-450		

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	2.024	0	-450	1.574	1.350
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Bodemdaling					1.350

Egalisatiereserve gladheidsbestrijding (NR: B030)

Het doel van deze egalisatiereserve is om voor de korte en langere termijn een flexibelere buffer te creëren om de sterk wisselende inzet (en kosten) ten behoeve van de gladheidsbestrijding op te vangen, zonder dat in het reguliere onderhoudsprogramma moet worden ingegrepen. Voeding vindt plaats uit batige saldi op de begrotingspost gladheidsbestrijding in de jaren dat er lage kosten worden gemaakt. Het maximale saldo is € 500.000. Dit betreft een gedelegeerde reserve.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B030 Egalisatie gladheidsbestrijding	349	0	0	349

Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het Europese programma 2014-2020 gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten in het kader van het Europese programma 2014-2020. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen (in het kader van het Europees programma) uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	493	900	-912	481
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-772	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-140	
			-912	

Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen, alsmede de in het kader van het voormalig Oostvaarderswold verkregen grondposities, worden ingezet voor de realisatie van het programma Nieuwe Natuur en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een aparte reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B032 Nieuwe natuur	11.212	0	-2.750	8.462	3.000
Af					
Saldo programma Nieuwe Natuur 2018			-2.750		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Oostvaardersoever (coalitieakkoord 2019-2023 + € 1 mln. B009)					3.000

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de Koepelnota integraal infra beheer is een totaal dekkingssamenstelling gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het daarvoor beschikbare budget. Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het

stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egaliseringsreserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egaliseringsreserve activering vervangingsinvestering	10.065	0	-473	9.592
Af				
Dekking kosten jaarlijks onderhoud infrastructuur			-473	

Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het Fonds Verstedelijking Almere beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Tevens worden de middelen hiermee gescheiden van de afronding van het lopende IFA-programma zodat de omvang van de beschikbare middelen transparant blijft. Bestedingen ten laste van de reserve Almere 2.0 vinden plaats op basis van een door Provinciale Staten vastgesteld jaarprogramma Fonds Verstedelijking Almere (inclusief eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B035 Almere 2.0	8.296	4.200	-	726	2.750
Bij					
Reguliere storting		4.200			
Af					
Bijdrage Jaarprogramma Almere 2.0 (excl. Floriade)			-9.920		
Bijdrage jaarprogramma Almere 2.0 m.b.t. Floriade			-1.850		
			-		
			11.770		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Economische Making of Floriade					2.750

Het oormerk op deze reserve is hoger dan de stand per 31-12-2020. Doordat er in de komende jaren nog stortingen plaatsvinden zal de reserve toereikend zijn om hieraan te voldoen.

Egaliseringsreserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egaliseringsreserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Na afloop van de vierjaarlijkse periode valt het restant van de egaliseringsreserve volledig vrij ten gunste van de algemene middelen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Egaliseringsreserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur	656	0	0	656*

* Conform vigerend beleid vallen eventuele middelen in deze reserve per eind 2019 vrij. In de nieuwe nota reserves en voorzieningen wordt voorgesteld deze bestemmingsreserve in stand te houden en deze te voorzien van een plafond. Indien Provinciale Staten dit voorstel niet overneemt zal een eventueel saldo bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen ten gunste van de algemene middelen conform vigerend beleid.

Mobiliteit (NR: B037)

De reserve wordt ingezet ter dekking van de kosten voor openbaar vervoer, verkeers- en mobiliteitsmanagement, verkeersveiligheid en infrastructurele projecten. De primaire functie van de reserve is om schommelingen in de inzet van deze middelen te egaliseren en de middelen vanuit de decentralisatie uitkering voor Verkeer & Vervoer beschikbaar te houden. Het instellen van de reserve draagt bij aan het uitvoeren van het Coalitieakkoord 2015-2019 dat stelt dat de huidige budgetten voor openbaar vervoer en infrastructuur in stand worden gehouden, ook als de Brede Doeluitkering Verkeer & Vervoer (BDU) is overgeheveld naar het provinciefonds (hetgeen inmiddels heeft plaatsgevonden). De bestedingsdoelen zijn identiek aan de bestedingsdoelen van de oude BDU-bestedingen en zijn opgenomen in het p-MIRT. Daarin wordt inzicht gegeven in de specifieke bestedingsdoelen van de middelen. Het betreft een gedelegeerde reserve voor zowel stortingen als onttrekkingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	33.196	43.568	-68.446	8.318	7.656
Bij					
Reguliere storting mobiliteitsmiddelen		39.388			
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling expl. budgetten		863			
Reguliere storting loon & prijsontwikkeling investeringen		156			
Storting verbetering kwaliteit en bereikbaarheid OV		150			
Storting AROV middelen		3.012			
		43.568			
Af					
Dekking netto lasten product 6.1.1 openbaar vervoer			-28.118		
Dekking netto lasten product 6.2.1 mobiliteit en verkeer			-2.066		
Dekking netto budgetlasten product 6.3.1 investering infra			-1.613		
Dekking bijdrage busbanen Almere (oormerk)			-2.270		
Dekking bijdrage AROV/ Rijkswaterstaat (oormerk)			-3.012		
Overheveling naar reserve B042 dekking afschrijvingslasten			-31.367		
			-68.446		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Bijdrage busbanen Almere					3.156
Fietsmaatregelen (coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Ondergrondse energie-infrastructuur OV IJssel-Vecht					1.500
Bijdrage N50					500
Totaal oormerken					7.656

Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.432	470	-524	7.378	3.000
Bij					
Reguliere storting conform begroting		470			
Af					
Natura 2000 maatregelen regulier			-524		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Uitvoering rapport van Geel (coalitieakkoord 2019-2023)					3.000

Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (NR: B039)

Bij de instelling van de reserve is deze eenmalig met € 6,5 mln. gevoed vanuit de algemene reserve. Jaarlijks zullen de eventuele overschotten op eenmalige ICT-middelen worden toegevoegd aan de reserve. De reserve wordt ingezet voor de kosten die gemaakt worden voor de Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering (MAB).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B039 Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	485	0	0	485

Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Deze middelen zijn uitsluitend gedurende het volgende begrotingsjaar binnen de reserve beschikbaar en vallen vrij in het rekeningresultaat indien besteding niet tijdig

heeft plaatsgevonden. Onttrekkingen aan deze reserve zijn gemandateerd aan het college van Gedeputeerde Staten.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B040 Doorgeschoven activiteiten	2.740	0	-128	2.612*
Af				
Uitvoering actieplan Het goede voorbeeld 2019-2020			-128	

* Gedurende 2019 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij de staten daartoe anders hebben besloten.

Dekking afschrijvingslasten (NR: B042)

De primaire functie van deze reserve is de (extra) afschrijvingslasten te dekken, om deze zodoende te egaliseren en daarmee de exploitatieruimte van de provinciale begroting stabiel te houden. De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor investeringen in activa met maatschappelijk nut. De hoogte van de onttrekking uit de reserve is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze jaarlijks voortvloeien uit de staat van activa. Het betreft een gedelegeerde reserve.

Per 1 januari 2017 is het volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) niet meer toegestaan om bijdragen uit het eigen vermogen (reserves) of uit de eigen exploitatie direct in mindering te brengen op het te activeren bedrag van investeringen in maatschappelijk nut. Als gevolg van deze wijziging stijgt de hoogte van de te activeren activa aanzienlijk, met als gevolg een toename van de jaarlijkse structurele afschrijvingslasten. Deze hogere structurele lasten kunnen een negatief effect hebben op de beschikbare begrotingsruimte. Om dit effect te voorkomen zijn de (reeds gereserveerde en voorgenomen) bijdragen aan investeringen apart gezet in deze reserve om de toekomstige afschrijvingslasten te dekken. Over de gehele looptijd van de activa is het effect budgetneutraal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B042 Dekking afschrijvingslasten	50.093	31.472	-1.271	80.295
Bij				
Overheveling uit reserve B037 Mobiliteit (ontwikkelinvesteringen p-MIRT 2020)		31.367		
Overheveling uit reserve B009 Strategische Projecten (ontwikkelinvesteringen 2020 t.l.v. oormerk MOBLA)		105		
		31.472		
Af				
Dekking extra afschrijvingslasten			-1.271	

Economisch Programma (NR: B043)

Doel van deze reserve is een duidelijk label te geven aan de middelen voor het Economisch Programma. Daarnaast wordt de onvoorspelbaarheid van inzet van middelen opgevangen door de middelen niet direct actief op de programmabegroting te zetten. Onttrekkingen aan deze reserve zijn gedelegeerd aan Gedeputeerde Staten. Op basis van doelbereik en voortgang kan met behoud van snelheid uit deze reserve geput worden, binnen de daartoe gestelde kaders.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 reserve Economisch Programma	5.570	0	-845	4.726	6.743
Af					
Voucherregeling Human Capital-Agenda					
Human Capital-Agenda			-275		
Internationaal ondernemerschap			-200		
Groeihuis			-170		
Netwerkversterking ondernemers			-200		
			-845		
Resterende oormerken per 31-12-2020					
Human Capital agenda					543
Financiering en support					1.500
Internationaal Ondernemerschap					1.500
Groeihuis					1.500
Netwerkversterkend ondernemerschap					1.500
Versterking economisch vestigingsklimaat					200
Verlaging bestaande oormerken i.v.m. coalitieakkoord 2019-2023					-1.000
Subtotaal oormerken					5.743
GroEIFonds (coalitieakkoord 2019-2023, te dekken uit oormerken)					1.000
Totaal oormerken					6.743

Duurzame energie (NR: B044)

Deze reserve is in 2018 ingesteld bij de besluitvorming omtrent de projecten binnen de opgave duurzame energie. De onttrekkingen aan deze reserve dienen te voldoen aan de gestelde randvoorwaarden en de geformuleerde doelstellingen binnen de programmabegroting, dan wel de uitwerking van de opgave duurzame energie en de energieagenda. Voeding vindt plaats vanuit de resterende middelen voor duurzame energie binnen de stelpost Nieuw Beleid (in 2018 en 2019). Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave duurzame energie, zoals het expertisecentrum, initiatieven energietransitie en de regeling 'zon voor asbest'.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	3.163	0	-1.973	1.191	500
Af					
Financiering expertisecentrum Flevo			-173		
Financiering Flevoland Duurzame Energie			-475		
Initiatieven energietransitie			-250		
Energiebesparing i.p.v. asbestdak			-1.075		
			-1.973		
Resterend oormerk per 31-12-2020					
Stimuleringsbudget initiële Verduurzaming OV					500

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn: maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen

is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	758	0	0	758

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het Provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjaren onderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Dit onderhoudsplan wordt om de 4 jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat bij de Perspectiefnota 2017-2021 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	1.871	472	-162	2.180
Bij				
Reguliere storting		472		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsplan			-162	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan Provinciale Staten (de huidige versie is op 29 januari 2014 door Provinciale Staten vastgesteld). De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	11.694	10.448	-8.237	13.904
Bij				
Reguliere storting		10.448		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsprogramma's			-8.237	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen (voorheen: steunpunten) en de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjaren onderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Dit onderhoudsplan wordt om de 4 jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Het huidige plan dat bij de Perspectiefnota 2017-2021 door Provinciale Staten is vastgesteld betreft de periode 2018-2021.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	631	86	-297	402
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		86		
Af				
Uitvoering onderhoud 2020 volgens onderhoudsplan			-297	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het deel van het vastgoed dat voorheen in eigendom was van Nieuw Land Erfgoedcentrum, en sinds 2017 in eigendom van de provincie Flevoland is, inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een

opgesteld meerjaren onderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen. Dit onderhoudsplan wordt om de 4 jaar door Provinciale Staten vastgesteld. Omdat het eigendom per 2017 is overgegaan, zal naar verwachting medio 2021 een nieuw plan worden voorgelegd voor de volgende periode (2022-2025).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	581	183	-350	414
Bij				
Reguliere storting		183		
Af				
Uitvoering onderhoud 2018 volgens onderhoudsplan			-350	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner, Loyalis Maatwerk Administraties. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag;
- Rekenrente van DNB;
- Overlevingskansen: prognosetafels ABP met CBS;
- Pensioenrichtleeftijd (thans 67 jaar);
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	7.930	305	-312	7.923
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-312	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat vorderingen oninbaar zijn.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	70	0	-0	70

Oninbare leningen (NR: V037)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat uitgezette leningen oninbaar zijn.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	167	0	0	167

Reorganisatie bedrijfsvoering (NR: V039)

In het verleden is op basis van een visiedocument bedrijfsvoering en de bijbehorende businesscase een halvering van het aantal ondersteunende afdelingen naar 3 afdelingen en een inkrimping van de formatie met 26 fte's gerealiseerd. Dit heeft ertoe geleid dat er vanaf 2017 een structurele besparing van € 2,6 mln. is gerealiseerd. Omdat op een zorgvuldige manier te doen, moeten incidentele proces- en frictiekosten worden gemaakt. Daarvoor is deze voorziening gevormd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V039 Reorganisatie bedrijfsvoering	523	0	-189	334
Af				
Aanwending voorziening t.b.v. frictiekosten			-189	

Gronden Oostvaarderswold / Nieuwe Natuur (NR: V040)

De voorziening is gevormd om het risico af te dekken dat de geactiveerde gronden Oostvaarderswold met verlies (verkoopprijs lager dan de boekwaarde) worden afgestoten. Verwacht wordt dat de laatst beschikbare gronden waarop deze voorziening van toepassing is in 2019 worden ingezet binnen het programma Nieuwe Natuur.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V040 Gronden OVW / Nieuwe Natuur	0	0	0	0

Garantstelling personeel NLE (NR: V045)

Deze voorziening is gevormd voor het provinciale aandeel in de garantstelling van de GR NLE voor het NLE-personeel na de overgang van dat personeel naar Batavialand. Er wordt alleen een beroep gedaan op de garantstelling in het geval dat Batavialand failliet gaat. Het aandeel van de provincie Flevoland in de garantstelling is conform het in de gemeenschappelijke regeling vastgestelde percentage van verdeling van de bijdragen van de GR-deelnemers bij tekorten, zoals vastgelegd in de bijlage bij de tekst van de gemeenschappelijke regeling uit 2004.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V045 Garantstelling personeel NLE	1.010	0	0	1.010

Spaarverlof (NR: V047)

In 2017 is een nieuwe voorziening Spaarverlof gevormd. In de CAO 2017-2018 is vastgelegd dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalttermijn van het bovenwettelijk en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast zijn de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Conform het BBV is hiervoor een voorziening ingesteld. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op (een prognose van) het aantal gespaarde verlofuren en de geldende uurtarieven per balansdatum. Het verloop van deze voorziening laat zich moeilijk voorspellen omdat het een nieuwe regeling betreft waardoor ervaringscijfers ontbreken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	468	0	0	468

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) eind 2018 lager is dan de boekwaarde van de investering is er een voorziening opgenomen van € 7,6 mln. Conform de verslaggevingsvoorschriften is deze voorziening gesaldeerd met de boekwaarde van de activa.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	7.626	0	0	7.626

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	439	435	434	434
3.9 Water, overige baten en lasten	707	501	499	483
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	13.279	1.493	1.489	1.489
8.1 Ruimtelijke ordening	1.792	1.677	1.314	1.314
8.2 Volkshuisvesting	263	211	210	210
Totaal 1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water	16.480	4.317	3.946	3.930
2 Landbouw, visserij en natuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	178	177	177	177
4.1 Bodembescherming	742	539	538	538
5.1 Natuurontwikkeling	5.707	5.089	1.087	1.087
5.2 Beheer natuurgebieden	10.400	9.981	9.932	9.699
5.3 Beheer flora en fauna	1.290	1.087	887	887
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.522	1.371	521	521
6.1 Agrarische aangelegenheden	2.929	3.169	3.416	3.758
6.3 Kennis en innovatie	466	311	309	309
6.9 Regionale economie, ov. Baten&lasten	1.343	1.052	662	162
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	496	101	100	100
8.1 Ruimtelijke ordening	1.372	1.171	1.171	1.171
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	26.445	24.048	18.800	18.409
3 Economie				
6.2 Logistiek	425	422	421	421
6.3 Kennis en innovatie	1.322	1.291	1.087	1.087
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	9.350	8.437	7.773	7.774
Totaal 3 Economie	11.097	10.150	9.281	9.282
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
6.4 Recreatie en toerisme	1.614	1.610	1.612	1.608
7.1 Cultuur	5.288	5.175	5.173	5.173
7.2 Maatschappij	1.988	1.982	1.981	1.981
7.9 Cult.&maatschappij, ov. baten&lasten	824	822	822	822
8.1 Ruimtelijke ordening	464	369	359	79
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	10.178	9.958	9.947	9.663
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	10	10	10	10
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	0	0	0	0
4.1 Bodembescherming	743	608	607	607
4.4 Vergunningverlening en handhaving	4.514	4.510	4.351	4.351
4.6 Duurzaamheid	3.827	1.566	1.563	1.563
4.9 Milieu, overige baten en lasten	859	855	754	654
5.9 Natuur, overige baten en lasten	370	369	369	369
7.1 Cultuur	37	10	10	10
8.1 Ruimtelijke ordening	2.075	1.711	1.708	1.458
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	12.435	9.639	9.372	9.022

6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	35.202	28.401	29.318	30.615
2.2 Waterwegen	3.502	3.805	4.912	5.629
2.3 Openbaar vervoer	36.516	36.550	36.577	36.606
2.9 Verkeer en vervoer, ov. baten&lasten	2.870	2.702	2.451	2.346
Totaal 6 Mobiliteit	78.090	71.458	73.258	75.196
7 Vernieuwend bestuur				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	52	52	52	52
0.5 Alg.dekk middelen, ov baten en lasten	1.387	5.839	10.929	14.763
0.6 Overhead	31.577	30.729	30.314	30.295
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.359	1.348	1.345	1.346
1.1 Provinciale staten	2.476	2.490	2.452	2.752
1.2 Gedeputeerde staten	2.064	1.945	1.940	1.940
3.9 Water. overige baten en lasten	37	37	36	36
0.8 Mutaties reserves	87.868	57.103	72.229	52.739
4.4 Vergunningen en handhaving	1	1	1	1
1.3 Kabinetszaken	73	72	72	72
1.6 Openbare orde en veiligheid	425	421	420	420
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	7	7	7	7
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	127.376	100.094	119.847	104.473
Totaal Lasten	282.101	229.664	244.438	229.977
Baten per programma naar taakveld	Begroting g 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en water				
3.3 Kwantiteit grondwater	-470	-470	-470	-470
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	-22	-22	-22	-22
Totaal 1 Ruimtel. ontwikkeling, wonen en water	-492	-492	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur				
5.2 Beheer natuurgebieden	-50	-50	0	0
5.1 Natuurontwikkeling	-1.500	-1.500	0	0
6.9 Regionale economie, ov Baten&lasten	-260	-490	-500	0
Totaal 2 Landbouw, visserij en natuur	-1.810	-2.040	-500	0
3 Economie				
6.2 Logistiek	-357	-357	-357	-357
6.9 Regionale economie, ov. baten&lasten	-1.263	-968	-968	-968
Totaal 3 Economie	-1.621	-1.325	-1.325	-1.325
4 Aantrekkelijk Flevoland en Krachtig samenleving				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
Totaal 4 Aantrekkelijk Flevoland en krachtige samenleving	-10	-10	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu				
4.1 Bodembescherming	-400	-400	-400	-400
4.6 Duurzaamheid	-150	0	0	0
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73
8.1 Ruimtelijke ordening	-190	0	0	0
Totaal 5 Energie, duurzaamheid en milieu	-813	-473	-473	-473
6 Mobiliteit				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83

2.3 Openbaar vervoer	-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
Totaal 6 Mobiliteit	-8.474	-8.474	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur				
0.1 Uitkering provinciefonds	-107.560	-106.368	-108.742	-111.944
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-59.000	-59.600	-60.200	-60.800
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-111	-86	-62	-62
0.4 Deelnemingen	-378	-378	-378	-378
0.6 Overhead	-3.032	-3.032	-3.032	-3.032
0.8 Mutaties reserves	-98.773	-47.357	-60.722	-42.978
1.2 Gedeputeerde staten	-27	-27	-27	-27
	-			
Totaal 7 Vernieuwend bestuur	268.881	-216.848	-233.163	-219.202
	-			
Totaal Baten	282.101	-229.664	-244.437	-229.978

x € 1.000

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	incidenteel	structureel	Totaal 2020	incidenteel	structureel	Totaal 2021
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	14.052	14.052	0	1.932	1.932
2 Landbouw, visserij en natuur	7.425	16.044	23.469	5.500	15.622	21.122
3 Economie	3.056	4.945	8.001	2.395	4.712	7.106
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	465	8.448	8.913	290	8.425	8.715
5 Energie, duurzaamheid en milieu	2.009	8.498	10.507	0	7.745	7.745
6 Mobiliteit	21	68.405	68.426	1.187	60.774	61.961
7 Vernieuwend bestuur	30	60.835	60.866	23	63.958	63.980
Totaal lasten	13.006	181.227	194.233	9.395	163.167	172.561
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-492	-492	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	-1.500	-310	-1.810	-1.500	-540	-2.040
3 Economie	-190	-1.431	-1.621	-50	-1.275	-1.325
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	0	-10	-10	0	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	-150	-663	-813	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.474	-8.474	0	-8.474	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	0	-170.109	-170.109	0	-169.492	-169.492
Totaal baten	-1.840	-181.489	-183.329	-1.550	-180.757	-182.307
Totaal saldo van lasten en baten	11.166	-262	10.904	7.845	-17.590	-9.746
Stortingen in reserves	4.928	82.940	87.868	2.428	54.675	57.103
Onttrekkingen uit reserves	-9.565	-89.208	-98.773	-8.228	-39.129	-47.357
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-4.637	-6.267	-10.904	-5.800	15.545	9.746
Geraamd resultaat	6.529	-6.529	0	2.045	-2.045	0

x € 1.000

	incidenteel	structureel	Totaal 2022	incidenteel	structureel	Totaal 2023
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	1.573	1.573	0	1.557	1.557
2 Landbouw, visserij en natuur	250	15.630	15.880	250	15.249	15.499
3 Economie	2.192	4.062	6.254	2.192	4.062	6.254
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	280	8.428	8.708	0	8.425	8.425
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	7.487	7.487	0	7.137	7.137
6 Mobiliteit	4.284	59.528	63.812	0	65.746	65.746
7 Vernieuwend bestuur	23	68.473	68.496	23	72.597	72.620
Totaal lasten	7.029	165.181	172.210	2.464	174.773	177.237
1 Ruimtelijke ontw. wonen en water	0	-492	-492	0	-492	-492
2 Landbouw, visserij en natuur	0	-500	-500	0	0	0
3 Economie	-50	-1.275	-1.325	-50	-1.275	-1.325
4 Aantrek Flevoland en Krach Samenl.	0	-10	-10	0	-10	-10
5 Energie, duurzaamheid en milieu	0	-473	-473	0	-473	-473
6 Mobiliteit	0	-8.474	-8.474	0	-8.747	-8.474
7 Vernieuwend bestuur	0	-172.442	-172.442	0	-176.224	-176.224
Totaal baten	-50	-183.666	-183.716	-50	-186.949	-186.999
Totaal saldo van lasten en baten	6.979	-18.485	-11.507	2.414	-12.176	-9.761
Stortingen in reserves	2.428	69.801	72.229	2.428	50.311	52.739
Onttrekkingen uit reserves	-7.084	-53.638	-60.722	-2.438	-40.540	-42.978
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-4.656	16.163	11.507	-10	9.772	9.761
Geraamd resultaat	2.323	-2.323	0	2.404	-2.404	0

x € 1.000

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de Productenraming.

Programma-onderdeel	Omschrijving incidentele lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
2.2 Natuur en landelijk gebied	21 Actieplan biodiversiteit	250	0	0	0
	21 Cofinanciering Leader NPNL	362	0	0	0
	22 Nationaal Park Nieuw Land	1.000	850	0	0
	22 Oostvaardersoever	100	0	0	0
	23 IJmeer/Markermeer	1.020	400	0	0
	24 Bijdrage projecten Nieuwe Natuur	4.000	4.000	0	0
	24 Procesgelden Nieuwe Natuur	250	250	250	250
	25 Top-up Waterprogramma	393	0	0	0
	26 Digitale ontsluiting buitengebied	150	0	0	0
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	7.525	5.500	250	250
3.1 Economisch programma	11 Human Capital agenda	78	0	0	0
	11 Programma-activiteiten v.d. Assembly	203	203	0	0
	12 Intereg V	175	142	142	142
	Totaal 3.1 Economisch programma	457	345	142	142
3.2 Gebieds-opgaven	21 Luchthaven Lelystad	224	0	0	0
	23 Procesgelden MITC	100	0	0	0
	23 Noordelijk Flevoland	2.050	2.050	2.050	2.050
	23 Procesgeld Regiodeal NF	150	0	0	0
	23 Servicehaven Noordelijk Flevoland	75	0	0	0
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	2.599	2.050	2.050	2.050
4.2 Cultuur en erfgoed	22 Rijksmonument Waterloopbos	81	0	0	0
	Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed	81	0	0	0
4.3 Krachtige samenleving	31 Actualisatie/uitwerken Omgevingsplan	384	290	280	0
	Totaal 4.3 Krachtige samenleving	384	290	280	0
5.1 Regionale energiestrategie	11 opgave duurzame energie	2.009	0	0	0
	Totaal 5.1 Regionale energiestrategie	2.009	0	0	0
6.2 Ontwikk. en innovatie mobiliteit	21 Voorverkenningen infrabonds	21	21	0	0
	Totaal 6.2 Ontwikk en innovatie mobiliteit	21	21	0	0
6.3 Infrastructuur	32 Niet jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	1.166	4.284	0
	Totaal 6.3 Infrastructuur	0	1.166	4.284	0
7.4 Bedrijfsvoering	43 Aanbestedingskosten	16	0	0	0
	41 Tijdelijk personeel	-9	0	0	0
	43 NLE	23	23	23	23
	Totaal 7.4 Bedrijfsvoering	30	23	23	23
8.5 Reserves *	51 Strategische Projecten	4.253	1.753	1.753	1.753
	51 Monumentenzorg	286	286	286	286
	51 Algemene reserve	356	356	356	356
	51 Grootschalige kunstprojecten	33	33	33	33
	Totaal 8.6 Reserves**	4.928	2.428	2.428	2.428
Totale lasten		18.034	11.822	9.456	4.892

2.2 Natuur en landelijk gebied	24 Bijdrage projecten nieuwe natuur	-1.500	-1.500	0	0
	Totaal 2.2 Natuur en landelijk gebied	-1.500	-1.500	0	0
3.1 Economisch programma	12 Interreg V	-100	0	0	0
	12 OP West 2014-2020	-40	0	0	0
	Totaal 3.1 Economisch programma	-140	0	0	0
3.2 Gebiedsopgaven	23 Noordelijk Flevoland	-50	-50	-50	-50
	Totaal 3.2 Gebiedsopgaven	-50	-50	-50	-50
5.2 Duurzaamheid en circulaire economie	21 Circulaire economie - beleid	-150	0	0	0
	Totaal 5.1 Duurzaamheid & circulaire economie	-150	0	0	0
7.5 Reserves *	51 Doorgeschoven activiteiten	-128	0	0	0
	51 Nieuwe Natuur	-2.750	-2.750	-250	-250
	51 Strategische Projecten	-3.731	-2.843	-4.834	-188
	51 Procesgelden gebiedsontwikkeling	-558	0	0	0
	51 Zuiderzeelijngelden	-2.112	-2.000	-2.000	-2.000
	51 Economisch Programma	-845	-635	0	0
	Totaal 7.5 Reserves	-10.122	-8.228	-7.084	-2.438
Totale baten		-11.962	-9.778	-7.134	-2.488
Totaal		6.072	2.045	2.323	2.404

x € 1.000

* Mutaties in de reserve zijn over het algemeen al incidenteel te bestempelen, tenzij het een egalisatiereserve betreft.

E. Verwerking coalitieakkoord en verloop begrotingssaldo

E1. Overzicht verwerking Coalitieakkoord 2019-2023

In onderstaande tabel is weergegeven hoe het Coalitieakkoord 2019-2023 is verwerkt in de Programmabegroting 2020.

NR	Onderwerp	Structureel				Inci- den- teel	Prog. onder- deel	Verwerkingwijze beg 2020
		2020	2021	2022	2023			
1	Digicity MITC (cofinanciering)	-	-	-	-	3,00	n.v.t.	Niet verwerkt
2	Infra wegen	-	-	-	1,00	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid
3	Infra fietspaden	-	1,10	1,10	1,10	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid en reserve Mobiliteit
4	Infra Smart mobility	-	1,12	1,12	1,12	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid
5	Infra Programma Duurzaamheid	0,60	0,60	0,60	0,60	-	6.3	Storting voorziening NJO Infrastructuur
6	- Verbreding A27 Cofinanciering (Stichtse brug -A1)	-	-	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
7	- Verbreding A27 Cofinanciering (Stichtse brug -A6)	-	-	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
8	- Spoorlijn Flevokust.	-	-	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
9	Natuurontwikkeling	0,50	0,50	0,50	0,50	-	2.2	0,38 structureel onttrekking reserve Natuur, restant ten laste van Nieuw Beleid
10	Bodemdaling	0,45	0,45	0,45	0,45	-	2.1	Onttrekking reserve Bodem
11	Landbouw meerdere smaken	1,10	1,10	1,10	1,10	-	2.1	Ten laste van Nieuw Beleid
12	Maatregelen Circulaire Economie	0,80	0,80	0,80	0,80	-	5.2	Ten laste van Nieuw Beleid
13	Actieplan biodiversiteit	0,25	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	2.2	Ten laste van Nieuw Beleid (alleen 2020)
14	Openbaar vervoer landelijk gebied	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
15	Budget voor schone leefomgeving	0,10	0,10	0,10	0,10	-	7.3	Oormerk Nieuw Beleid
16	Economisch programma nieuwe periode	-	-	-	-	8,00	n.v.t.	Niet verwerkt
17	Topsectoren, MKB-cofinanciering	0,50	0,50	0,50	0,50	-	3.1	Ten laste van Nieuw Beleid
18	Groeifonds	-	-	-	-	8,00	n.v.t.	Niet verwerkt
19	Krachtige samenleving	-	-	-	-	1,00	n.v.t.	Niet verwerkt
20	Lelystad Next level	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Niet verwerkt
21	Nationaal park Nieuw land	0,45	0,45	0,45	0,45	-	2.2	Ten laste van Nieuw Beleid
22	Opstellen en onderhouden regionale woonagenda	0,10	0,05	0,05	0,05	-	1.1	Ten laste van Nieuw Beleid
23	Energietransitie	-	-	-	-	6,50	n.v.t.	Bestaand oormerk DE- ON reserve strat.projecten
24	Openbaar vervoer	0,15	0,15	0,15	0,15	-	6.1	Ten laste van Nieuw Beleid
25	Landschap behouden en versterken	0,10	p.m.	p.m.	p.m.	-	1.1	Ten laste van Nieuw Beleid (alleen 2020)
26	Toezichthouders buitengebied	0,20	0,20	0,20	0,20	-	2.2	Ten laste van Nieuw Beleid

NR	Onderwerp	Structureel				Inci- den- teel	Prog. onder- deel	Verwerkingswijze beg 2020
		2020	2021	2022	2023			
27	Fonds vitaal platteland/leefbaarheid, samenhang landelijk gebied	-	-	-	-	2,00	n.v.t.	Niet verwerkt
28	Uitwerking rapport Van Geel Oostvaardersplassen	-	-	-	-	3,00	n.v.t.	Oormerk reserve Natuur
29	Aanvullende middelen voor energietransitie	0,65	0,65	0,65	0,65	-	5.1	Ten laste van Nieuw Beleid
30	Iconisch museum voor moderne kunst	-	-	-	-	p.m.	n.v.t.	Niet verwerkt
31	Fonds artistieke experimenten	-	-	-	-	2,30	n.v.t.	Niet verwerkt
32	Erfgoedprogramma	0,53	0,53	0,53	0,53	-	4.1	Ten laste van Nieuw Beleid (waarvan 0,129 storting in reserve Monumenten)
33	Batavialand	-	-	-	-	p.m.	n.v.t.	Niet verwerkt
34	Versterking recreatieve sector	-	-	-	-	-	n.v.t.	Niet verwerkt
35	Realisatie Oostvaardersoever	-	-	-	-	4,00	n.v.t.	Oormerk Nieuwe Natuur (3 mln.) en reserve strat.projecten (1 mln.)
36	ICT-beheer op orde	0,40	0,40	0,40	0,40	-	7.4	Ten laste van Nieuw Beleid
37	ICT-ontwikkelingen	0,10	0,10	0,10	0,10	-	7.4	Ten laste van Nieuw Beleid
38	Ondersteunende capaciteit nieuw college.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	-	n.v.t.	Binnen bestaand budget opgelost
39	Veiligheid en ondermijning	0,10	0,10	0,10	0,10	-	7.1	Ten laste van Nieuw Beleid
	Totaal	7,08	8,90	8,90	9,90	37,8		

E2. Overzicht verloop begrotingssaldo 2020-2023

Conform vigerend beleid worden mutaties die van invloed zijn op het begrotingssaldo verrekend met (de vrije ruimte in) de stelpost Nieuw Beleid. Onderstaand is het verloop van deze stelpost weergegeven ten opzichte van de vorige begroting (Programmabegroting 2019), zodat inzichtelijk is welke mutaties van invloed zijn geweest op de begrotingsruimte.

	2020	2021	2022	2023
Stelpost Nieuw Beleid Programmabegroting 2019 - totaal	12.265	12.767	14.375	14.375
Nadien genomen besluiten:				
PS-besluit: formatieuitbreiding Griffie (14-11-2018)	-270	-270	-270	-270
PS-besluit: Visit Flevoland (19-12-2018)	-60	-60	-60	-60
PS-besluit: Organisatievisie en formatiebudget (30-1-2019)	-1.400	-1.202	-980	-980
<i>Totaal tussentijds genomen besluiten:</i>	<i>-1.730</i>	<i>-1.532</i>	<i>-1.310</i>	<i>-1.310</i>
Financieel kader - totaal Nieuw Beleid bij aanvang begroting 2020	10.535	11.235	13.065	13.065
Waarvan geoormerkt:				
A. oormerken n.a.v. Perspectiefnota 2017-2021				
Houtribdijk strand naar 400m (kap.last investeringen a € 2 mln.)	100	100	100	100
Snel internet landelijk gebied	0	0	0	0
SWUNG (subsidieregeling)	200	200	200	200
SWUNG (vanaf 2023 kap.last over investeringen a € 2,7 mln.)	135	135	135	135
B. oormerken overig				
Inzet Meerjarenaanpak Bedrijfsvoering	600	600	600	600
Werelderfgoed Schokland	50	50	50	50
C. oormerken nieuwe Collegeperiode				
Nieuw beleid vanaf 2019 P-nota 2017-2021	2.000	2.000	2.000	2.000
D. oormerken Interbestuurlijk Programma (IBP)				
Interbestuurlijk Programma	6.780	8.150	9.980	9.980
<i>Totaal geoormerkt:</i>	<i>9.865</i>	<i>11.235</i>	<i>13.065</i>	<i>13.065</i>
Nieuw Beleid - vrije ruimte	670	0	0	0
Begrotingssaldo	0	0	0	0
Financieel kader - vrije ruimte bij aanvang begroting 2020	670	0	0	0
<u>Autonome ontwikkelingen:</u>				
Dividend BNG	50	50	50	50
Uitkering Provinciefonds	12.550	11.758	10.732	13.934
Opcen Motorrijtuigenbelasting	-15.400	-15.500	-15.700	-15.100
Actualisatie stelpost L&P	200	950	1.200	-1.600
Actualisatie stelpost onzekerheden	400	400	400	0
Structurele financiële consequenties MAB (t.l.v. oormerk MAB)	-600	-600	-600	-600
Proces- en onderzoekskosten Oostvaardersplassen	-400	-200	0	0
Akker- en weidevogelbescherming	-23	-23	-23	-23
Actualisatie kapitaallasten Flevokust Haven	204	204	204	204
Actualisatie exploitatie Flevokust Haven	-90	-90	-90	-90
Bijdragen omgevingsdiensten	-376	-376	-218	-218
Statenverkiezingen 2023	0	0	0	-300
Windenergie eindigt in 2022	0	0	0	250

	2020	2021	2022	2023
Bijdrage Agenda IJsselmeergebied 2050	-100	-100	-100	-100
Kennisimpuls Delta Aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater 2019-2022	-16	-16	-16	0
Vorbereidingskosten provinciaal waterprogramma	-200	0	0	0
Aanvullend budget Omgevingswet	-256	-256	-100	-100
Jaarlijkse uitzetting kapitaallasten Infrastructuur	0	0	0	-75
Totaaleffect autonome ontwikkelingen op vrije ruimte	-4.056	-3.798	-4.260	-3.768
Mutatie oormerken:				
Structurele financiële consequenties MAB (t.l.v. oormerk MAB)	600	600	600	600
SWUNG (subsidieregeling) eindigt in 2022 (t.l.v. oormerk SWUNG)	0	0	100	200
Vrije ruimte na verwerking autonome ontwikkelingen PB2019	-2.786	-3.198	-3.560	-2.968
Coalitieakkoord (Algemeen CA):				
Infra duurzaamheid	-600	-600	-600	-600
Natuurontwikkeling van onderop	-500	-500	-500	-500
Bodemdaling	-450	-450	-450	-450
Landbouw meerdere smaken	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100
Circulaire economie	-800	-800	-800	-800
Actieplan biodiversiteit	-250	0	0	0
Topsectoren MKB	-500	-500	-500	-500
Procesgeld NP Nieuw Land	-450	-450	-450	-450
Opstellen en onderhouden woonagenda	-100	-50	-50	-50
Openbaar Vervoer	-150	-150	-150	-150
Landschap	-100	0	0	0
Toeziethouders buitengebied	-200	-200	-200	-200
Aanvullende middelen energietransitie	-650	-650	-650	-650
Erfgoedprogramma	-529	-529	-529	-529
ICT	-500	-500	-500	-500
Veiligheid/ondermijning	-100	-100	-100	-100
<i>Waarvan t.l.v. dekkingsreserves (bodem en natuur)</i>	<i>830</i>	<i>830</i>	<i>830</i>	<i>830</i>
Totaaleffect coalitieakkoord op vrije ruimte (incl. oormerk IBP en college)	-6.149	-5.749	-5.749	-5.749
Mutatie oormerken:				
Inzet oormerk IBP en Nieuw college	8.780	10.150	11.980	11.980
Infra wegen (oormerk)	0	0	0	-1.000
Infra fietspaden (oormerk)	0	-1.038	-1.038	-1.038
Infra smart mobility (oormerk)	0	-1.120	-1.120	-1.120
Schone leefomgeving (oormerk)	-100	-100	-100	-100
Vrije ruimte na verwerking coalitieakkoord PB2019	-255	-1.054	413	6
Overige ontwikkelingen (Algemeen PB):				
Diverse ontwikkelingen bedrijfsvoering (MO)	-70	-70	-70	-70
Diverse ontwikkelingen bedrijfsvoering (BDO)	-30	-30	-30	-30
Actualisatie GS-budgetten (salaris en wachtgeld)	4	104	104	104
Uitzetting budget Participatiewet 2023	0	0	0	-51
Actualisatie kapitaallasten Staat van Activa	19	-19	-22	4

	2020	2021	2022	2023
Actualisatie rentebaten	-3	-2	0	-19
Actualisatie OV-budgetten	275	355	448	419
Investeringsimpuls	-25	0	0	0
Procesgelden Ziekenhuis	-50	0	0	0
Geothermie	-50	0	0	0
SWUNG (subsidieregeling)	-200	-200	-100	0
Totaaleffect overig op vrije ruimte (incl. oormerk IBP en college)	-130	138	330	356
<i>Mutatie oormerken Nieuw Beleid</i>				
SWUNG (subsidieregeling)	200	200	100	0
Actualisatie oormerk SWUNG (kapitaalslasten)	135	0	0	0
Actualisatie oormerk Houtribdijkstrand	100	0	0	0
Vernieuwend Initiatief Prijs (27-2-2019)	-50	0	-50	0
Vrije ruimte na verwerking overige ontwikkelingen PB2019	0	-717	794	362
Resterende oormerken:				
A. oormerken n.a.v. Perspectiefnota 2017-2021				
Houtribdijk strand naar 400m (kap.last investeringen a € 2 mln.)	0	100	100	100
SWUNG (vanaf 2023 kap.last over investeringen a € 2,7 mln.)	0	135	135	135
B. oormerken overig				
Vernieuwend Initiatief Prijs	50	0	50	0
Werelderfgoed Schokland	50	50	50	50
C. oormerk n.a.v. coalitieakkoord 2019-2023				
Infra wegen (oormerk)	0	0	0	1.000
Infra fietspaden (oormerk)	0	1.038	1.038	1.038
Infra smart mobility (oormerk)	0	1.120	1.120	1.120
Schone leefomgeving (oormerk)	100	100	100	100
Totaal stelpost Nieuw Beleid (vrije ruimte + oormerken)	200	1.826	3.386	3.904